

## Làsan Anàbwan kàson Lukà Nsema

Bi isàláb un'kaan a Pól akà Bàkolinto u kab lànà mbwo ya kwem anjà, ikamena naa un'kaan awa Lukà un'sam a Pól kàson. Nde kàkàl anki un'yudà, nde kàkàl un'ngelèki.

Nde un'kaan awa kàsòon Tyofil u mbul ayà uboo a mbul an'kwem an'syaam anjà anà an'kwem nsambwaar ungó a mböör a Yesu.

Lukà kàláb ndaa yanswà bàson Malako anà Mátay, wée nde kàkwey ndaa asin yà ifà ifà. Ndaa kàson nde ayi:

- Muswan naa nde kàláb pànsi pànsi ndaa yanswà kàten anà kàkyer Yesu.

- Mböör a Ywan anà yà Yesu akyeey bàkyään ya kusà a mböör aba.

- Ikuün a Yesu kyàsèma akà Adam, iswanà naa akà Nzam. Abun nde kà un'yudà mpel anki, wée nde wà mbuur a in'sen myanswà u meen.

- Nkyeen a Yesu Yelusàlem fà Ngalile anà ndaa asin yà ifà ifà kàkyer nde anà mpay a ukwà kàmen nde kwo.

- Lukà akyäänà Làsan Anàbwan akà baar mpa abà Ayudà. Iswanà naa Yesu kà wà ntòn Ayudà mpel anki. Waa in'sen myanswà u meen myayòb

anà myàkyey naa nde wà Un'tswää'a mǝǝ a baar banswà.

- Ndaa ayà uboo a un'kaan awà ayi:

- 1.1-4 Lukà kan'söön Tyɔfil

- 1.5-2.52 Mböör a Ywan anà yà Yesu anà imbey aba

- Kab 3.1-20 Isal a Ywan Un'düümà

- Kab 3.21-4.13 Ndüümà a Yesu anà ndeb ande

- 4.14-9.50 Isal a Yesu u Ngalile

- 9.51-19.27 Yesu kan'lwomà u Ngalile mukyà Yelusàlem

- 19.28-23.56 Ilà'a Yesu byà ntsüü u Yelusàlem

- 24.1-53 Yesu kan'wiya, kan'menà akà baar anà kan'beenà du.

### *Nsemà*

<sup>1</sup> Un'sam Tyɔfil.

Baar mböön bàbön muson ndaa yàlyaan uboo a bi.

<sup>2</sup> Ba ya bàsön asànaa bàkyään baar bàmen ya u mii fà nsemà anà bàbulà asyääł a ndaa a Nzam.

<sup>3</sup> Lalan me sye kàlāb me ndaa ayi pānsi pānsi fà nsemà aya. Un'byääl Tyɔfil, yubwan naa me asöön ndaa ayi.

<sup>4</sup> In'kyer me abà ntōn ngye ayōb naa an'looŋ kàwēl ngye mǎ ndandaa.

*Un'kyeey mwey kan'kyään mböör a Ywan Un'düümà*

<sup>5</sup> Mpal kàkāl Elōdi mfum a Yuday, kàkāl anà ngan mwey wà itsun a angan a Abya ikōb ande

Zakàlye. Un'kyay ande, mbuur a mbil a Alon, ikɔb ande Làsàber.

<sup>6</sup> Ba babɔɔl bàkal baar a balàbal u mii a Nzam, Ba bafalaba ubwanàbwan in'koon myanswa ana nswɛɛn yanswà yà Mwol.

<sup>7</sup> Wɛɛ ba bàkal anki anà baan ntɔn Làsàber kàbɔr anki, ba babɔɔl bàkal anànuh.

<sup>8</sup> Ilà mwɛy, Zakàlye kàkal musal ingan ande kusa a Nzam, ntɔn la làkal taan a itsun aba musal.

<sup>9</sup> Mulab nsyaäl a angan, lob làbu akà nde ntɔn mubilà uboo a idwà a Mwol ntɔn musà tswà mbaa kwo.

<sup>10</sup> Umpal musà tswà mbaa, un'sɛn a baar wanswà kàkal u nsà muyamà.

<sup>11</sup> Kà imburà, un'kyeey a Mwol mwɛy kàyàmenà akà Zakàlye: nde kàmbar u koo a ibaal a mesà a tswà.

<sup>12</sup> Mpal kamen Zakàlye un'kyeey awà, lilen làkyer un'wal, bɔɔmà làkyer un'kaar.

<sup>13</sup> Wɛɛ un'kyeey kàten a nde naa: « Zakàlye, twon an'man bɔɔmà, ntɔn Nzam akyàwem ngyamàkà angye: un'kyay angye Làsàber ayaboor mwan baal. Ngye ayun'pà ikɔb a Ywan.

<sup>14</sup> Nde asàkal ntwà a un'sak mbɔɔn ntɔn ngye. Baar mbɔɔn sye basàman un'sak ntɔn mboor ande.

<sup>15</sup> Ntɔn nde asàkal mbuur a kolàkol u mii a Mwol. Nde usanwaa anki vin, itàkal man manswà bàfayɔr. Nde asàkal anàyɔl a Dweelà In'kyeel semà dum a ngwän.

<sup>16</sup> Nde asàfuur baan a Isàlèl mbɔɔn akà Mwol awà Nzam aba.

17 Nde isal ande asàkyer u dweelà anà u ngwal asànaa ngangoom Elya, ntòn mutuüb bàtaa anà baan aba, mufuur baar a un'tswe ngwal muyweer asànaa baar a balàbal. Nde asàboom un'sen anàlōōn ntòn Mwol. »

18 Zakàlye kàten a un'kyeey naa: « Mɛ ya in'yàyōb aben? Ntòn mɛ in'wà un'nuin anà umpal ayi un'kyay amɛ sye wàṇānūn. »

19 Un'kyeey kun'fuur naa: « Mɛ, mɛ in'wà Ngàbàlye. Mɛ in'fàkal tsùtsu' apà Nzam, nde kan'tōm muyām anà ngye anà mukakyaān ndaa anàbwanj ayi.

20 Le, ngye ayābulà nkiin, ngye ayākwo anki musà ndaa tii mpal isākwo ndaa ayi, ntòn ngye ndaa amɛ akyey anki. Ndaa ayi isāmenà umpal ya paa. »

21 Umpal ayin, baar banswà bàkal mudilà Zakàlye u nsà, bāmukabemà naa nde kan'kàkyer itaan uboo a idwà.

22 Wɛɛ mpal kàyātoo nde, nde kākwe anki muyām anà ba, apan ba waa bāyōb naa nde kan'man impà kà idwà. Muyām a ba, nde kàyaswanjā mpin, mun kàkalà wàṇādubà.

23 Umpal kāmāy nde ilā a isal ande u ndwà a Nzam, nde kàfurà ndwà ande.

24 Ungo' a ilā, un'kyay ande Lāsàber kàkal yōm. Apan nde kākāyee ngon tyeen. Nde kàtēnā naa:

25 « Abà ubwanj a Mwol kan'kyer nde akà mɛ: ṇàbawà nde kan'tōm ileer ande udu a mɛ ntòn mulwom nswen amɛ u mii a baar banswà. »

*Un'kyeey mwey kan'kyään mböör a Yesu*

<sup>26</sup> U ngon wàsyam, Nzam kàtöm un'kyeey Ngabàlye u bul mwey là Ngaliile ikòb a là Nasàler,

<sup>27</sup> akà mwan un'kaar unkòr awà kàte Yòsefi mbuur a mbil a David ntüüm, ikòb ande Malye.

<sup>28</sup> Un'kyeey kàbilà u ndwà ande waa kàten naa: « Mbòr angye, Mwol kan'swan ubwan ande mböön akà ngye, nde wà anà ngye. »

<sup>29</sup> Malye kàmen ndaa yubem, waa kàyayweerà naa mbòr ayi ikaswanà aben.

<sup>30</sup> Apan, Un'kyeey kàten a nde naa: « Malye, twon an'man böömà, ntòn Nzam kàmaswan ukwen ande banswà.

<sup>31</sup> Le, ngye ayàkal yöm, ngye ayàbòr mwan baal, ngye ayun'pà ikòb a Yesu.

<sup>32</sup> Nde asàkal mbuur a kolàkol, bàsun'beelà Mwan a Nzam a Dudu. Mwol Nzam asun'sà u kir a imfum a nkaa ande David.

<sup>33</sup> Nde asàyaal ipepey u ndwà a Yakòb, imwol ande sye isàtsu'anki. »

<sup>34</sup> Malye waa kàten a un'kyeey naa: « Ya abwey iyàkal aben ntòn me nàtàkal anki anà baal? »

<sup>35</sup> Un'kyeey kun'fuur naa: « Dweelà In'kyeel ayàkal udu angye, ngwal a Nzam a Dudu ikyer ayafwee asànaa kilàpib. Lalan mwan in'kyeel ayàbòr ngye bàsun'beelà Mwan a Nzam.

<sup>36</sup> Le, un'ton angye Làsàber sye we anà yöm a mwan baal unsà inün ande. Bàfatənà naa nde wà ikòb, wée nàbawa yöm ande là u ngon wàsyam.

<sup>37</sup> Ntòn undiir kan'kwo muköön Nzam watey. »

<sup>38</sup> Apan Màlye kàfuur naa: « Mɛ in'wà un'tsüüñ a Mwol. Wey ndaa yanswà an'ten ngye ikál abwey. » Un'kyeey waa kàsun'wey.

### *Màlye kan'kàler Làsàber*

<sup>39</sup> Ungö apan, Màlye kàkyen agyägä u bul mwey udu a mɔñ u mɛen a Yuday.

<sup>40</sup> Nde kàbilà u ndwà a Zakàlye, waa kàpe Làsàber mbor.

<sup>41</sup> Kyekà, umpal kàwem Làsàber mbor a Màlye, mwan kànini uboo a an'bal ande. Làsàber kàyol a Dweelà In'kyeel,

<sup>42</sup> waa kàsi in'kwɛñ: « Nzam kàkyapà làpɛem anàsöñà akaar banswà, mwan ayàbor ngye we anà làpɛem a Nzam.

<sup>43</sup> Làkoo alà lan'fà ken naa ngwän a Mwol amɛ uyi akà mɛ?

<sup>44</sup> Ler, umpal kan'wem mɛ mbor angye, mwan awà kan'bal amɛ kan'nini ntɔn un'sak mbɔɔn.

<sup>45</sup> Ngye awa un'kaar anun'sak, ngye kasi lakyän naa Mwol ayàkyer ndaa kakyään nde. »

### *Diim a Màlye*

<sup>46</sup> Waa Màlye kàten naa:

« U möö amɛ wanswà mɛ in'kwɛn usyähà Mwol,

<sup>47</sup> mpem amɛ yan'yol a un'sak ntɔn Nzam, Un'tswää a möö amɛ,

<sup>48</sup> ntɔn nde kàtɔm ileer ande udu a làböön a un'tsüüñ ande.

Lalan, semà apanà ngyääl yanswà isateenà a mɛ naa un'kaar anun'sak,

<sup>49</sup> ntɔn Nangwal kàkyer indiir a kolàkol ntɔn mɛ.

Ikɔb ande kyà in'kyeɛl,

<sup>50</sup> U mbul a intye nde wàṇàɔl a ngyeɓ  
ntɔn baar bàfun'kyeɛl.

<sup>51</sup> Nde kàsweɲ ikɔb ande musyāāl ngwal a kɔɔ  
ande:

nde kàpay baar aṇàɔl a uyɔl u mpem aba,

<sup>52</sup> nde kàtyeey amfum kà an'kir aba mà imfum  
anà kàsɛɛn baar a làbɔɔn.

<sup>53</sup> Nde kàyoöl aṇangyal a indiir mbɔɔn,  
wɛɛ nde aṇin'naan kafuur an'kɔɔ a ipɔl.

<sup>54</sup> Nde kàbay un'tsuüh ande Isàlɛl:

nde kàɔɔbà ngyeɓ ande asànaa kàsweɲ nde  
bànkāa abi,

<sup>55</sup> akà Abàlam anà ikyee ande kyà mbul a in'tye.  
»

<sup>56</sup> Màlye kàkāl isii a ngɔɔn tār akà Làsàber, apan  
waa kàfurà ndwà ande.

### *Mbōör a Ywan Un'düümā*

<sup>57</sup> Taan a Làsàber mubɔr làkwe la, nde kàbōr  
mwan baal.

<sup>58</sup> Baar a tsütsü'anà baar a mbil ande bàwɛm ba  
naa Mwol kan'swan ngyeɓ ande mbɔɔn akà nde,  
ba bàsāṇà anà nde.

<sup>59</sup> Ilā kyànaan ungo a mbōör ande, ba bàyi  
mutsul mwan. Ba bàkweenà mukun'pà ikɔb a  
taarànde Zakàlye.

<sup>60</sup> Wɛɛ ngwān kàten naa: « Aay, bàyun'beelā  
Ywan! »

<sup>61</sup> Ba bàten a nde naa: « Aa, u ndwà abɛ mbuur  
awe anà ikɔb akyey watɛy! »

<sup>62</sup> Abun, ba waa bàfuul taarànde muswanà mpin nton muyob naa ikob nà nde ukwen mupà mwan ande.

<sup>63</sup> Zakàlye kàlòm kilàbää, waa kàsòn abà: « Ndandaa ikob ande Ywan. » Baar banswà bàkyer abem.

<sup>64</sup> Apan sye, ndaa a Zakàlye waa yàsabà, waa kàsèmà musà Nzam làkoo.

<sup>65</sup> Abun, baar a tsutsu bamen booma. Ndaa ayi baar bàsaamà ya u myon a Yuday myanswà.

<sup>66</sup> Baar banswà bàweemà ya bàkàl muyweerà anà muten naa: « Kimwan aki ayàkal aben? » Ndandaa koo a Mwol làkàl anà nde.

### *Diim a ngoom a Zakàlye*

<sup>67</sup> Taarànde Zakàlye kàkàl anàyol a Dweelà In'kyeèl, waa kàbulà mutà ngoom anà muten naa:

<sup>68</sup> « Wey Mwol uwel nsaak, Nzam a un'sen a Isàèl, nton nde kàyàler anà kàtsuun wa kà iso.

<sup>69</sup> Nde kàtwey Un'tswää a mōō a ngwal nton bi uboo a ndwà a un'tsuüñ ande mfum David.

<sup>70</sup> Ayi ndaa kàkyään nde itaan u mun a anangoom ande bà in'kyeèl:

<sup>71</sup> ntsuun abi kà an'koo a anankir abi anà kà an'koo a baar bàfàkyer bi ube.

<sup>72</sup> Nde kàsweñ ubwan ande akà bànkàa abi. Nde sye kàdiimà anki kyän ande là in'kyeèl.

<sup>73</sup> Ndandaa, Nzam kàdi kyän akà nkàa abi Abàlam,

<sup>74</sup> mukà itsuun kà ikob a anankir abi anà mukà ipà mbwo mukun'syääł ukoon booma,

75 ntɔn bi ikalà baar a in'kyeel anà bàbalàbal kusa  
ande  
kà ilà a mǝǝ abi byanswà.

76 Wεε ngye mwan amε, bàsabeelà ngangom a  
Nzam a dudu,  
ntɔn ngye asàfwel kusa a Mwol ntɔn muyilà  
mbwo ande

77 anà mulɔŋ un'seŋ ande naa nde akyer ayà  
mutswà nde mǝǝ  
ntɔn nde ayun'dwääl nkul a man'be ande.

78 Nzam abi wàŋàɣɔl a ngyeb, lalan kà itööm nde  
pɛelà làfū du asànaa taan làfàsenà la,

79 ntɔn muɛelà baar abà uboo a làpib anà u  
mbwo a ukwà,  
ntɔn musyen bi u mbwo a duu. »

80 Mwan wa kàkal muyel u ndür anà u dweelà.  
Nde kàkalà u nsye a ipol tii mpal kàyàmenà nde  
u mii a un'seŋ a Isàlel.

## 2

### *Mbǝǝr a Yesu (Mat 1.18-25)*

1 Mpai ayin, Sezar Angus kàtoim un'kaan ntɔn  
mutaŋ baar banswà u mεen a Lomà.

2 Ntāāŋ a baar atàtweb ayi yakal mpai kàkal  
Kirinūs mfum a Širi.

3 Baar banswà bàkyeenà mukàson ikɔb aba  
mbuur mbuur u bul kàfū nde.

4 Yɔsefi sye kāmbarà u Nasàler bul a Ngàlilɛ  
ntɔn mukya Betelem bul a Yuday ntɔn nde kàkal  
mbuur a ywar anà mbil a David,

<sup>5</sup> ntòn mukàson ikòb ande anà kyà un'kyay ande Màlye awà kàkàl anà yòim.

<sup>6</sup> Mpal bàkàl ba u Yelusàlèm, taan a Màlye mubor làkyer akwo,

<sup>7</sup> nde kàbor mwan baal ande wàtàtwèb. Nde kun'làl ipfey, waa kun'byee uboo a unkwak ntòn ba bàmen anki ikal u ndwà a angyey.

### *Un'kyeey mwey kan'kàmenà akà aseey*

<sup>8</sup> U ntsū ayin sye aseey bàfabōōnà u nsà uboo a an'yanj muyiler in'kòk aba u mpib.

<sup>9</sup> Wèè, le, un'kyeey a Mwol mwey kàyàmènà akà ba, làkoo a Mwol sye làswèj pèelà a la. Ba bàwen bōōmà mbōōn.

<sup>10</sup> Wèè un'kyeey kàten a ba naa: « Twon lan'wem bōōmà, ntòn mē amalàtwāāl làsan anàbwanj làyàpà un'sak akà baar banswà:

<sup>11</sup> U mpib anàbà, u bul a David, bàmalabōōr Un'tswāā a mōō mwey, nde wà Klistò, wà Mwol.

<sup>12</sup> « Bè làyun'man unsà idiim ki: mwan anàlál ipfey, wànjàbyee uboo a unkwak. »

<sup>13</sup> Kà imbūrà, akyeey a du mbōōn waa bàyun'taan, bàmusà Nzam làkoo, bàmuten naa:

<sup>14</sup> « Làkoo akà Nzam kà ikal a dudu, duu u mēen uboo a baar bàfun'kwen! »

### *Aseey ban'kyà Betelem*

<sup>15</sup> Mpal bàsawey akyeey ntòn mufurà du, aseey bàten ba a ba naa: « Tsweenà Betelem bà, bi ikàman ndaa yan'bwà kwo, ndaa kàmìsam Mwol. »

16 Ba bàkyen agyāgyā, waa bàmen Màlye anà Yōsefi, anà mwan akɔɔ wānjàbyee uboo a unkwak.

17 Mpal bun'men ba, ba bàsam ndaa kakyään un'kyeey nton mwan akɔɔ awun.

18 Baar banswà bàweemà indiir bàteenà aseey, bàmen ndaa yubem.

19 Ndaa ayi yanswà Màlye ya kàkäärà u mpem, waa káfayɔbà ya taan lanswà.

20 Aseey waa bàfurà, bàmuyisà làkoo anà mui-isyāhà Nzam, nton indiir byanswà bàwem ba anà bàmen ba, byàbù balàbal asànaa kakyään un'kyeey.

### *Yēsu kan'wal ikɔb ande*

21 Ilā kyānaan ungo a mboör, taan mutsul mwan làkwe la, ba bun'pe ikɔb a Yēsu, ikɔb kakyään un'kyeey kusà ngwān mukal yōm.

### *Yēsu bàmakun'swan u ndwà a Nzam*

22 Apan, taan mupōñ ndür làkwe la nton Yōsefi anà Màlye asànaa kāswehà un'kɔɔn a Mōse, ba bàsyen mwan u ndwà a Nzam a Yelusàlem nton mukun'swan akà Mwol,

23 nton bàsōn uboo a un'kɔɔn a Mwol abà: « Mwan baal a nswem wanswa bun'sa ukəl nton Mwol. »

24 Yālōm sye naa ba bàpe ibɔɔn asànaa ukalɔɔmà un'kɔɔn nsil awà, « nkokà un'kyay anà un'dim, itàkal in'to a an'yem myeel. »

25 U Yelusàlem kàkāl anà mbuur mwey ikɔb ande Simeyɔ. Mbuur awà kàkāl wàbalàbal anà

inzaam, nde kàfadilà mbuur ayàlwom ngyeb a Isàlèl. Dweelà In'kyeèl kàkal anà nde,

<sup>26</sup> waa kun'kyään naa nde usàkwà anki kusa muman Klistò a Mwol.

<sup>27</sup> Dweela kun'syen u ndwà a Nzam. Umpal bàyàtwaal aboör a Yesu mwan aba ntòn mukyer ndaa kàlöömà un'koon,

<sup>28</sup> Simèyo kun'wel kà an'koo ande, waa kàsyañà Nzam, waa kàten naa:

<sup>29</sup> « Mwol, mpalàbà ngye an'kwey ilää angye: ngye an'kwo awey un'tsuüñ angye uku' a duu.

<sup>30</sup> Ntòn mē an'man Un'tswää' a möö amē u mii,

<sup>31</sup> Un'tswää' a möö kàlööñ ngye ntòn in'sen myan-swà,

<sup>32</sup> Nde wà pèelà ntòn mupà kyèey akà in'sen a mēen anà nde asàkal lākoo ntòn un'sen angye Isàlèl. »

### *Ngwom a Simèyo*

<sup>33</sup> Taarànde anà ngwän bàkal mubem indiiir kàtēenà Simèyo ntòn Yesu.

<sup>34</sup> Simèyo kun'si koo, waa kàten a Màlye ngwän a Yesu naa: « Le! Mwan wà ayàkal mbuur ayàtyeey, taan lumwey ayàmbaar baar mböön kà Isàlèl. Nde ayàkal isi a Nzam iyàtwaal nkaabà,

<sup>35</sup> abun an'kyän añaýee u mpem a baar mböön mäsàmenà u len. Wēē akà ngye ñakwo Màlye, usaay bàsapfuul mpem asànaa kōm. »

### *Anà, ñangwom un'kaar*

<sup>36</sup> Kàkal sye anà ñangoom un'kaar ikɔb ande Anà, mwan a Fanwel, mbuur a un'señ a Aser. Nde kàkal un'nuñ. Nde kàkal mbul nsambwaar anà un'dim kabääl nde ka isyee ande,

<sup>37</sup> ungo, nde kàbulà un'kweel un'dim. Nde kàkal ayà mbul an'kwem naan anjà. U möö ande wanswà nde kàbwaayà u ndwà a Nzam musyaälà Nzam mpib anà mwaänà: nde kàkalà mokin mbor anà muyamà.

<sup>38</sup> Nde kàyàkolà sye taan nsil alan, wàmuyisyähà Nzam. Nde kàkal mukyään ndaa a Yesu akà baar banswà bàkalà mudilà naa Nzam ukoor Yelusàlem.

### *Mfuurà Nasàler*

<sup>39</sup> Mpal bàmay ba mukyer ndaa yanswà kàlöömà un'koon a Mwol, Yosefi anà Mälye bàfurà bul aba Nasàler u Ngalile.

<sup>40</sup> Mwan kàkal muyel anà mubulà ngwal. Nde kàkal anàyol a an'yeerà, koo a Nzam làkal anà nde.

### *Yesu u ndwà a Nzam u mbul kwem anjiweel*

<sup>41</sup> Aböör a Yesu bàfakyeenà Yelusàlem mbul wanswà mukädyà Pak.

<sup>42</sup> Mpal kàkal Yesu mbul kwen anjiweel, ba bun'syen Yelusàlem asànaa ikaäl aba.

<sup>43</sup> Mpal yäwu' nkōñ, ba waa bàfurà, wee mwan Yesu kàsàsal u Yelusàlem, aböör ande bàyob anki.

<sup>44</sup> Ba bàsii naa nde wa anà aton aba bàtüüb ba mbwo, ba bàkyer mwaänà mwey muyikyà, waa

bàsè mà muyun'len uboo a aton aba anà uboo a asam aba.

<sup>45</sup> Wée ba bun'men anki. Apan ba bàfurà Yelusàlem mukun'len.

<sup>46</sup> Ungö ilä itär ba bun'men u ndwà a Nzam kàkyàbwaay uboboo a alwón a un'koon. Nde kàkäl muweemà ba anà muşà ba mfuul.

<sup>47</sup> Baar banswà bàweema ndaa ande bàkäl mubem nton un'yena ande ana mfuur a ndaa ande.

<sup>48</sup> Mpal bun'men aböör ande, ba bàkyer abem, lalan ngwän kàten nde a nde naa: « Mwan amé, nton nkye amà ikyer ngye abà? Ler, taaràjà anà mé, bi kan'kyeer mböon muyalen. »

<sup>49</sup> Nde waa kafuur naa: « Nton nkye làyan'len be? Be làyob anki naa mé in'kyer akyer isal a taaràmé? »

<sup>50</sup> Wée ba bàsàyob anki ndaa kàteenà nde.

<sup>51</sup> Apan Yesu kàfurà Nasàler anà ba. Nde kàkyer afalabà ndaa aba. Ndaa ayi yanswà ngwän ya kàkäärà u mpem ande.

<sup>52</sup> Yesu kàkäl muyel unsà ndür anà unsà an'yeerà. Nde sye kàpée un'sak akà Nzam anà akà baar.

### 3

#### *An'lon a Ywan Un'düümà*

<sup>1</sup> Mbul wàkwem anjityeen wà imfum a Mfum Tiber Sezar, umpal kàkäl Ponso Pilatu kuvernöör u Yuday, Èlodi u Ngalile, un'ton ande Filipino u Itüre anà u Trakonit, Lizanyas u Abilen,

<sup>2</sup> anà umpal a andwer a angan Anà anà Kayifa, ndaa a Nzam yàyi akà Ywan mwan a Zakàlye, u nsye a ipol.

<sup>3</sup> Nde kàyilyaanà u nsi yanswà yà tsùtsu a ngyal a Yordan muyilon baar mubuul mpem anà mukaduma nton badwaal nkul a man'be aba

<sup>4</sup> asanaa bason ya uboo a un'kaan a ndaa a ngangom Yesay naa: « Yi ndaa a mbuur akasaa in'kwen u nsye a ipol:

"Lalson mbwo a Mwol, lasuub myay ande.

<sup>5</sup> Un'baan wanswa akyer ayapol, mon wanswa anà ikol kyanswa ikyer ayatie, mbwo anakwakwara ikyer ayasuba, mbwo anakwa bakyer ayalon."

<sup>6</sup> Mbuur wanswa ayaman möö kape Nzam. »

<sup>7</sup> In'sen a baar myayee akà Ywan nton nde kaduma. Nde kateena a ba naa: « Mbil a iyay, na kalaswen mutiin nkyel iya ungo?

<sup>8</sup> Laswen u nsyaa abe naa be lan'buul mpem, wee twon lan'ten u mpem abe naa: "Abalam wa nkaa abi." Nton me alakyaan naa Nzam kan'kwo utwey ikyee a Abalam unsa nkon yi.

<sup>9</sup> Laler, fa itaan nkwar ya tsutsu mutsul in'te ka in'swey a mya: un'te wanswa mpa afabor mben anabwan bakyer ayun'tsul, waa bayun'toom u mbaa. »

<sup>10</sup> Baar bun'fuula naa: « Apey bi waa ikyer aben? »

<sup>11</sup> Nde waa kafuur naa: « Wey mbuur awe abyà inkur byeel upe imwey akà mbuur akoon a kya, wee mbuur awe anà isaa adya ukyer sye aba. »

<sup>12</sup> Afuür a iter sye bàyi ntòn badüimà, waa bàten a nde naa: « Un'loñ, bi ikyer aben? »

<sup>13</sup> Nde waa kafuur naa: « Twon lan'kwey undiir udu a indiir bàlasweñ mukyer. »

<sup>14</sup> Anjità sye bàfuul naa: « Atol bi ikyer aben? » Nde waa kafuur naa: « Twon lan'gyoor undiir a mbuur, twon lan'yib, làkyey làfur abe mpel. »

<sup>15</sup> Baar bàkal anà ngyal muyob naa nkye Ywan wà Klistò bàdilà ba.

<sup>16</sup> Nde katèn a baar banswà naa: « Mè, mè in'kaladüimà kà an'dà, wèè mbuur ayàya ungó amè kàman'soön u ngwal, mè in'kwe anki musool in'sin a sàbar ande. Nde be ayaladüimà u Dweelà In'kyeel anà u mbaa.

<sup>17</sup> Nde we anà impye ande u koo ntòn mukaab mbeñ anà un'leñ. Nde mbeñ ayàsà uboo a ikor ande, wèè nde un'leñ ayatoom u mbaa mpa ifadim. »

<sup>18</sup> Abun Ywan kàswenà ndaa asin mboon akà un'señ mukyer anà kun'kyäänà Làsan Anàbwan.

<sup>19</sup> Apan sye Ywan katèenà a Elodi, mbuur kàfayaalà u Ngalile, ntòn kàbàal nde Elodyas, un'kyay a un'ton ande, anà ntòn nde kàkyer ube asin bà ifà ifà,

<sup>20</sup> nde kàfàkwey ube asin musà Ywan u bolokà.

*Ndùümà a Yesu  
(Màt 3.13-17; Mlk 1.9-11)*

<sup>21</sup> Yàmèna naa baar banswà bàkyeenà mukàwal ndüümà. Yesu sye kàkàwal ndüümà. Mpal kàkal nde muyamà, du waa làdubà,

22 Dweelà In'kyeel kàyi udu ande kà imbuur imbuur asànaa yem. Ndaa yan'fà du yan'ten naa: « Ngye, ngye awà Mwan in'kwen mɛ, mǒǒ amɛ wanswà we amu ngye. »

### *Ngyääl a Yesu*

#### *(Màt 1.1-17)*

23 Yesu kakäl ayà tsütsü mbul an'kwem an'tär taan kàsemà nde isal ande asànaa bàsii baar naa nde wà mwan a Yǒsefi, mwan a Eli,

24 mwan a Matat, mwan a Levi, mwan a Melshi, mwan a Zanayi, mwan a Yǒsefi,

25 mwan a Matatyas, mwan a Amos, mwan a Nawum, mwan a Esli, mwan a Nangay,

26 mwan a Maat, mwan a Matatyas, mwan a Semey, mwan a Yǒsek, mwan a Yoda,

27 mwan a Ywanan, mwan a Yesa, mwan a Zorobabel, mwan a Salatyel, mwan a Neri

28 mwan a Melki, mwan a Adi, mwan a Kosam, mwan a Elmadam, mwan a Er,

29 mwan a Yesu, mwan a Elyezer, mwan a Yörim, mwan a Matat, mwan a Levi,

30 mwan a Simeyo, mwan a Yudà, mwan a Yǒsefi, mwan a Yonam, mwan a Elyakim,

31 mwan a Meleya, mwan a Mena, mwan a Matatar, mwan a Natan, mwan a David,

32 mwan a Isayi, mwan a Yöbed, mwan a Booz, mwan a Salà, mwan a Nasön,

33 mwan a Aminadab, mwan a Admin mwan a Arni, mwan a Esrom, mwan a Farès, mwan a Yudà,

34 mwan a Yakob, mwan a Isak, mwan a Abalam, mwan a Tara, mwan a Nashor,

<sup>35</sup> mwan a Serush, mwan a Rago, mwan a Falek, mwan a Eber, mwan a Salà,

<sup>36</sup> mwan a Kaynam, mwan a Alàpakàsàd, mwan a Sèm, mwan a Nòwà, mwan a Lamèk,

<sup>37</sup> mwan a Matusala, mwan a Enòk, mwan a Yered, mwan a Malaleyel, mwan a Kenan,

<sup>38</sup> mwan a Enòs, mwan a Set, mwan a Adam, mwan a Nzam.

## 4

### *Ndeb a Yesu*

*(Mat 4.1-11; Mlk 1.12-13)*

<sup>1</sup> Yesu kàkal anà̀yɔl a Dweelà In'kyeel mpal kàfù nde Yordan, Dweelà kun'syen u nsye a ipɔl,

<sup>2</sup> ikaal kun'lɛb Satanà ila'an'kwem an'nà. Ila'abin byanswa nde akundiir kadi anki. Mpai byawu'ila'abi, nde kàwem ngyal.

<sup>3</sup> Satanà kàten a nde naa: « Isàkal naa ngye awà Mwan a Nzam, swan nkɔŋ yi ibulà nso. »

<sup>4</sup> Yesu kun'fɔur naa: « Bàsɔn naa: "Mbuur usàkal anki anà mɔɔ ntɔn nso mpel." »

<sup>5</sup> Satanà kun'syen ududu, kun'swɛŋ imfum a meen byanswà,

<sup>6</sup> waa kàten a nde naa: « Mɛ in'yapà ikɔb ki kyanswà, un'naan anà lakoo a imfum bi byanswà, ntɔn bya mɛ bàpɛ, mɛ sye in'fàpà akà mbuur wanswà in'kwen mɛ.

<sup>7</sup> Isàkal naa ngye an'bwà an'kɔm kusa a mɛ, ayi yanswà iyàkal ya ngye. »

<sup>8</sup> Yesu kun'fuur naa: « Bàsòn naa: "Ngye asàbwà an'kòim kusà a Mwol, Nzam angye, ngye sye ayàsyàäl nde mpel." »

<sup>9</sup> Satanà kàfun'syen u Yelusàlem, kun'si udu a ndwà a Nzam, waa kàten a nde naa: « Isàkal naa ngye awà Mwan a Nzam, tóomà semà pà tii u nsi, ntòn bàsòn naa:

<sup>10</sup> "Nde ayaswan in'kyeey ande ntòn ngye, ntòn ba batii,

<sup>11</sup> anà ba sye bàsawal kan'koo aba ntòn làkòl angye làkòon abòöl u nkòñ." »

<sup>12</sup> Yesu kun'fuur naa: « Bàsòn naa: "Ngye asun'kur anki Mwol, Nzam angye". »

<sup>13</sup> Pa kàmay nde ndeb yanswà, Satanà waa kàlwomà tsutsu'apà Yesu tii utaan asin.

*Yesu kan'semà isal ande u Ngalile*

*(Mat 4.12-17; Mlk 1.14-15)*

<sup>14</sup> Yesu kàkal anàyoł a ngwal a Dweelà mpal kàfurà nde Ngalile. Làsan ande làpää kà itiir a nsi aki kyanswà.

<sup>15</sup> Nde kàyilonà uboo a ndwà a nkòñ a Ayudà. Baar banswà bakyer un'sà làkoo.

*Yesu bàmuton u Nasàler*

*(Mat 13.53-58; Mlk 6.1-6)*

<sup>16</sup> Apan, Yesu kàkyen Nasàler ikal kàyel nde. Asànaa ifà ande, nde kàbilà u ndwà a nkòñ a Ayudà ila' a saba. Nde kàmbarà ntòn mutan,

<sup>17</sup> ba bun'pe un'kaan a nangoom Yesay. Nde kàduub wa, waa kàmen ikal bàsòn naa:

<sup>18</sup> « Dweelà a Mwol là udu amé,

ntɔn nde kan'si an'kɔɔ ntɔn mukyaän Làsɔn  
Anàbwan akà anàlàmbwà,  
nde kan'tòm mukyaän ntsuunà akà baar  
anàkwelà,  
anà akà ikwàmii muman, mutsuun baar  
bànàmɛɛy nkwaan,

19 mukyaän mbul usàswan Mwol kab angway  
ande. »

20 Ungò'apan nde kàdubà un'kaan awun, kàpɛ wa  
akà un'syàäl, waa kabwaay. Uboo a ndwà a nkòñ  
a Ayudà, mii myanswà myàkal muler nde.

21 Apan nde kàsɛmà mutɛn a ba naa: « Itiir a Ndaa  
a Nzam an'tan mɛ yi, akà bɛ baar làwɛemà ya, ya  
yan'kwo nàbawà. »

22 Baar banswà bun'tɛɛlà imbal: ba bàkal mubem  
ntɔn ndaa anàbwan iyatoo u mun ande, wɛɛ ba  
bàtɛɛnà naa: « Wà m̀à mwan a Yɔsɛfi! »

23 Apan Yɛsu waa katen a ba naa: « Mɛ inkyàyòb  
naa bɛ làyan'tɛɛl itim ki: "Ungan, kɔɔr ngye  
nàkwo, bɛ làyàtɛn naa kyer u bul angye asànaa  
kàkyer ngye u Kapernawum."

24 Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään ndandaa naa akà  
ngangɔm mwɛy ufun'wal u nsi ande watɛy.

25 Mɛ alàkyään ndandaa, akweel adim bàkal  
mbɔɔn u taan a Eli kà Isàlɛl mpal mbul mpa kànɔ  
wa mbul tār a ngɔn syaam. Ngyal yàkyer abilà u  
mɛɛn manswà,

26 wɛɛ Eli bun'tòm anki akà umwɛy uboo a ba,  
bun'tòm akà un'kweel un'dim mwɛy u Sarepta, u  
mɛɛn a Sidon.

27 Baar a ukyal a bay sye bàkàl mbòon kà Isàlèl utaaj a ngangoom Elisya, ba banswà bàkòorà anki, Naaman un'nsi Siri mpel. »

28 Baar banswà uboo a ndwà a nkòñ a Ayudà bàwem nkyel mbòon mpal bàwem ba indiir abi byanswà.

29 Waa bàmbarà, bun'boñ u bul aba, bun'syen udu a mɔñ bàtòñ bul aba ntɔn mukun'siinà waa nde ukabwà u ngyel.

30 Wɛɛ Yesu kàlyaan uboo aba, waa kàkyen.

*Mbuur kàkàl anà dweelà a làbe  
(Mlk 1.21-28)*

31 Apan Yesu kàtyà Kapernawum, bul a Ngalile. Nde kàlɔɔñà ilà a saba.

32 Baar bàmen ndaa yubem ntɔn nde kàlɔɔñà a ikòb.

33 U ndwà a nkòñ a Ayudà kàkàl anà mbuur mwey kàkàl anà dweelà a làbe. Mpal kàmen nde Yesu, nde kàsi in'kwen:

34 « Aa! Yesu un'nsi Nasàlèr, ngye ininà akwen ntɔn bi? Ngye ayi ntɔn mubòñ bi? Mɛ in'kyàyòb naa ngye awà nà, ngye awà Njun'kyeel a Nzam. »

35 Yesu waa kun'ñän, waa kàten naa: « Kal a duu, too uboo a mbuur wà. » Dweelà a làbe lun'bwiy u nsi, waa làtoo ukòon akun'kyer ube.

36 Baar banswà bàkàl u bɔɔmà, waa bàtɛenà ba a ba naa: « Ndaa nà ayi? Nde wà mutɛenà a ngwal anà ikòb a an'dweelà an'be, ma sye màmutoo! »

37 Làsanj ande làpää kà itiir a nsi akin.

*Yesu kan'kɔɔr abey mbɔɔn*  
*(Màt 8.14-17; Mlk 1.29-34)*

<sup>38</sup> Yesu kàtoo u ndwà a nkòŋ a Ayudà, waa kàkyen ndwà a Simɔn. Ukwà a Simɔn kàkal anà lăbwey a mpye mbɔɔn. Ba bun'bɔɔn mukun'kɔɔr.

<sup>39</sup> Yesu waa kànyee udu ande, waa kàbòŋ ukyal aban. Umpal batoo ba u ndür ande, nde waa kàsubà, waa kàsèmà mukasyääl.

<sup>40</sup> U lăbwàmpib, baar bàkal anà baar a an'kyal mà ifà ifà batwal akà Yesu. Nde kasi an'kɔɔ, ba waa bàkɔɔrà.

<sup>41</sup> An'dweelà an'be sye màtoo anà in'kwɛŋ anà mäten naa: « Ngye awà Mwan a Nzam. » Wɛɛ Yesu katsüŋ a ngwal ntɔn ba bàkɔɔn afàten, ntɔn ba bàkyer ayobà naa nde kàkal Klistɔ.

*An'lwɔŋ a Yesu u ndwà a nkòŋ a Ayudà*  
*(Mlk 1.35-39)*

<sup>42</sup> Taantyà ututu, Yesu kàkyer atoo, waa kàkyen kikal a mpey. Baar mbɔɔn bàkyer ayun'lenjà. Mpal bun'mɛn ba, ba bàkwɛn mukun'tà mpi ntɔn nde ukɔɔn asawɛy.

<sup>43</sup> Wɛɛ nde kàten a ba naa: « Mɛ in'kyer akàpay Làsəŋ Anjàbwan lă imwol a Nzam kà an'bul mumwey, ntɔn ndaa kan'tɔm Nzam yayi. »

<sup>44</sup> Nde kàlwɔŋà u ndwà a nkòŋ a Ayudà u Yuday.

## 5

*Yesu kan'bel alɔŋki ande bàtätweb*  
*(Màt 4.18-22; Mlk 1.16-20)*

<sup>1</sup> Yàmèná naa ilá'mwéy Yésu kàkál tsùtsù'a éwà a Ngenàsàlér, baar mbóón bàkyer un'dínà ntón muwem ndaa a Nzam.

<sup>2</sup> Nde kàmén an'bwaar an'mööl mà ipól kà un'kóól a an'dà ntón anjama bàkál musón an'kwen aba.

<sup>3</sup> Nde kàlär uboo a bwaar lámwéy, la làkál là Simón, waa kun'lööm naa nde usiinà la ikyee uboo a an'dà. Nde waa kàbwaay, kàlööñà baar uboo a bwaar.

<sup>4</sup> Mpal kàmay nde mulón, nde kàtén a Simón naa: « Làkyen uboboo a an'dà, làtööm an'kwen abé kan'dà ntón mulwab nsó. »

<sup>5</sup> Simón kun'fuur naa: « Un'lóón, bi kan'kyer mpib anjun'kiinà, wée bi akà undiir imen anki. Ntón ngye aman'swan, mé in'kyer atööm an'kwen. »

<sup>6</sup> Ungó' mutööm ma, ba bàsiim nsó' mbóón, an'kwen màkál tsùtsù' mukaamá.

<sup>7</sup> Ba babel atón aba bàkál uboo a bwaar lumwéy ntón ba babay. Ba waa bàyi, bàyööl an'bwaar màmööl: ma màkál tsùtsù' muminà ntón buur a nsó.

<sup>8</sup> Mpal kàmén Simón abun, nde kàbü'kà in'kól a Yésu, waa kàtén naa: « Mwól, lwomà tsùtsù' apà mé, ntón mé in'wà mbuur a man'be. »

<sup>9</sup> Ntón nde anà atón ande matèer màkyer awal ntón bàsiim ba nsó' mbóón.

<sup>10</sup> Atón ande Zyak anà Ywan, baan a Zebàday, bàkál sye asànaa nde. Apan, Yésu waa kàtén a Simón naa: « Twon an'man böömà, semà apanà ngye an'bulà un'löób a baar. »

11 Ungo' bàmay ba mutwey an'bwaar u nkankyel, ba bàsàwey ma, waa bàlab Yesu.

*Yesu kan'kɔɔr ŋun'kyal a bay*

*(Màt 8.1-4; Mlk 1.4-45)*

12 Yàmenà naa Yesu kàkàl u bul mwey, ŋun'kyal a bay kun'men nde, nde kàbù kusa' ande, waa kun'bɔɔn naa: « Mwol, kya ngye asàkwen, mpööh. »

13 Yesu kàsilà kɔɔ ande, waa kun'ba; waa kàten a nde naa: « Mɛ an'kwen, pɔɔhà! » Taan nsil alan bay waa lálwomà.

14 Ungo' apan nde kun'tsüŋ naa: « Twon an'kyään mbuur asin ndaa ayi. Wɛɛ, kyen akà ngan ntɔn nde kaler, ungo' waa ngye apà an'kab kàsweŋ Mɔsɛ ntɔn mpööhà angye, waa kya ikal imbal ntɔn ha. »

15 Apan, làkoo ande làkyer apää ntsu' yanswà, baar mbɔɔn bàyee ntɔn muwem ndaa ande anà muleŋ nkɔɔr unsà an'kyal aba.

16 Wɛɛ nde kàkyeenà kà ikal a mpey ntɔn mukàyamà Nzam.

*Yesu kan'kɔɔr mbuur anàkwekà*

*(Màt 9.1-8; Mlk 2.1-12)*

17 Yàmenà naa ilà mwey Yesu kàkàl mulɔŋ. Amfarisi anà albɔŋ a in'kɔɔn bàkàl paa sye ban'bwaay. Ba bàfu' an'bul manswà mà Ngalile, mà Yuday anà Yelusàlem. Ngwal a Mwol yakàl a Yesu ntɔn mukɔɔr abey.

<sup>18</sup> Apan sye, baar amwey bàtwaì mbuur mwey anàkwèkà udu a ipoy. Ba bālenà mukun'biil uboo a ndwà anà bun'tool kusà a Yesu.

<sup>19</sup> Aba bāmen ba naa mbwo abilā yatey nton baar bàkal mbōon, ba bàpfuul mun u mpaan a ndwà, waa bun'tool kusà a Yesu u mii a baar banswà.

<sup>20</sup> Mpal kāmēn nde lākwikilā aba, Yesu kāten naa: « Mbuur wā, mē amadwāāl nkul a man'be angye. »

<sup>21</sup> Amfarisi anā alōon a Un'kōon waa bāyweerā u mpem aba naa: « Nā mbuur awā? Nde wāmubey Nzam. Nā kan'kwo mudwa nkul a man'be isàkal nāà kà Nzam anki? »

<sup>22</sup> Wēe Yesu kāyōb nde ankyān aba, waa kāten a ba naa: « An'kyān nā be làwē amā u mpem abe? »

<sup>23</sup> Undiir nā akōon mpay muten: Bāmādwāāl nkul angye, lēe muten naa: Mbarā, kyen?

<sup>24</sup> Apanā, yubwan be lāyōb naa Mwan a mbuur we anā ikōb mudwāāl baar nkul a man'be aba u mēen pā. » Nde kāswey mbuur anàkwèkà naa: « Mē amaswan, mbarā, sēn ipoy angye, furā ndwā angye. »

<sup>25</sup> Taaŋ nsil alan, u mii a baar banswà, laa kāmbarā nde, kāsēn nde ipoy ande, waa kāfurā ndwā ande wāmuyisā Nzam lākoo.

<sup>26</sup> Baar banswà bàkal mubem, waa bàsyāhà Nzam. Unsā bōomā ba bātēenā naa: « Bi kan'man indiir iban nābawa. »

*Yesu kan'bel Levi*

27 Ungö apan Yesu kàtoo nde, nde kàmen un'fùür a iter mwey ikòb ande Levi kan'bwaay kà ikal a isal ande. Nde kàten a nde naa: « Yan'làb. »

28 Nde sye laa kàsàwey nde indiir byanswà, waa kun'làb.

29 Levi kàwèl Yesu unsà ubwan banswà u ndwà ande. Afùür a iter m̀b̀oon anà baar asin bàkal mudya ana nde u mesa.

30 Amfarisi anà alɔɔŋ a Un'kɔɔn bàkyer anj̀nj̀n, waa bàten a alɔŋki a Yesu naa: « Ntɔn nkye làkadyaa bɛ ikal imwey anà afùür a iter anà baar a man'be? »

31 Yesu kafuur naa: « Kà baar abye anà ngwal u ndür anki bye anà mfun a un'ngan, wɛɛ anukyal.

32 Mɛ kàyi anki muleŋ mbuul a mpem a baar a balàbal, wɛɛ mbuul a mpem a baar a man'be. »

### *Yesu anà nkin a mbɔr*

33 Amfarisi bàten ande naa: « Alɔŋki a Ywan anà alɔŋki abi bàfàkin mbɔr mbalà m̀b̀oon anà muyamà Nzam, wɛ alɔŋki angye isal aba udyà anà unwà. »

34 Nde kafuur naa: « Nkye asam a mbuur kan'tà bɔr ban'kwo bàkin mbɔr isàkal naa nde wà paa anà ba? »

35 Ilà kyà paa bàsàlwom ba un'tɛɛl a bɔr, apan ba waa bàsàkin mbɔr. »

36 Nde kàfateɛl nsim yi: « Akà mbuur mwey ukwe anki muwal itɛɛnà a ipfey akuŋ ntɔn mubaay ipfey anànün. Ntɔn itɛɛnà akin iyàpà anki ubwan unsà ipfey anànün.

<sup>37</sup> Akà mbuur mwey sye ukwe anki musà man akuñ uboo a mbeen itaan: naa tɛy, man akuñ iyàpfuul mbeen itaan, waa ipää, mbeen sye waa ikyà bwà.

<sup>38</sup> Yubwanj musà man akuñ u mbeen akuñ.

<sup>39</sup> Akà mbuur mwey ukwe anki mukwen man akuñ isàkal naa nde akyàfuràtànwà man itaan, ntɔn nde ayàten naa: "Man a itaan mà ntsà." »

## 6

*Yèsu anà saba*

*(Mat 10.1-4; Mlk 3.13-19)*

<sup>1</sup> Yàmèná naa ilā a saba mwey, Yèsu kàkal mulyaanj uboo a an'ywanj a blɛ. Alɔŋki ande bàbwee imfà, ungö mupfipfiy bya kà an'kɔɔ aba, waa bàdyee mbeŋ a bya.

<sup>2</sup> Amfarisi amwey bàkal paa bàten a ba naa: « Ntɔn nkye làkyerà bɛ ndaa mpa bàfàkyer kà ilā a saba? »

<sup>3</sup> Yèsu kafuur naa: « Nkye bɛ làtāŋ anki ndaa kàkyer David mpal kàwem nde ngyal anà baar bàkal anà nde? »

<sup>4</sup> Nde kabila u ndwà a Nzam, kàwɛl mampà ufàpà ibɔɔn akà Nzam laa kàdi nde, mumwey nde kàpɛ akà baar bàkal anà nde, itàkal naa ma angan mpɛl bàfàdyà. »

<sup>5</sup> Nde waa kàfàkwey abà: « Mwan a mbuur wà mfum a saba. »

*Mbuur anàkwekà kɔɔ*

*(Màt 12.9-14; Mlk 3.1-6)*

<sup>6</sup> Yàmèná sye naa ilá a saba kyumwey Yesu kàbilà u ndwà a nkòŋ a Ayudà, waa kàlòwà. Uboo kwo kàkàl anà mbuur kàkàl anà kòw ibaal lajàkwèkà.

<sup>7</sup> Alòwŋ a in'kòw anà Amfarisi bàkàl musyebà Yesu a duu ntòn muyòb naa nkye nde akyer akòw mbuur ilá a saba, ntòn ba bun'baïmà ndaa.

<sup>8</sup> Wée nde kàkyer ayòb an'kyàn aba, waa kàbel mbuur kàkàl anà kòw anjàkwèkà: « Mbarà, mbar uboboo pà. » Mbuur awà waa kàmbarà, waa kàmbar uboboo a baar.

<sup>9</sup> Yesu waa kafuul naa: « Mè in'kwen muyòb: Nkye yubwan mukyer ubwan lè mukyer ube ilá a saba? Mutswà möö a mbuur lè mukòw atswà wa ilá a saba? »

<sup>10</sup> Ungò apan, Yesu kàler ba banswà, waa kàten a mbuur awun naa: « Sen kòw angye. » Nde sye waa kàsen la, laa làkòwà la.

<sup>11</sup> Alòwŋ a Un'kòw anà Amfarisi bàwem nkyel, waa bàsemà muten ba a ba naa ba ininà bàkyer akà Yesu.

*Yesu kan'sòol antööm kwem anjiweel*

*(Màt 10.1-4; Mlk 3.13-19)*

<sup>12</sup> Mpal ayin Yesu kàlär udu a mòw ntòn mukàyamà. Nde kwo kàkyer mpib anjun'kiinà muyamà Nzam.

<sup>13</sup> Taan̄tyà, nde kàbel alòwŋki ande, waa kàsòl kwem anjiweel uboo a ba, nde kape ikòb naa antööm:

<sup>14</sup> Simòn, nde kun'pè ikòb a Petlà, un'tòw ande Andre, Zyak, Ywan, Filipino, Bàtelàmay,

<sup>15</sup> Mátay, Tuma, Zyak mwan a Alfè, Simòn mbuur a mankay,

<sup>16</sup> Yudà mwan a Zyak, anà Yudas Iskaryot, mbuur ayun'yalà.

*Yesu wàmuloŋ anà mukoor*

*(Màt 4.23-25)*

<sup>17</sup> Ungö apan nde kàyàtyà anà ba, waa bàmbär kà ikal mwëy kyà ibär, ikal bàkal alonki ande mböön anà un'kàbo a baar: baar a Yuday lanswà, bà Yelusàlem, anà baar bàfu'un'kool a an'dà, a Tir anà Sidon.

<sup>18</sup> Ba bayi nton mukun'wem anà ba bàkoorà unsà an'kyal aba. Baar bàkal anà an'dweelà an'be, bàkyer akoorà.

<sup>19</sup> Baar banswà balenà muba nde u ndür, nton ngwal mböön yàkatoo u ndür ande, ya yàkoorà ba banswà.

*Un'sak anà ngyëb*

*(Màt 5.1-12)*

<sup>20</sup> Apan Yesu kàler alonki ande, waa kàten naa: « Un'sak akà be aŋàlambwà, nton imwol a Nzam kye anà be!

<sup>21</sup> Un'sak akà be baar làwe anà ngyal mpalàbà, nton be làkyer asàyuur!

Un'sak akà be baar làlèlè nàbawà, nton be làkyer asàsè!

<sup>22</sup> « Un'sak asàkal akà be isàkal naa ba bàmalàyiin, bàmalabon, bàmalato, bàmalapiy asànaa undiir a ngingyây nton Mwan a mbuur!

23 Làkàl unsà un'sak mpal isàkwo ndaa ayin ntòn bweel abe làsàkal mbòon u du, ntòn bànkàa aba bàkyerà abà akà anàngòom. »

24 « Wée ngyeb akà be, an'un'naan, ntòn be ndeel abe lan'wal nsil apà.

25 Ngyeb akà be baar lan'yuur mpalàbà, ntòn be làsàwem ngyal.

Ngyeb akà be baar làsèè mpalàyi, ntòn be làsàkal kun'saabà anà uboo a ilel.

26 Ngyeb, isàkal naa baar bafaten ndaa anàbwan mpel akà be, ntòn bànkàa aba bàkyerà abà akà anàngòom a loor.

*Ukwen ntòn ayiin*

*(Màt 5.38-48; 7.12)*

27 « Wée be baar banswà làweemà mē, mēē alàkyàän abà: Lakwen ayiin abe, làkyer ubwan akà baar bàfàlakyer ube,

28 làfuum làpèem akà baar bàfàlakuül anà làyamà ntòn baar bàfàlatwee.

29 Isàkal naa mbuur kàmapà mbar u twam, fàlèè twam lumwey. Isàkal naa mbuur kan'gyòor inkur angye, twon amun'tsun muwal kàzak angye.

30 Pà akà mbuur wanswà kan'lòm, wée twon an'lòm undiir angye akà mbuur kan'gyòor wa.

31 Undiir wanswà akwen ngye naa baar bàkyer akà ngye, kyer abun sye akà baar bumwey.

32 Isàkal naa ngye afàkwen baar bàfàkwen, ngye bweel nà an'wal uboo kwo? Baar abe sye bàfàkwen baar bàfàkwen.

<sup>33</sup> Isàkal naa ngye ubwan̄ afàkyer akà baar bàfakyer ubwan̄, ngye bweel nà an'wal uboo kwo? Baar abe sye bàfàkyer abun.

<sup>34</sup> Isàkal naa ngye afàsɔɔm baar an'sà ngye làkyän naa ba bakyer asafuur, bweel nà ngye an'wal? Nton baar abe sye bàfàpà akà baar abe nton ba sye bàfàwal asànaa ban'pà ba.

<sup>35</sup> Làkwen ayiin̄ abe, làkyer ubwan̄, làpɛ ukɔɔn adil bweel. Waa bweel abe làsàkal làkolàkol, be sye làsàkal baan a Mwol a du, nton nde afàswan̄ ubwan̄ ande akà baar bàfàfuur ube kà ikal a ubwan̄ anà akà baar abe.

<sup>36</sup> Làkal baar an̄àycl a ukwen nton Taaràbe wànyàycl a ukwen. »

*Twon lan'tsul nsan̄  
(Màt 7.1-5)*

<sup>37</sup> « Twon lan'tsuül baar nsan̄, waa be sye mpa bàsàlatsüül nsan̄. Twon lan'pà baar ikwàndwà, waa be sye mpa bàsàlapà ikwàndwà. Làdwaäl nkul, waa be sye bàsàladwaäl nkul.

<sup>38</sup> Làpɛ, waa be bàsàlapà: bàsàyoöl mpàkɔr a kolàkol a ipfey abe a mbal an̄àbwan̄, yànyàkinà, yànyàndyeer, yànyàpää. Nton Nzam an'kab ande akà be nde asàsi unsà isii làfàsyääl be nton baar bumwey. »

<sup>39</sup> Yesu kàfàten a ba u itim naa: « Nkye ikwàmii kan'kwo musyen ikwàmii wumwey? Nkye ba bàbɔöl bàkàbwà anki u fu?

<sup>40</sup> Un'lonki ukwe anki mulyaan un'lon ande. Wée un'lonki afàsyàäl ndaa a un'lon ande afàbulà asànaa un'lon ande.

<sup>41</sup> Ntón nkye amanà ngye iserà a un'len akyà u dii a un'ton angye, wé ngye amanà anki kyool là u dii angye?

<sup>42</sup> Ngye an'kwo aben muten a un'ton angye naa: "Un'ton, yà mē alwom iserà a un'len ki u dii angye", ngye mbuur mpa akamanà kyool alà u dii angye? Mbuur a mpem yweel, twab atàlwom kyool là u dii angye, ungo'apan ngye waa ayàman ubwanàbwan ntón ngye alwom iserà a un'len ki u dii a un'ton angye. »

### *Un'te anà mben awa*

*(Màt 7.16-20; Mlk 12.33-35)*

<sup>43</sup> Yesu kàfàten naa: « Un'te anàbwan ufàbör anki mben ambe, un'te un'be sye ufàbör anki mben anàbwan.

<sup>44</sup> Ntón un'te wanswà bàfàyòb unsà mben a wa. Fige bàfàkwol anki unsà ibwiy a nsyeenà, rée sye bàfàbwo anki u mikyel.

<sup>45</sup> Mbuur anàbwan afàwal ndaa anàbwan unsà an'kyàn anàbwan mäfàtoo u mpem ande, wée mbuur un'be afàwal ndaa a mbe unsà an'kyàn ande mube. Ntón ndaa yanswà ufàten mbuur ifàfà u mpem ande. »

### *Ndwà yweel*

*(Màt 7.24-27)*

<sup>46</sup> « Wɛɛ Nton nkye lan'beelà be naa Mwol, Mwol, wɛɛ be ndaa amɛ lɔfɔlab anki?

<sup>47</sup> Mɛ in'kyer ayɔlɔswan naa mbuur afɔwem ndaa amɛ anà afɔsyɔɔl ya, nde wà nà:

<sup>48</sup> Nde wà asànaa mbuur kàkwen muton ndwà ande, kàkyer atim, ufàtim, waa kàmen nkɔn nton musà un'baän a ntöön udu a nkɔn ayi. Mbul a ngwal kànɔ wa, un'pob a ngwal kàni wa ndwà ayin, wɛɛ ndwà ayin yàbu' anki nton ya bàtɔn udu a nkɔn.

<sup>49</sup> Wɛɛ mbuur afɔwem ndaa amɛ wɛɛ nde ya ufɔsyɔɔl anki, wà asànaa mbuur kàtɔn ndwà ande udu a anseŋ ukɔɔn un'baän, ibɔɔ a an'dà laa byà ni bya ndwà ayin, laa yàbwabà ya. »

## 7

*Yesu kan'kɔɔr un'syɔɔl a mfum a anjità a Lɔmà (Màt 8.5-13)*

<sup>1</sup> Ungö muten a baar ndaa yanswà kàkwen nde muten, Yesu kàkyen Kapernawum.

<sup>2</sup> Un'tsüün a kapten mwey anjità a Lɔmà kàfakweenà nde mbɔɔn kàkal anà ukyal, tsutsu' mukwà.

<sup>3</sup> Mpal kàwem nde lasan a Yesu, nde kàtoim abyɔɔl a Ayudà nton ba bàkun'ɔɔn naa nde uyakɔɔr un'tsüün ande.

<sup>4</sup> Ba waa bàyi akà Yesu, bun'böön, waa bàten naa: « Mbuur wà kan'kwo muwal bweel anàkwo,

<sup>5</sup> nton nde afàkwen nsi abi, nde sye kàtɔn ndwà a nkɔn abi a ngim ande ñakwo. »

<sup>6</sup> Yesu kàkyen anà ba. Mpal kàkàl nde tsutsu' a ndwà a mbuur awun, mbuur wa kàtòm asam ande ntòn muten naa: « Mwol, twon an'pà ndur ngye mpay. Mɛ in'wà mbuur a man'be, mɛ in'kwe anki muwal ngye u ndwà amɛ.

<sup>7</sup> Lalan mpa in'yi mɛ, mɛ ɲakwo. Ten ngɔk mwey ntòn un'tsuüh amɛ ukɔɔrà.

<sup>8</sup> Ntòn mɛ ɲakwo in'wà mfum u ngyel, wɛɛ mɛ in'we anà aɲità in'fàler mɛ, mɛ in'sàten a umwey naa: "Kyen", laa ukyà nde. Mɛ in'sàten a wàsin naa: "Yà", laa uyà nde. Mɛ in'sàten a un'tsuüh amɛ naa: "Kyer abà", laa ukyer nde. »

<sup>9</sup> Mpal kàwem Yesu ndaa ayi, nde kàkyey kaptɛn awà, waa ubulà, uler baar banswà bàyun'labà, waa kàten naa: « Mɛ, mɛ alàkyään, itàkal kà Isàlɛl mɛ ɲàtaman anki làkwikilà a mbɔɔn abà. »

<sup>10</sup> Baar kàtòm kaptɛn, bàfurà ba ndwà ande, ba bàmen un'tsuüh ande wàɲàkɔɔrà.

*Yesu kan'wiy mwan a un'kweel a un'dim mwey*

<sup>11</sup> Yàkal naa ilà kyàlààb pa, Yesu kàkyen bul mwey ikɔb a la Nayin. Alɔŋki ande anà un'sɛɲ a baar bàkal mukyà anà nde.

<sup>12</sup> Mpal kàkàl nde tsutsu' a bul alan, ikòɲ a baar kyàkal mukàdyee ndom, mwan baal mwey mpɛl wà un'kweel a un'dim mwey. Baar a bul alan mbɔɔn bàkal anà nde.

<sup>13</sup> Mpal kun'mɛn Mwol, ngyeb yàkyer un'käär, waa kun'kyään naa: « Twon an'lel! »

<sup>14</sup> Nde kàsin tsutsu'a un'boi, waa kàbà'wa. Baar bàyisyeenà wa laa bàmbār ba. Nde waa kàten naa: « Mwan baal, mē amaswan, wiya! »

<sup>15</sup> Ndom waa ubwaay, waa usemà muyām. Yesu waa kun'fuur akà ngwān.

<sup>16</sup> Baar banswà bàkāl u bōomà anà musyāhà Nzam, waa bàteenà naa: « Njangōm a kolàkōl kan'too uboo a bi, Nzam kan'yābay baar ande. »

<sup>17</sup> Lāsān a Yesu alà lākyer apāā u Yuday lanswà anà kà an'bul a tsutsu' manswà.

*Akyeey a Ywan Un'düümà  
(Màt 11.2-19)*

<sup>18</sup> Alonki a Ywan bàkyer un'kyāānà ndaa ayi.

<sup>19</sup> Nde kàbel abōōl uboo a ba, waa katōm akà Mwol ntōn ba bun'fuul naa: « Nkye ngye awà Klistō awà ayāyà, lē bi ikyer adil wāsin? »

<sup>20</sup> Mpal bàkolà ba apà Yesu, ba bāten a nde naa: « Ywan Un'düümà kāmītōm akà ngye ntōn muyōb naa nkye ngye awà mbuur awayāyà, lē bi ikyer adil wāsin? »

<sup>21</sup> Taan nsil alan, Yesu waa ukōor baar a an'kyal mbōon, baar bàkāl anà an'too anà baar bàkāl anà an'dweelà an'be, waa uduub mii a ikwāmii mbōon.

<sup>22</sup> Nde kafuur abà: « Kàlun'kyāān Ywan ndaa yanswà lan'man anà lan'wem be: Ikwāmii bāmuman, ikar bāmumbarà, baar a ukyal a bay bāmupōnà, ikwan'tsu' bāmuwem, ndom yāmuwiyà, ndaa a Nzam bāmuloŋ akà aŋàlāmbwà.

<sup>23</sup> Un'sak akà mbuur mpa asàpiy làkwikilà ande amu me. »

<sup>24</sup> Ungö a nkyeen a alonki a Ywan, Yesu kàsemà mutà imbal a Ywan: « Be ininà làkàler u nsye a ipol? Kite a iful kàninini un'pob?

<sup>25</sup> Wëë bë ininà làkàler? Mbuur kàbwaära a ntwen? Laler, baar bafabwaar ipfey a ntal ana bafàkal unsà un'naan, bafàkal uboo a ndwà a amfum.

<sup>26</sup> Bë ininà làkàler? Nangoom mwey? Ndandaa me alàkyään, nde kan'söön nangoom.

<sup>27</sup> Nde wà mbuur awà bàsön naa:  
"Le, me an'tom un'kyeey amë kusà angye,  
nton muyilà mbwo angye kusà a ngye."

<sup>28</sup> « Me alàkyään naa uboo a baar banswà kàbör un'kaar, akà umwey kàmusöön watey. Wëë kimbuur ikikye uboo a Imwol a Nzam kàmun'söön.  
»

<sup>29</sup> Baar banswà bàweemà ndaa ande, itàkal afüür a iter, bàkyer akyey naa Nzam wà balàbal, lalan bàkyeenà ba mukàwal ndüümà a Ywan.

<sup>30</sup> Wëë amfarisi anà alon a Un'koon bàtön ndaa kàkwen Nzam nton ba anà ndüümà a Ywan.

<sup>31</sup> Yesu kafaten naa: « Me baar a taan ala an'kwo mukasi anà nà? Ba bà asànaa bàna?

<sup>32</sup> Bā bā asanaa baan bafambambar u balàbal anà bafaten ba a ba naa: Bi kalabëëra mfun, wëë bë làkyen anki, bi kàlàtööl an'diim a ilel, wëë bë làlèl anki.

<sup>33</sup> Nton Ywan Un'düümà kàkyer ayà, kàdyee anki nso, kànwëe anki man, wëë bë làtëenà naa: Nde we anà dweelà a làbe.

<sup>34</sup> Mwan a mbuur kan'ya, akyer adya, akyer anwà, wɛɛ bɛ lāten naa: "Awà wà ndyeel anà un'nweel a man, un'sam a afuür a iter anà baar a man'be."

<sup>35</sup> Wɛɛ an'yeerà a Nzam, baar bàfàman naa ma màbalàbal bà baar bàfàkyey ma. »

### *Yesu u ndwà a umfarisi Simɔn*

<sup>36</sup> Yàmenà naa umfarisi mwey kàbel Yesu mukàdyà u ndwà ande. Yesu kàbilà nde u ndwà a mbuur awun, waa kàsɛmà muddyà u mɛsà.

<sup>37</sup> U bul alan kàkàl anà un'kaar a pasàɛ mwey. Mpàl kàwem nde naa Yesu wàmudyà u ndwà a mbuur awun, nde kàyàbilà anà lābuun a pɛɛl lānàyɔl a may a usɔŋ,

<sup>38</sup> nde kàbū ungo a Yesu kà in'kol ande. Nde kàkàl mulel, nsaan ande yàbwee kà in'kol a Yesu, waa kàkɔmà ya a ntswe ande, kànduürà mya, waa kàkiirà mya may a usɔŋ.

<sup>39</sup> Un'mfarisi awà kàbel Yesu u ndwà ande kàmen nde abun, laa kayweera nde u mpem naa: « Mbuur wà ulàkal nangoom a ndandaa, nde akyer alàyob naa un'kaar awà wà nà, nde akyer alàyob naa nde wà un'kaar a pasàɛ. »

<sup>40</sup> Yesu kun'fuur u ndaa a dudu naa: « Simɔn, mɛ in'we anà kindaa muyàm anà ngye. » Nde kàfuur naa: « Un'loɔŋ, yām. »

<sup>41</sup> Yesu naa: « Ilā mwey un'pɛɛl a nkul mwey kàkàl anà asɔɔm abɔɔl. Wàtātweb kàlun'fuur an'fala nkam tyeen, wayweel an'fala an'kwem an'tyeen.

42 Baar abà bàbööł bàkál anki anà ngim mukun'fuur. Nde waa kadwääl nkul. Uboo a baar aba babööł, na ayun'kwen anàsöön? »

43 Simón kun'fuur naa: « Mè in'kasii naa mbuur awà kadwääl nde nkul a mböön. » Yèsu naa: « An'man, ngye an'yweer ubwan. »

44 Ungo'apan, Yèsu waa uler un'kaar awun, waa uten a Simón naa: « Ngye akyun'manà un'kaar wà? In'bilà mè u ndwà angye, ngye an'dà an'pè anki muywey in'köl, wëe nde, nde mya kan'ywey a nsaan ande anà kan'koom mya a ntswe ande.

45 Ngye mè andüür anki, wëe nde, semà in'bilà mè nde uyön anki mundüür in'köl amë.

46 Ngye mè may a uson an'tsüül anki kun'tswe, wëe nde, nde kan'tsuul may a uson kà in'köl amë.

47 Lalan mè akyaän naa bàkyun'dwääl nkul a man'be ande manswà, ntön nde kan'kwen mböön. Wëe mbuur akwà bàmun'dwääl nkul a man'be ikikye, nde akwen sye ikikye. »

48 Waa nde kàten a un'kaar awun naa: « Mè amadwääl nkul a man'be angye. »

49 Baar bumwey bàkál anà nde bàteenà u mpem naa: « Mbuur awà wà nà, nde mudwääl baar nkul a man'be aba? »

50 Waa, Yèsu kàten a un'kaar awun naa: « Làkwikilà angye lamatswa möö, kyen unsa duu. »

## 8

### *Akaar bàyikyeenà a Yèsu*

<sup>1</sup> Yàkál naa ungo'a an'taan, Yèsu kàkyen uboo a an'bul a kolàköl anà an'bul ikikye ntön mulon anà

mupay làsan a Ndaa Anàbwan ya Imwol a Nzam, alonki bàkwem aniyweel bàkal anà nde

<sup>2</sup> anà akaar amwey kàkɔɔr nde unsà an'dweelà an'be anà an'kyal mà ifà ifà: Màlye bàfabeelà un'nsi Magàdala, uboo ande insonà nsambwaar myàtoo,

<sup>3</sup> Zyan, un'kyay a Shuzà mbuur a isal a Elodi, Suzan, anà akaar asin bàyibayà Yesu anà alonki ande unsà indiir aba.

*Nsim a un'koon  
(Màt 13.1-9; Mlk 4.1-9)*

<sup>4</sup> Baar mbɔɔn bàfu' an'bul a kolàkol bàyàkon apà Yesu. Nde kateel nsim yi:

<sup>5</sup> « Un'koon mwey kàtoo mukàkon mben ande. Umpal kàmwɛn nde ya, yar làmwɛy làbù'u mbwo: baar bàndyaar ya, nɛn a du waa yàdi ya.

<sup>6</sup> Yar lumwey làbù'udu a nkɔn: mpal yàmen ya, bite laa byàyoim bya, ntɔn mɛɛn màkal màjàyɔm.

<sup>7</sup> Yar lumwey làbù' uboo a nsyeenà: nsyeenà yàyel mbwo mwey anà in'te, waa yàfwee mya.

<sup>8</sup> Yar lumwey làbù'u mɛn anàbwan: mpal làyel la, la làbɔr mben mbɔɔn: imben mwey kyàbɔr mben nkam anà nkam. » Yesu waa kàkwey abà: « Wey mbuur awe anà an'tsu'awem uwem. »

*Ntɔn nkye Yesu ufàsyàäl nde nsim  
(Màt 13.10-17; Mlk 4.10-12)*

<sup>9</sup> Alonki ande bun'fuul naa nsim ayi iswanà aben.

<sup>10</sup> Nde kafuur naa: « Bweel a be là naa be làkyayob ngyee a imwol a Nzam, we aka baar bumwey, ndaa ayi bàfakyaän unsà nsim. Nton, "itàkal naa ba bàkyer aleerà, ba bàkõön aman, "itàkal naa ba bàkyer aweemà, ba bàkõön ayob." »

*Yesu wàmubuul nsim a un'kõön  
(Mat 13.18-23; Mlk 4.13-20)*

<sup>11</sup> « Mpalàbà làwem mbuul a nsim ayi: Mben yà ndaa a Nzam.

<sup>12</sup> Kòl a mbwo, là baar bàfàwem ndaa a Nzam, wée Satanà waa uyàlwom ya u mpem aba nton ba bàkõön asà làkwikilà anà bàkõön awà móö.

<sup>13</sup> Udu a nkõn ya baar bàfawem ndaa a Nzam anà bàfàwal ya unsà un'sak, wée ba ya bàfàkaar anki u mpem aba, làkwikilà aba bwel latey. La in'swey myatey, isàkal naa mpay yan'yà, ba ban'piy làkwikilà aba.

<sup>14</sup> Mben yàbù'u nsyeenà yà baar bàfàwem ndaa a Nzam, wée ba ya bàfàkuünà a mpay anà ngyal a indiir a meen. Abun ya ifàbòr anki mben.

<sup>15</sup> Mben yàbù'u mèn anàbwan yà baar bàfàwem ndaa a Nzam anà bàfàwal ya unsà un'sak, bàfàkaar ya u mpem aba anà bàfàsyääl ya. Ya ifàbòr mben. »

*Nsim a mwina  
(Mlk 4.21-25)*

<sup>16</sup> Yesu kalab abà: « Akà mbuur mwey ukwe anki mukyà mwina waa uküma wa kantin, itàkal

usi wa ungyel a itab. Wεε nde wa asà udu a ikolà a un'te nton baar bàbilà u ndwà bàmen pèlà.

<sup>17</sup> Undiir wanswà wànjàyeε nàbawà, akyer asàmenà u pèlà. Undiir wanswà wà unku, baar bàkyer asàyoòb wa, wa sye asàmenà u leŋ.

<sup>18</sup> Làlεε an'tsu' abε nton muwem ubwanàbwan, nton bàsàkwey akà mbuur awe anà undiir, wε akà mbuur mpa awe anà undiir bàsàlwom undiir ufàsi nde naa nde we anà wa. »

*Ngwän anà atɔŋ a Yesu*

*(Mât 12.46-50; Mlk 3.31-35)*

<sup>19</sup> Yàmenà naa ngwän anà atɔŋ a Yesu bàyi muyabwey anà nde, wεε yàkal mpay ba mukun'man nton baar bàkal mbɔɔn.

<sup>20</sup> Baar bun'kyään naa: « Ngwa anà atɔŋ angye bà unsà, ba bàkwen mukaman. »

<sup>21</sup> Nde kafuur naa: « Maa anà atɔŋ amε bà baar bàfàwem ndaa a Nzam anà bàfàsyääl ya. »

*Yesu kan'kwaam un'pòb*

*(Mât 8.23-27; Mlk 4.35-41)*

<sup>22</sup> Yälöm naa ilä mwεy, Yesu kàbilà u bwaar a kolàkol anà alɔŋki ande, waa kàten a ba naa: « Tsweenà bi isabà sim a ewà. » Ba waa bàkyen.

<sup>23</sup> Mpal bàkal ba mubweel, Yesu waa kàbɔɔn. Kà imbürà, un'pòb a ngwal kàyi udu a ewà. An'dà waa mäsεmà mubilà u bwaar, ba bàkal u mpay a ukwà.

<sup>24</sup> Alɔŋki bàsin tsütsü' apà Yesu, waa bun'wiy anà in'kweŋ u mun: « Un'lwɔŋ, Un'lwɔŋ, bi abà

ikwà! » Nde waa usubà, waa unjān un'pòb anà ibo a kolàkol byà an'dà: bya waa byàkwamà, duu waa làbilà.

<sup>25</sup> Apan, Yesu kàten a alonki ande naa: « Làkwikilà abe làken? » Wεε ba bàkal u bɔɔmà anà unsà ubem, ba bàtɛnà ba a ba naa: « Baal awà wà nà? Nde wàmunjān un'pòb anà ibo a an'dà, bya sye byàmukun'weemà. »

*Yesu kan'kɔɔr baal kàkal anà an'dweelà an'be  
(Màt 8.28-34; Mlk 5.1-20)*

<sup>26</sup> Ba bàkolà u mɛen a Ngelàsà u sim a Ngalile.

<sup>27</sup> Pa kàtɔl Yesu làkol u mɛen, mbuur mwey wà bul alan kàkal anà insɔnjà mbɔɔn, nde kàyi akà Yesu. Semà itaan nde kàkalà nsàpɔl. Nde kàkweenà anki mukal u ndwà, nde kàfabwaayà uboboo a an'dii.

<sup>28</sup> Mpàl kàmèn nde Yesu, nde kabu' kà in'kol ande, waa kàlal in'kweɲ muten u ndaa a ngwal naa: « Yesu, Mwan a Nzam a Dudu, mɛ anà ngye un'tuüb nà? Mɛ amabɔɔn, twon aman'pà mpay. »

<sup>29</sup> Yesu waa kàbɔɲ insɔnjà myàkal uboo a mbuur awà. Ntɔn mya myun'bilà itaan. Ba bàfun'bäämà an'dwaan anà impaan a in'te kà an'kɔɔ anà kà in'kol ntɔn nde ukɔɔn aɲiin. Wεε nde kakyer afatsuulà mya myanswa, insɔnjà myun'syeenà u nsye a ipɔl.

<sup>30</sup> Yesu waa kun'fuul naa: « Ikɔb angye nà? » Nde kàfuur naa: « Un'kàbɔ. » Ntɔn insɔnjà mbɔɔn myàbilà amu ande.

<sup>31</sup> Insoṇà amin myàbööñ Yesu naa nde ukööñ akatöm uboo a un'baan.

<sup>32</sup> Wëë tsutsu' apan lākāl anà lābol a ngul lāmuyidyà udu a mōṇ, lalan myālōm mya akà Yesu naa mya myàbilà uboo a ngul. Nde waa kape mbwo.

<sup>33</sup> Apan, insoṇà myàtoo mya unsà mbuur awun, mya myàbilà u ngul ayin, lābol a ngul waa lāparā ntiin fā ikol a mōṇ, laa lākābwā la kà an'dā, waa lāmīnā.

<sup>34</sup> Aseey bāmen ba abun, laa bātiin ba, bākyyen ba mukāpay lāsāṇ kà an'bul anà kà itsuṇ a ndwā.

<sup>35</sup> Baar bāyi ntōn muyōb naa ya yālyaan aben. Mpal bāyātōl ba tsutsu' apà Yesu, bāmen ba ṇukōṇ akyābwāay kà in'kol a Yesu, akyābwāar, akyākal a duu, ba bāmen bōōmā.

<sup>36</sup> Baar bākāl paa mpal kākōōr nde ṇukōṇ, bākyyāñā baar naa nde kun'kōōr aben.

<sup>37</sup> Kyakin baar a Ngelāsa banswā bākāl ba u bōōmā, waa bālōm akà Yesu mulwomā apà ba. Nde kābilà u bwāar ntōn mufurā.

<sup>38</sup> Mbuur awā kākōōrā unsā an'dwēelā an'be kālōm aka Yesu naa nde uyilyaan ana nde, wëë Yesu kun'fuur naa;

<sup>39</sup> « Fura ndwā angye, kyyen kākyyāñ ndaa yanswā kan'kyer Nzam akà ngye. » Lalan mbuur awā kākāpay nde lāsāṇ a ndaa yanswā kākyyer Yesu akà nde u bul lānswā.

*Mwan a Zayirōs wā un'kaar anā un'kaar kàbā  
Yesu kà ipfey*

*(Māt 9.18-26; Mlk 5.21-43)*

<sup>40</sup> Mpal kàfurà Yesu Ngalile, baar banswà bun'wel unsà ubwan banswà, nton ba bàkàl mukun'dilà.

<sup>41</sup> Apan mbuur mwey ikɔb ande Zayirɔs laa kàyi nde. Nde kàkàl mfum a ndwà a nkòŋ a Ayudà. Nde kàbù'kà in'kol a Yesu, waa kun'bòon naa nde ukyen ndwà ande:

<sup>42</sup> mwan ande mwey mpel wà un'kaar wà tsutsu' mbul kwem anjyweel kàkàl musyaäma möö.

Yesu waa kàkyen ndwà a mbuur awun. Apan, baar mboon bàyibaäbà u mbil a ndür ande.

<sup>43</sup> Uboo a baar aban kàkàl anà un'kaar mwey kàyimanà an'kil mbul kwem anjyweel. Nde kàdwa'ngim mboon akà angan, wɛɛ nde kàkɔra anki.

<sup>44</sup> Nde kàsin tsutsu' ungó a Yesu, waa kun'bà' u làpan a ipfey ande. Taan nsil alan an'kil laa màtsu' mà mutoo.

<sup>45</sup> Yesu waa kàfuul naa: « Nà kàman'ba? » Wɛɛ akà mbuur mwey kàkyey anki. Petɔla waa kàten a nde naa: « Ambà Un'lɔɔŋ, baar bàmasà uboboo, bà mboon bà imbäm'dir anà ngye. »

<sup>46</sup> Nde waa kàten naa: « Mbuur akyer an'ba: mɛ in'kyer awem naa dweelà a ngwal mwey lan'too u ndür amɛ. »

<sup>47</sup> Un'kaar awun kàmen nde naa undiir kàkyer nde kan'menà u mii a baar, laa kàsin nde tsutsu' apà Yesu, kàbù' nde kà inkol ande, waa kàten u mii a baar nton nkye kun'bà' nde anà muswan naa taan nsil alan nde waa kàkɔra.

<sup>48</sup> Yesu kàten a nde naa: « Mangwa, làkwikilà

angye làmatswà mōō, kyen unsà duu. »

<sup>49</sup> Nde kàkàl anki anjàtàmáy muten mpal kàyi mbuur kàfù ndwà a mfum a ndwà a nkōñ a Ayudà. Waa kun'kyään naa: « Mwan akye wà unkaar kan'kwà, twon afun'twàäl Un'loōñ nkwom. »

<sup>50</sup> Mpál kàwem Yesu abwēy, nde kàten a Zayirōs naa: « Twon an'man bōōmà, sà làkwikilà mpel, mwan akye akyer akōōrà. »

<sup>51</sup> Mpál kàkòlā nde, Yesu kàkwēn anki naa baar asin bābilà u ndwà, wē Petòlā, Ywan, Zyak, taar anà ngwāñ a mwan mpel.

<sup>52</sup> Ntsu' yanswà baar bàkàl mulel. Yesu waa kàten naa: « Twon lan'lel, nde ukū' anki, nde kan'bōōn twaāl. »

<sup>53</sup> Wēē ba bàkyer un'sēē, ntōn ba bàkyer ayobà naa nde kàkàl anjàkwà.

<sup>54</sup> Apan, Yesu kàtē kōō a kimwan un'kaar awun mpi, waa kàten a nde u ndaa a ngwal naa: « Mwan amē, wiya! »

<sup>55</sup> Laa kàwiyà nde, waa kāmbarà. Yesu kāsweñ naa ba bun'pē udyà.

<sup>56</sup> Abōōr a mwan un'kaar awun matēer mākyer awal. Wēē Yesu katsuij mukyään mbuur asin ndaa ayin.

## 9

*Isal a antōōm bàkwem anjiweel  
(Màt 10.5-15; Mlk 6.7-13)*

<sup>1</sup> Yesu kàtùùb antòòm bàkwem anjiweel, waa kape ngwal anà ikòb mubòñ insòjà myanswà anà mukòr an'kyal.

<sup>2</sup> Ungò apan, waa katòm mukàpay làsan a Imwol a Nzam anà mukòr an'kyal.

<sup>3</sup> Nde kàten a ba naa: « Twon lan'wal undiir ntòn mbwo: itakal unsòk, itakal ngòr, itakal isaa, itakal ngim. Twon lan'syen inkur byeel.

<sup>4</sup> Isàkal naa bàmalawal u ndwà mwey, làbwaay apan tii taan làsàlwomà be kà ika kin.

<sup>5</sup> Isàkal naa mbuur kàlawel anki, làlwomà u bul alan, sàlàkòb un'twà a in'kòl abe: kya isàkal imbal ibe ntòn ba. »

<sup>6</sup> Apan, alonki bàkyen ba, ba bàyilyaanà bul a bul muyikyaän Làsan Anàbwan anà muyikòr abey.

### *An'kyän a Elodi*

*(Màt 14.1-12; Mlk 6.14-29)*

<sup>7</sup> Mfum Elodi kàwem nde ndaa ayi yanswà, nde kàyweerà naa nde akyer aben. Ntòn baar mbòon bàteenà naa Ywan kan'wiyà,

<sup>8</sup> bumwey naa Elya kan'fàmenà, wée bumwey naa umwey uboo a anangòom bà itaan kan'wiyà.

<sup>9</sup> Wée Elodi kàteenà naa: « Mè Ywan kàkyun'tsul un'tswe: nà mbuur wa in'fiweemà mè làsan a tub lalèy? » Nde kàlenà mukun'man.

### *Yesu kan'dii abaal nsaab tyen*

*(Màt 14.13-21; Mlk 6.30-44; Ywn 6.1-14)*

<sup>10</sup> Mpal bàyàfura àntoöm, ba bàkyäänà Yesu indiir byanswà bàkyer ba. Nde kawel, waa kasyen ukol, u bul mwey ikob a la Betesayidà.

<sup>11</sup> Baar mboon bàyob ba naa Yesu anà alonki ande bà u bul alan, laa balab ba. Yesu kawel nde, laa kakyäänà nde ndaa a imwol a Nzam. Nde kàkòor sye baar bàkal anà ngyal akòorà.

<sup>12</sup> Mpal bàmén antoöm bàkwem anjyweel naa taan lan'semà mumina, ba bàsin tsutsu' apà Yesu, waa bun'kyään naa: « Apay baar, ba bàkyen kà an'bul anà u bitsun a ndwà byà tsutsu' nton ba bàkalen ikal abòon anà isaa adyà nton bi apà ibà u nsye a ipol. »

<sup>13</sup> Yesu waa kafuur naa: « La pè udyà bɛ ɲakwo. » Ba waa bun'fuur naa: « Bi iwe amà mampà tyeen anà nsò yweel, tɛn naa bi ɲakwo ikàsom isaa nton mbul a baar wà. »

<sup>14</sup> Abaal bàkal isii a nsaab tyeen. Yesu naa: « Làswɛɲ baar bàbwaay an'kwem an'tyeen, an'kwem an'tyeen. »

<sup>15</sup> Ba bàkyer abun, bàpɛ baar banswà ikal abwaay.

<sup>16</sup> Yesu kàwel mampà mà an'tyeen anà nsò yàyweel, waa kàler u du, kàfuur an'toon akà Nzam. Ungò apan waa kàtsul mampà anà nsò, waa kàpɛ alonki ande nton mupà akà baar banswà.

<sup>17</sup> Baar banswà waa bàdi, bàyüür. Itiir a mampà byàsàl mboon, bya byàyoöl in'lwan kwem anjyweel.

*Petlâ kan'ten naa Yesu wà Un'tswää a mōō  
(Mat 16.13-19; Mlk 8.27-29)*

<sup>18</sup> Ilā mwēy Yesu kākāl muyamā u mpey anā alonki ande, waa kafuul naa: « Baar bāfāten naa mē in'wā nā? »

<sup>19</sup> Ba bafuur naa: « Ywan Un'duūmā, bumwēy, Elya, bumwēy, umwēy uboo a anangoom kan'wiya. »

<sup>20</sup> Nde waa kafuul naa: « Wēē bē ṇakwo lāten naa mē in'wā nā? » Petlâ waa kāfuur naa: « Ngye awa Klistō a Nzam. »

*Yesu kan'kyään nkweel ande anā ngwiiyā ande  
(Mat 16.13-19; Mlk 8.27-29)*

<sup>21</sup> Yesu katsūṇ mukyään mbuur akā ikikye.

<sup>22</sup> Nde waa kāfākwēy naa: « Mwan a mbuur akyer aman mpay mbōon. Andweer, amfum a angan anā alōṇ a in'kōon bākyer un'tōn, bākyer un'dwa, waa ilā kyātār nde akyer awiya. »

<sup>23</sup> Ungō, nde waa kāten akā baar banswā: « Isākal naa mbuur akwen mukan'lab, wēy nde ukōōb ndūr ande, usen buur ande ilā byanswā, wēy nde kan'lab. »

<sup>24</sup> Ntōn mbuur usākwen muyee mōō ande, wa asākya bwā. Wēē mbuur usāpiy mōō ande ntōn mē, nde asātswā wa.

<sup>25</sup> Bweel nā mbuur kan'kwo muwal isākal naa nde kan'wal mēen manswa, wēē mōō ande ukya bwā?

<sup>26</sup> Mbuur usāwem mē nswen anā ndaa amē, Mwan a mbuur sye asun'wem nswen mpal usāyā

nde unsà lākoo ande anà là Taa anà là akyeey in'kyeɛl.

<sup>27</sup> Ndandaa mɛ alàkyään, bàmboɔn uboo abɛ bàyàkal anàtàkwà anki kusà muman Imwol a Nzam. »

### *Ngyoolà a Yesu*

*(Màt 17.1-8; Mlk 9.2-8)*

<sup>28</sup> Kà isii a ilà'naan ungö'a ndaa ayi, Yesu kàwel Petlà, Ywan anà Zyak, nde kàlär udu a mɔŋ ntɔn mukayama.

<sup>29</sup> Mpal kàkal nde muyamà, ntàbwey ande waa yàsɔmà, ipfey ande kyàbulà kyà in'nyän a pɛɛl.

<sup>30</sup> Apan, baar bɔɔl bàkal muyääm anà nde, ba bàkal Mɔsɛ anà Elya,

<sup>31</sup> ban'yàmenà uboo a lākoo, bàmuyäämà ndaa ukamay Yesu isal ande u Yelusàlem u mbwo a nkweel ande.

<sup>32</sup> Petlà anà bumwey bàkal anà nde bàbɔɔn twaal anàkir. Umpal bàsubà ba, ba bàmen lākoo a Yesu anà baar bɔɔl bàkal anà nde,

<sup>33</sup> Umpal bakaaba baar aban ana Yesu, Petlà kàten a nde naa: « Un'loɔŋ, yà ubwan naa bi ikàl apà, bi imbaar nten, nten tär: mwey ntɔn ngye, mwey ntɔn Mɔsɛ anà mwey ntɔn Elya. » Kuten anàbwan nde kàyob anki undiir kàtɛnà nde.

<sup>34</sup> Umpal kàkal nde muten, un'bɔŋ mwey waa kafwee. Alɔŋki bàkal u bɔɔmà mpal bàmen ba naa ba ban'bilà uboo a un'bɔŋ.

<sup>35</sup> Uboo a un'bɔŋ ndaa waa itoo, waa iten naa: « Awà mwan amɛ, mwan kàsɔɔl mɛ. Lun'wem! »

<sup>36</sup> Ungo a ndaa ayi, ba bàsàman Yesu anàyen mpel. Wée mpal ayin, ndaa ayi yanswà ba bàkäärà u mpem, ba akà mbuur mwey bàkyään anki.

*Yesu kan'kɔɔr mwan kàkàl anà dweelà a làbe  
(Mat 17.14-18; Mlk 9.14-27)*

<sup>37</sup> Taantyà, ba bàkàl muyàtyà u mɔɔ, baar mbɔɔn bàyi mubwey a Yesu.

<sup>38</sup> Waa le, uboo a baar abà, mbuur mwey kàlál in'kweɲ: « Un'lɔɔɲ, mɛ amabɔɔn, un'ler mwan baal amɛ! Mwan baal mwey awà mpel.

<sup>39</sup> Dweelà a làbe làsun'bilà, kà imburà nde asà in'kweɲ, laa lun'bwiy la, waa ugyɔrà an'te. La làfun'wey anki agyà, nde afàkwà lɛy.

<sup>40</sup> Mɛ an'ɔɔn alɔɲki angye naa ba bun'boɲ, wée ba bàsàkwo anki. »

<sup>41</sup> Yesu waa kanän: « Bɛ làbà baar làkɔɔn làkwilà, baar abe! mɛ anà bɛ ilà'ikwɛ in'yafàkal anà mukàlakaar? » Waa ubulà akà mbuur awun: « Un'twääl mwan angye! »

<sup>42</sup> Umpal kàkàl mwan musin tsùtsu' apà Yesu, dweelà a làbe lun'bwiy u mɛɛn, lun'ni a ngwal. Wée Yesu kanän dweelà a làbe, waa kàkɔɔr mwan awun, kun'fuur akà taarànde.

<sup>43</sup> Baar banswà bàkàl unsà ubem muman iban a Nzam.

*Yesu an'fàkyään nkweel ande  
(Mat 17.22-23; Mlk 9.30-32)*

Mbuur wanswà kàkàl mubem ndaa kàkyerà Yesu, nde kàtɛn a alɔɲki ande naa:

<sup>44</sup> « Làkäär ndaa alàkyään me yi apanà: Mwan a mbuur bàkyer ayun'yalà kà an'kɔɔ a baar. »

<sup>45</sup> We alɔŋki ande bàyɔb anki ndaa ayi. Mbuul a ya bàkyer ayee ntɔn ba bàkɔɔn ayɔb. Ba bàmen bɔɔmà mufuul Yesu mbuul a ya.

*Nà awà mbuur a kolàkòl  
(Mat 17.22-23; Mlk 9.30-32)*

<sup>46</sup> Isür kyàkyer abilà uboo a antoöm: ba bàkwen muyɔb naa nà kan'soön uboo a ba.

<sup>47</sup> Yesu kàyɔb nde an'kyàn aba, nde kàte mwan umbey mpi u kɔɔ, kun'si tsutsu'apà nde,

<sup>48</sup> waa kàten a ba naa: « Mbuur awal mwan wà kà ikɔb amɛ, nde kan'wal me ŋakwo, waa mbuur kàman'wal, nde kan'wal mbuur kan'tòm. Ntɔn mbuur awà ikikye uboo abɛ, nde awun awà mbuur a kolàkòl. »

*Mbuur mpa afàkyer bɛ ube wà anà bɛ  
(Mlk 9.38-40)*

<sup>49</sup> Ywan waa kàsemà muten naa: « Un'loɔŋ, bi kàmen mbuur mwɛy wàmubɔŋ an'dweelà an'be kà ikɔb angye, wɛɛ bi kun'tsuŋ mukyer abun ntɔn nde ngye ufalab anki anà bi. »

<sup>50</sup> Yesu waa kàfuur naa: « Twon lāmutsuŋ, ntɔn mbuur mpa afàtɔn bɛ, nde wà anà bɛ. »

*Bul mwɛy là Samalya lan'tɔn muwal Yesu*

<sup>51</sup> Taan a Yesu mulwomà u meen làkàl tsutsu' mukwo, nde kàsi ukwen mbɔɔn mukyà Yelusàlem.

52 Nde kàtòim akyeey kusa` ande. Mpal bàkàl ba u mbwo, ba bàbilà u bul mwey là Samalya ntòn mukun'yiil ikal.

53 Wëë baar a Samalya bàtòin mukun'wal ntòn nde kàkàl mukyà Yelusàlem.

54 Mpal bàmen ba abun, alonki ande Zyak anà Ywan bun'lööm naa: « Mwol, ipë mbwo bi iswenj ipar a mbaa ifi du, kyabweel, waa ba bàkunjà. »

55 Wëë Yesu kàbulà nde ntsu' bàkàl ba, waa kanjân.

56 Waa ba bàkyen bul asin.

*Yesu bun'lab aben  
(Mat 8.19-22)*

57 Mpal bàkàl ba u mbwo, mbuur mwey kàyi nde, kàten a Yesu naa: « Më in'kyer ayalab ntsu' yanswà ayàkyà ngye. »

58 Yesu waa kun'fuur naa: « In'kyen mye anà an'fu, nen a du ye anà an'yaab, wë Mwan a mbuur ikal musà un'tswe kyatey. »

59 Yesu waa kàten a mbuur mwey naa: « Yan'lab! » Mbuur awà waa kàten a nde naa: « Mwol, an'pë mbwo më in'takadyee taa. »

60 Yesu waa kun'fuur naa: « Wëy aku' bàdyee aku' aba. Wëë ngye, kyen kapay làsanj a Imwol a Nzam! »

61 Mbuur asin waa kàten a nde naa: « Më in'kyer ayalab, wëë ngye tan'pa mbwo më in'kapa atonj amë mbor a ntsuü. »

62 Yesu waa kun'fuur naa: « Mbuur kan'sà koo ande mulem ywanj ande anà kan'wey la ntòn

mukyer undiir asin, nde ukwe anki uboo a Imwol a Nzam. »

## 10

### *Isal a alonki an'kwem nsambwaar anjiweel*

<sup>1</sup> Ungo' apan, Yesu kafasool alonki bumwey an'kwem nsambwaar anjiweel, waa katom abool abool, nton ba bakyen kusa ande uboo a an'bul anà ntsu'yanswa kakwe nde mubilà.

<sup>2</sup> Nde waa katen a ba naa: « Isaa uboo a ywan bya mboon, wee baar abwo bya ba ikikye. Lalom aka Mwol naywan mutom baar a isal mboon nton ba babwe bya.

<sup>3</sup> Lakyen: me amalatom asanaa baan a in'kok uboo a nkwee.

<sup>4</sup> Twon lan'syen ngim, itakal ngoor, itakal an'sabar, wee twon lan'mbar u mbwo nton muyipa baar mbor.

<sup>5</sup> U ndwa yanswa labila be, talateena naa: "Wey duu lakal udu a ndwa yi."

<sup>6</sup> Isakal naa we anà mbuur a duu u ndwa ayin, duu abe layabwaay udu ande, naa tey, duu layafura aka be.

<sup>7</sup> Lakal u ndwa ayin, ladi, lanu'undiir wanswa balapa ba, nton mbuur a isal afawal lafur ande. Twon lan'kyà ndwa a ndwa.

<sup>8</sup> U bul lanswa labila be isakal naa bamalawal, ladi undiir wanswa balapa ba,

<sup>9</sup> lakoor abey, lakyaan naa: "Imwol a Nzam kyan'sin tsutsu'apa be."

<sup>10</sup> Wɛɛ u bul lanswà làbilà bɛ, isàkal naa bàlawɛl anki, làkyen unsà an'balàbal ala, làtɛn naa:

<sup>11</sup> "Bi kan'kɔɔb un'twà a bul abɛ kan'dyaar bi kà in'kɔl, wɛɛ làyɔb naa Imwol a Nzam kyà tsutsu."

<sup>12</sup> Mɛ alákyään naa ilà a nsan, Sɔdɔm bàsun'pa anki mpay anàsöönà mpay a baar a bul alan. »

*An'bul man'tɔn musà làkwikilà  
(Mat 11.20-24)*

<sup>13</sup> « Ngyɛb akà ngye Kɔrazin! Ngyɛb akà ngye Bɛtesayidà! Ntɔn, ilàkal naa impà bàkyer akà bɛ, bàkyer u Tir anà u Sidɔn, abà itaan baar aba bàkyàbuul mpem, bàkyàbwaar ngɔɔr anà bàkyàkubà un'twà.

<sup>14</sup> Lalan ilà a nsan, Tir anà Sidɔn mpay a mbɔɔn bàsàpà anki asànaa bàsàpà ba bɛ.

<sup>15</sup> Waa ngye, ngye Kapernawum, ngye akasii naa ngye asàlaar du? Ngye asàtyà an'lɔŋ!

<sup>16</sup> Mbuur usàwem bɛ, nde mɛ kan'wem, mbuur usàlapiy, nde mɛ kan'piy. Wɛɛ mbuur apiy mɛ, nde kan'piy mbuur kan'töim. »

*Mfurà a alɔŋki an'kwem nsambwaar anjyweel*

<sup>17</sup> Alɔŋki an'kwem nsambwaar anjyweel bàyàfurà unsà un'sak, waa bàtɛn naa: « Mwol, kà ikɔb angye itàkal insonà bàkyer akà iweemà. »

<sup>18</sup> Yesu waa kafuur naa: « Mɛ kàkimanà Satanà kàbwee nde fà du asànaa munyà.

<sup>19</sup> Le, Mɛ akyàlapà ikɔb mundryaar udu a ntày anà nye, anà udu a imfum a Satanà, wɛɛ akà undiir mwɛy ukwe anki mukyer bɛ ube.

20 Wɛɛ bɛ twon lan'man un'sak naa insɔŋà myàkyer aláwem, wɛɛ bɛ làmɛn un'sak naa ikɔb abɛ ban'sɔn u du. »

*Yesu kan'man un'sak  
(Mat 11.25-27; 13.16-17)*

21 Taaŋ nsil alan, u mbwo a Dweelà In'kyɛɛl, Yesu kàyoɔl a un'sak, waa kàtɛn naa: « Taa, Mwol a du anà mɛɛn, mɛ amasyàŋà, ntɔn kàyɛɛ ngye indiir abi akà aŋayeerà anà akà aŋuyɛnà, wɛɛ ngye bya kàsweŋ akà baan ambey. Ɛɛ, Taa, ngye kàkwen naa ya ikàl abà. »

22 « Taaràmɛ kàkyaŋ'pà indiir byanswà, wɛɛ akà mbuur mwey tɛy uyɔb Mwan, isàkal naa kà Taa anki, anà mbuur mwey tɛy uyɔb Taa, isàkal naa kà Mwan anki anà mbuur kan'kwen Mwan mukyään ndaa ayi. »

23 Ungo' apan, waa kàbulà ntsu' bàkal alɔŋki ande, waa kàtɛn a ba mpɛl naa: « Un'sak mbɔɔn akà mii ikamanà ndaa làmanà bɛ yi!

24 Ntɔn mɛ alákyään naa aŋangɔɔm anà amfum mbɔɔn bàkwen muman ndaa làmanà bɛ yi, wɛɛ ba ya bàsàman anki, muwem ndaa làweemà bɛ yi, wɛɛ ba ya bàsàwem anki. »

*Nsim a un'samàlya aŋàbwan*

25 Un'loɔŋ a un'kɔɔn mwey kàmbarà ntɔn mul-wab Yesu ndaa, waa kàtɛn naa: « Un'loɔŋ, ininà mɛ in'kyer ntɔn muwal mɔö'a mbul a in'tye? »

26 Yesu kun'fuur naa: « Uboo a un'kɔɔn ininà bàsɔn? Ngye akatanà aben? »

27 Nde kàfuur naa: « Ngye ayàkwen Mwol, Nzam angye, unsà mpem angye yanswà, unsà mǒǒ angye wanswà, unsà ngwal angye yanswà, unsà an'kyàn angye manswà, anà un'ton angye asanaa ngye ñakwo. »

28 Yesu waa kàten a nde naa: « Ngye an'fuur ubwan. Kyer abun, waa ngye ayàkal anà mǒǒ. »

29 Wεε nde kàkwen muwal ibon̄ anà mufuul Yesu naa: « Un'ton ame nà? »

30 Yesu waa kàfuur naa: « Mbuur mwey kàfu Yelusàlem mutyà Yelikɔ. Baar abε laa bun'käär ba, bàgyɔɔr ba indiir ande byanswà, bun'dub ba, bàkyen ba anà bàsun'wey ba tsutsu a ukwà.

31 Ngan̄ mwey kàkal mutyà u mbwo ayin. Mpal kàmen nde mbuur awun, nde kàlyaan ukol.

32 Un'levi mwey sye kàkolà kà ikal akin, kun'men nde, waa kàkol.

33 Wεε un'samàlya mwey kàkal u mbwo ande mulyaan. Mpal kàmen nde mbuur awà, ngyeb laa yun'käär yà.

34 Nde kàsin tsutsu, kun'bām ipfey kà iwà ande, kun'tyan̄ may anà man, waa kun'si udu a mpoonà ande, kun'syen u ndwà a angyey, waa kun'bay.

35 Taantyà nde kàwel ndiim yweel, laa kàpε nde ya akà ñandwà a angyey, waa kàten a nde naa: "Sun'bay mbuur wà, isàkal naa ngye an'sàtwey ngim mbɔɔn yan'soon̄ yi, mε in'yafuur umpal in'yàfurà mε."

36 « Uboo a baar abà batàr, nà awà un'ton a

mbuur kàbū wà kà an'kɔɔ a baar abe? »

<sup>37</sup> Un'lonɔŋ a un'kɔɔn waa kun'fuur naa: « Mbuur akwà kun'wem ngyeb. » Yesu naa: « Kyen, ngye sye kakyer abun. »

### *Yesu akà Mātà anà Mālye*

<sup>38</sup> Umpal kākāl Yesu u mbwo anà alonɔŋki ande, nde kàbilà u bul mwey, un'kaar mwey ikɔb ande Mātà kawel u ndwà ande.

<sup>39</sup> Nde kākāl anà un'ton ande wà un'kaar ikɔb ande Mālye. Mwan un'kaar awà kàbwaay kà in'kol a Mwol ntɔn muweemà ndaa ande.

<sup>40</sup> An'kyan a Mātà manswà mākāl mukyer isal a ifà ifà, laa kàyamèná nde kà ikal kākāl Yesu, waa kàtèn a nde naa: « Mwol, ngye ube akamanà anki naa un'ton amɛ kàman'sööl isal byanswà anayen? Un'swɛŋ nde uyan'bay. »

<sup>41</sup> Mwol waa kun'fuur naa: « Mātà, Mātà, ngye akamanà mpay anà akayoolàyoolà ntɔn indiir mbɔɔn.

<sup>42</sup> Wɛɛ, undiir mwey awà ndon. Kyakin Mālye kan'sool kab anàbwanɔ mpa bàsun'lwom. »

## 11

### *An'lonɔŋ ntɔn ngyamàkà (Māt 6.9-13; 7.7-11)*

<sup>1</sup> Yàmèná naa ilà mwey Yesu kākāl muyamà kà ikal mwey. Umpal kàmay nde, un'lonɔŋki ande mwey kàtèn a nde naa: « Mwol, ilonɔŋ muyamà asànaa Ywan kàlonɔ nde alonɔŋki ande. »

<sup>2</sup> Nde waa kàtèn a ba naa: « Mpal làyamà bɛ, làtèn abà: "Taa! Wɛy ikɔb angye ikàl kya in'kyeɛl, wɛy imwol angye iyi.

<sup>3</sup> Ipɛ nàbà isaa abi byà ilà a ilà.

<sup>4</sup> Idwàäl nkul asànaa ifàdwaäl bi nkul akà baar bafikyer ube. Twon an'pa mbwo naa bi ibila u ndɛb." »

<sup>5</sup> Nde waa kàfàtèn a ba naa: « Isàkal naa umwɛy uboo a bɛ we anà un'sam, waa nde ukɛn akà nde uboboo a mpib ntɔn mulɔm akà nde naa. "Un'sam, nsɔm nsɔ tär,

<sup>6</sup> ntɔn un'sam amɛ mwɛy kan'fà kwɛl, kan'yàkɔlà apanà u ndwà amɛ, wɛɛ mɛ undiir un'pa watɛy."

<sup>7</sup> Wɛɛ, isàkal naa uboo a ndwà ande un'sam ande awun kan'fuur naa: "Twon aman'sà lingyoomà, ibeenà kyanàbàm, baan amɛ anà mɛ nɔkwo ibanàbɔɔn, mɛ in'fàsubà anki ntɔn mupà ngye nsɔ."

<sup>8</sup> Ndandaa mɛ alàkyään, isàkal naa nde usubà anki mukun'pà ya ntɔn nde wà un'sam ande, nde akyer ayàsubà mukun'pà undiir wanswà awe nde awà mfun ntɔn un'sam ande wàmusà mukuùna.

<sup>9</sup> Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyään naa: Làlɔm, waa bàlapà. Làlɛn, waa bɛ làyàman. Làbɛɛrà, waa bàyaladuub.

<sup>10</sup> Ntɔn mbuur wanswà afàlɔm akyer afàwal, mbuur afàlɛn akyer afàman, anà bàfàduub akà mbuur afàbɛɛrà.

<sup>11</sup> Isàkal naa umwɛy uboo a bɛ wà taa, nkye nde

kan'kwo mupà mwan ande ntäy isàkal naa nde kàmulööm nsó?

<sup>12</sup> Itàkal naa nde kan'lóm kyà, waa nde kun'pà lanye?

<sup>13</sup> Isàkal naa be baar abe làkyàyoḅ mupà baan abe indiir anàbwan, wée Taa u du waa mpa upà Dweelà In'kyeel akà baar bàmulööm? »

*Nkye Yesu wà un'syáäl a Belzebul?*  
(Màt 12.22-30; Mlk 3.22-27)

<sup>14</sup> Yälöm naa ila' mwey Yesu kàboḅ insonà mwey kàbuulà mbuur mwey nkiin. Ungó'a ntoo a insonà awun, nkiin waa kàsemà musà ndaa, baar banswà bàkal unsà ubem.

<sup>15</sup> Wée baar bumwey uboo a ba bàteenà naa: « Nde ayisyáäl ikḅ a Belzebul, mfum a insonà, nton muboḅ insonà. »

<sup>16</sup> Baar bumwey waa bälöm naa nde ukyer impà kyan'fà du nton mukun'si.

<sup>17</sup> Yesu abà kàyoḅ nde an'kyän aba, waa kàten a ba naa: « Imwol kyanswà kye anà nkaabà uboo a kya, kya ikyer afàpää: Ndwa ibwà udu a ndwà yumwey.

<sup>18</sup> Isàkal naa Satanà wà un'yiin ande ḡakwo, imwol ande iyàtsim aben? Nton be làteenà naa me in'kaboḅ insonà kà ikḅ a Belzebul.

<sup>19</sup> Isàkal naa me insonà in'kaboḅ kíkḅ a Belzebul, baan abe insonà bàfàboḅ kà ikḅ a nà? Lalan ba ḡakwo bàsàkal atsuül a nsan abe.

<sup>20</sup> Wɛɛ, isàkal naa mɛ insɔŋà in'yibɔŋ a làpin a Nzam, iswanà naa imwol a Nzam kyàkyàtol akà bɛ.

<sup>21</sup> Uman naa mbuur a ngwal awe anà an'tà màŋàkwo wàmuler ndwà ande, indiir ande mbuur uyàba anki.

<sup>22</sup> Wɛɛ, isàkal naa mbuur asin kàmun'soön u ngwal kan'ya, kan'wal ibɔŋ udu ande, nde kun'gyɔɔr an'tà ande manswà kàsyee nde làkyàn, waa ukab indiir byanswà kàmun'gyɔɔr nde.

<sup>23</sup> « Mbuur mpa awà anà mɛ nde wà un'yiin amɛ, wɛɛ mbuur mpa ayàtuüb anà mɛ ntɔn mubòbà, nde wàmupay.

### *Mfurà a dweelà a làbe*

*(Màt 12.43-45)*

<sup>24</sup> « Isàkal naa dweelà a làbe lan'too uboo a mbuur, la lafàkyà nsye a ipɔl mulɛŋ ika akayöör. La usàkɔɔn aman ika ayöör laa làten la naa: "Mɛ in'furà ndwà amɛ kàfu mɛ."

<sup>25</sup> Mpal layàfura la, la lasàman ya yàŋàkɔɔm, indiir byanswà byàŋayöŋà ubwanàbwan,

<sup>26</sup> laa ukyà nde, ukàwal nde an'dweelà nsamb-waar mà mun'soön u nkyel, ma màbilà u ndwà, waa màbwaay. Apan mpay a mbuur awà laa isoönà ya mpay yàtátwɛb. »

### *Ubwan àŋàkwo*

<sup>27</sup> Yàmèná naa mpal kàkal Yesu mutɛɛnà abwey, un'kaar mwɛy kàmbarà uboo a baar, waa kàten u ndaa a ngwal naa: « Un'sak akà un'kaar kakaär kà an'bal ande anà kanüü an'bɛɛl ande! »

<sup>28</sup> Nde waa kàfuur naa: « Aay, un'sak aṇasöönà akà baar bàweemà ndaa a Nzam anà bàsyäälà ya. »

*Baar ban'lòm idiim  
(Mat 12.38-42)*

<sup>29</sup> Umpal ban'yàkōṇ baar apà Yesu, nde kàsēmà muten naa: « Baar a mpalàbà bà baar abe: ba bàlòmà idiim, wée ba idiim asin bàman anki, idiim nsil kyà Yōnas.

<sup>30</sup> Lalan, asànaa Yōnas kàkal nde idiim ntōn baar a Ninive, abun sye Mwan a mbuur uyàkal nde idiim ntōn baar a mpalàbà.

<sup>31</sup> Kà ilà'a nsaṇ, mfum a ngyel wà un'kaar akyer asàmbarà kusa a baar a mpalàbà ntōn mukapà ikwàndwà, ntōn nde kàfū'ntsu' a kwel muyàwem an'yeerà a Salōmun. Wée apà we anà mbuur kan'söön Salōmun.

<sup>32</sup> Kà ilà'a nsaṇ, baar a Ninive bàkyer asàmbarà kusa a baar a mpalàbà ntōn mukapà ikwàndwà, ntōn baar a Ninive bàbuul mpem umpal bàwem ba an'lōṇ a Yōnas. Wée apà we anà mbuur kan'söön Yōnas!

*Mwinà a ndür  
(Mat 5.15; 6.22-23)*

<sup>33</sup> « Akà mbuur mwēy ukwe anki mukyà mwina waa nde uyee wa, itàkal naa nde usi wa u ngyel a kantin. Wée nde wa asà ɔdu a un'te bàfàsà mwina ntōn baar babilà u ndwa bamen pēla.

<sup>34</sup> Mii angye myà mwina a ndür angye: isàkal naa mii angye myà ubwan, ndür angye yanswà

ikal uboo a pɛɛlà, wɛɛ mii angye isàkal anà ukyal, ndür angye yanswà ikal uboo a làpib.

<sup>35</sup> Duub mii angye ubwanàbwan, wɛy pɛɛlà a ndür angye làkɔ̀n abwà làpib.

<sup>36</sup> Abun, isàkal naa ndür angye yanswà yà uboo a pɛɛlà, akà ikal mwɛy kyatɛy uboo a làpib, ya yanswà iyàkal uboo a pɛɛlà, asànaa mwina ufàpà wa ngye ñakwo pɛɛlà a in'nyän ande. »

*Yesu kan'pà ikwàndwà akà Amfarisi anà alɔɔŋ a Un'kɔɔn*  
(Mat 23.1-36; Mlk 12.38-40)

<sup>37</sup> Yàmenà naa mpal kàmay Yesu muten, umfarisi mwɛy kun'bel ntɔn mukàdyà u ndwà ande. Yesu kàbilà nde, waa kàbwaay u mɛsà.

<sup>38</sup> Umfarisi awun kàkyer abem muman naa Yesu kàtàywab anki kusà mudyà.

<sup>39</sup> Wɛɛ Mwol waa kàtɛn a nde naa: « Lɛ ndaa abɛ Amfarisi: Bɛ lafasɔŋ nsa a an'kɔɔb anà an'lonà, wɛɛ uboo bɛ làbà anàɔɔl a làmfeɛl anà nkyɛl mbɔɔn.

<sup>40</sup> Angwöy Mbuur akwà kàkyer nsà, nde boo kàkyer anki?

<sup>41</sup> Làpɛ akà anàlàmbwà indiir abyà uboo a an'kɔɔb anà uboo a an'lonà abɛ, waa indiir byanswà byàɔ̀kal byà in'kyɛɛl ntɔn bɛ.

<sup>42</sup> « Wɛɛ ngyeb akà bɛ Amfarisi! Bɛ làfàpà mwɛy uboo a kwem wà nkay ifàsà indiir ntsà asànaa un'dul anà kɔ̀b anà nkay adyà asin yà ifà ifà, wɛɛ bɛ làfàkyer anki ndaa a balàbal anà ukwen

a Nzam: undiir lalàkyer be ukoon adiimà indiid byumwey.

<sup>43</sup> Ngyeb akà be Amfarisi, nton be lāfàkwen an'kir a lākoo u ndwà a nkōj. Be lāfàkwen naa baar bālapē mbor kà ikal a nkōj.

<sup>44</sup> Ngyeb akà be! Be lābà asànaa an'dii mpa bāfāman baar anà bāfāndyaar ba ukoon ayob. »

<sup>45</sup> Umwey uboo a alōj a Un'koon, kàten a nde naa: « Un'lōj, akatēnà ngye abwey, ngye bi akatoo sye! »

<sup>46</sup> Yesu waa kàfuur naa: « Ngyeb akà be sye, alōj a in'koon! Nton be lāfàtōl buur a mpay musen akà baar, wē be la lāfāba anki akà u lāpin lāmwey.

<sup>47</sup> Ngyeb akà be, nton be lāfàtōj an'dii a aṅangōm bādwaˀ bātaaràbe!

<sup>48</sup> Abun iswanà ubwanàbwan naa be lan'kyey ndaa bàkyer bātaaràbe: ba bādwaˀ aṅangōm, wē be, be lātōj an'dii aba!

<sup>49</sup> Lalan Nzam kàten nde unsà an'yweerà ande naa: "mē ba in'satōm aṅangōm anà antōm, ba bàsàdwa bumwey anà bàsàmēey bumwey nkwaan."

<sup>50</sup> Lalan an'kil a aṅangōm mǎpǎǎ fà nsemà a mēen bàsàtālà udu a un'tswe a baar a mpalàyi,

<sup>51</sup> semà an'kil a Abēl tii an'kil a Zakālye awà bādwaˀ uboboo a mēsà a ibōon anà idwà. Ndan-daa mē alākyaän, buur a an'kil a baar aba banswa bàsàtālà udu a un'tswe a baar a mpalàyi!

<sup>52</sup> « Ngyeb akà be alōj a Un'koon, be

làkyàduum nsab ufàduub ndaa a un'yenà. Bè ñakwo làfàbilà anki, bè sye làfàtsun baar bumwey bàfàkwen mubilà kwo. »

<sup>53</sup> Yàmenà naa umpal kàtoo Yesu u ndwà, alɔŋ a in'kɔɔn anà Amfarisi bàkun'nuün ntɔn mukun'fuul ndaa yà ifà ifà:

<sup>54</sup> ba bàkal mukun'lwab ndaa, ntɔn ba bàwel ndaa ayifà u mun ande ntɔn ba bun'fuün.

## 12

*Igyeɛɛ ntɔn ukwen a loor*

*(Mat 10.26-27)*

<sup>1</sup> Yàmenà naa utaaŋ nsil alan, baar nsaab bàkyer ayàkoŋ, ba bàndyàndyaar ba a ba kà in'kol. Yesu kàtàsèmà muten a alɔŋki ande naa: « Làduub mii abe ntɔn ful a Amfarisi, iswanà naa ukwen a loor.

<sup>2</sup> Ndaa yanswà yàŋàyeɛ ikyer asàmenà u mii, ndaa a unku ikyer asátoo.

<sup>3</sup> Lalan ndaa yanswà làsàtɛn bè u làpib, bàkyer asàwem u mwàänà answà, wɛɛ ndaa yanswà làsàŋjün bè u mun a tsü uboo a suk aŋàdubà, isàbulà ndaa a kuub in'kweŋ udu a nsyà'a ndwà.

*Mbuur ban'kwo muman bɔɔmà*

*(Mat 10.28-31)*

<sup>4</sup> « Asam amɛ, mɛ alàkyään naa: twon lan'man bɔɔmà a baar bàfàlɔ ndür mpel, wɛɛ mpa bàkwe mufàkyer undiir asin.

<sup>5</sup> Mɛ in'kyer alàswanà nà bè lan'kwo mutiin bɔɔmà: làtiin mbuur awe anà ikɔb mukàlàtɔɔm

u yaan a mbaa ungo a nkweel. Ndandaa me alakyaan, be booma latiin nde! »

<sup>6</sup> « nkye Insoor ityeen bafayala anki ndiim yweel? Wee Nzam ufadiima anki aka umwey uboo a bya.

<sup>7</sup> Yumwey ayi: Itakal ntswee abe yanswa yanatan. Twon lan'man booma, nton be lan'soon insoor mboon u ntal.

*(Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

<sup>8</sup> « Wee me alakyaan naa mbuur wanswa asata imbal ame u mii a baar, Mwan a mbuur sye asun'teel imbal u mii a akyeey a Nzam.

<sup>9</sup> Wee mbuur wanswa asaswan ngaal u mii a baar naa nde me kan'yob anki, nde sye basun'yob anki u mii a akyeey a Nzam.

<sup>10</sup> Isakal naa mbuur kan'twe Mwan a mbuur, nde basun'dwaal nkul, we mbuur asato Dweela In'kyeel, usawal anki ndwaal a nkul.

<sup>11</sup> « Mpal basalasyen ba u ndwa a nkon a Ayuda nton mukalatsuul nsa, itakal kusa a amfum, itakal kusa a an'jol, twon lan'man mpay naa be un'lon lakasa aben, be ndaa na lakaten.

<sup>12</sup> Nton Dweela In'kyeel akyer asalalon taan nsil alan ndaa lan'kwo be muten. »

### *Nsim a nun'naan insil*

<sup>13</sup> Yamenà naa uboo a un'sen a baar mbuur mwey katen a Yesu naa: « Un'lon, un'swen un'ton ame mukab ana m un'naan abi. »

14 Yesu waa kun'fuur naa: « Un'sam amɛ, nà kan'si ntɛɛn abɛ, itàkal nkalsà mukab un'naan abɛ? »

15 Nde waa kàtɛn a ba naa: « Làwem ub-wanàbwan: twon lan'kal anà ngyal mukal anà indiir mbɔɔn, ntɔn mɔɔ a mbuur kà wà uboo a indiir ande anki, itàkal naa nde wà nɔn'naan. »

16 Apan nde kateel nsim yi: « An'ywan a nɔn'naan mwey mātwey isaa mbɔɔn.

17 Nde kàsɛmà muyweer: "Mɛ in'kyer aben? Ntɔn mɛ ikaɓ musà isaa amɛ abi byanswà kyatɛy."

18 Apan nde kàtɛn naa: "Mɛ in'yàkyer abà: Mɛ in'kyer ayàpay ikɔr amɛ byanswà ntɔn mutɔn byàkolàkol, waa in'yàsà mbeɔn amɛ yanswà anà isaa amɛ byumwey.

19 Ungò apan mɛ in'yàtɛn a mɛ nɔakwo naa: Mɔɔ amɛ, ngye awe anà isaa mbɔɔn ntɔn mbul mbɔɔn. Yweer, dyà, nwà, man un'sak."

20 Wɛɛ Nzam waa kàtɛn a nde naa: "Insil! U mpib a nàba nsil awa ngye akyer akwa. Ayi yanswà an'lon ngye ntɔn ngye, nà asàman ubwan a ya?" »

21 Yesu kàkwey naa: « Abun, ya yabwey sye ntɔn mbuur afàkòɔnà un'naan mbɔɔn ntɔn nde nɔakwo, wɛɛ nde ukɔɔn akal nɔn'naan ntɔn Nzam. »

### *Ngwal a Nzam*

*(Māt 6.25-34)*

22 Apan Yesu kàfàtɛn a alɔnki ande naa: « Lalan m alàkyään naa: Twon lan'man mpay ntɔn mɔɔ

abe anà muteen naa be ininà làyàdyà, itàkal naa nton ndür abe naa be ininà làyàbwaar.

<sup>23</sup> Nton mɔɔ kan'soön isaa anà ndür yan'soön ipfey.

<sup>24</sup> Laler inkaak, bya ifakɔn anki, ifabwo anki, bya ikɔr byatey, wɛɛ Nzam akyer afadii. Be lan'soön nen!

<sup>25</sup> Na uboo a be, nton ngyeb ande, kan'kwo mukwey akà ilä mwey u mɔɔ ande?

<sup>26</sup> Isàkal naa be làkwe anki mukyer undiir ikikye, nton nkye làmanà be mpay nton indiiir byumwey?

<sup>27</sup> Laler iful a an'yan ifayel bya: bya byàfàsal anki, byàfàtɔŋ anki, wɛɛ me alàkyään naa itàkal Salɔmun unsa un'naan ande wanswà kàsàbwaar anki asànaa bya.

<sup>28</sup> Isàkal naa Nzam afàbwää iteerà abyà u ywan ñàbà wɛɛ nkàswo bya bàyàtɔɔm u mbaa, waa Nzam mpa uyàlabwää, be aɲàlàkwikilà ikikye.

<sup>29</sup> Wɛɛ be, twon lan'man mpay nton udyà anà unwà abe, twon lan'kal u ngyeb.

<sup>30</sup> Nton indiiir abi byanswà baar mpa bàyòb Nzam u meen mà bàfàlɛŋ bya taan lanswà. Wɛɛ be, Taaràbe akyàyòb naa be làbye anà mfun a bya.

<sup>31</sup> Wɛɛ be, tàlalenà imwol a Nzam, waa bàsàlakwey indiiir abi byanswà. »

*Un'naan a du*

*(Màt 6.19-21)*

<sup>32</sup> « Twon an'man bɔɔmà, ngye làbol ikikye! Nton Taaràbe kàkwen mukàlapà imwol.

<sup>33</sup> Làyalà indiir abe, làpe ngim akà anàlambwà. Làkyer in'di a ngim mpa ifàbwà an'tàr. Làyee in'naan abe u du, waa mya mpa myàtäy. Mbüüb bàyàkwo anki muwal mya, anà nseel sye idyà anki mya.

<sup>34</sup> Ntòn ikal awà in'naan abe, ikal sye iwà mpem abe.

<sup>35</sup> Làkal kà igyeeṅ musal anà indiir a isal abe u koo. Làwey minà abe myàkal myàṅàlèemà.

<sup>36</sup> Làkal asànaa asyàäl bàkadilà nkum aba kàkyen mukàbàl un'kyay, ntòn ba bun'duub ndwà isàkal naa nde kan'yàfura anà kan'beerà. Mpal uyàfurà nde, ubèerà nde, waa ba bun'duub ndwà.

<sup>37</sup> Un'sak akà asyàäl usyetaan nde bàmmuleerà mpal uyàfurà nde! Mè ndandaa alákyään, nde ṅakwo asàbwaar ipfey a isal, asàpà ba ikal ab-waay anà isaa.

<sup>38</sup> Isàkal naa nde kan'yà uboboo a mpib, itàkal naa u nkoo atàtweb, un'sak akà asyàäl akwà usàtaan nde bàṅàleer! »

<sup>39</sup> « Làyob ubwanàbwan naa isàkal naa ṅandwà akyàyob taan uyà mbüüb, nde uyun'wey anki mubilà u ndwà ande.

<sup>40</sup> Bè sye, laduub mii abe, ntòn bè làyob anki taan usàyà Mwan a mbuur. »

*Un'syàäl anàbwan anà un'syàäl un'be  
(Màt 24.45-51)*

<sup>41</sup> Apan Petolà waa kun'fuul naa: « Mwol, nsim ayi yà ntòn bi mpel lèe ntòn baar banswà? »

<sup>42</sup> Mwol waa ufuur naa: « Nà un'syāāl a balàbal anà ñun'yenà awà kan'kwo nkum ande mupà buur muler asyāāl anà mupà umwey umwey isaa ande u taan a taan?

<sup>43</sup> Un'sak akà un'syāāl awà, isàkal naa nkum ande amàyun'taan mukyer isal akin!

<sup>44</sup> Mē alàkyāān ndandaa, nde asun'sà mfum udu a un'naan ande wanswà.

<sup>45</sup> Wēē, isàkal naa un'syāāl kan'yweer u mpem ande naa: "Nkum amē kan'kyer itaan muyàfurà." Nde usemà mudub baar a isal abaal anà bakaar, isal ande udyà, unwà anà uyor man,

<sup>46</sup> apan nkum ande asyefurà ilā mpa kun'dilā nde anà u taan mpa uyob nde. Apan nkum ande asun'pà ntaanàmbar anàsöönà, nde asun'sà uboo a un'lwaan a atsuüh mpa bàfàlab nswēē.

<sup>47</sup> Un'syāāl akwà awà ayob naa nkum ande ininà ufakwen, wēē nde ufakwen anki mukyer ya anà mulöön ya kusà, nde asàwal an'fuum mböön.

<sup>48</sup> Wēē un'syāāl akwà mpa uyob naa nkum ande inina ukwen ntön nde, isàkal naa nde an'kyer ube, ntaanàmbar ande isàkal ikikye. Isàkal naa mbuur kàwel mböön, bàsun'lööm sye mböön. Isàkal naa bàmapà mböön, bàsalööm sye mböön.  
»

*Nkqabà ntön Yesu  
(Mât 10.34-36)*

<sup>49</sup> « Mē kàyi muyàtööm mbaa u mēēn. Wēē mē in'kwen naa ya ikal yàjàlēmà.

<sup>50</sup> Ye anà ndüümà mwey me in'wal, me waa in'wà u ngyeb mbɔɔn tii umpal isàkwo ya!

<sup>51</sup> Nkye be lāsii naa me kàyi ntɔn mutwaal duu u mɛɛn? Naa, me alàkyään naa nkaabà.

<sup>52</sup> Yan'menà naa semà nàbawà, u ywar a baar atyeen nkaabà yan'bilà, atàr bàkwen anki abööl, abööl bàkwen anki atàr,

<sup>53</sup> taa ukwen anki mwan ande wà baal, mwan baal ukwen anki taarànde, maa ukwen anki mwan ande wà un'kaar, mwan un'kaar ukwen anki ngwàn, maa ukwen anki un'kyay a mwan ande, un'kyay a mwan ukwen anki ukwà ande wà un'kaar. »

### *Ngyöb a mbuul a an'taan*

*(Màt 16.2-3)*

<sup>54</sup> Ungo' apan, Yesu waa kàten sye a baar banswà naa: « Umpal làfàman be itööm ntsu' làfàmina taan, be làfàten naa: "Mbul akyer anɔ", wa sye afàkyer anɔ.

<sup>55</sup> Isàkal naa un'pòb an'fà ngyel, be làfàten naa: "Nàbà mwaänà akal mbɔɔn", wa sye afàkal mbɔɔn.

<sup>56</sup> Baar a mpem yweel! Be làkyàyòb ndaa yan'kwo mulyaan u mɛɛn anà u du, wɛɛ ntɔn nkye mpa làyòb be ndaa a mpalàyi? »

### *Ngyòhà anà ibör ande*

*(Màt 5.25-26)*

<sup>57</sup> « Ntɔn nkye be nàkwo mpa làyòb be muscɔl ndaa a ndandaa?

<sup>58</sup> Isàkal naa we anà mbur kàmafùün, wée be làwàmukya làbay a nsaŋ, leŋ ipol muyòhà anà nde mpal làbà be u mbwo. Abun nde ngye uyàfasyen anki akà ntéen, ntéen ayàfapà anki akà un'kyeŋ, un'kyeŋ uyàfabiil anki u bɔlokà.

<sup>59</sup> Kya naa tɛy, mɛ akyään ndandaa, ngye kwo asàtoo anki isàkal naa ngye ngim ande yanswà ɲàtàfur anki. »

## 13

### *Mbuul a mpem lɛɛ ukwà*

<sup>1</sup> Umpal ayin, baar amwey bàyi mukyaän Yesu naa Pilatu kàdwa aben Angalile taan bàkal ba mupà iboon akà Nzam.

<sup>2</sup> Yesu kafuur naa: « Be làsii naa Angalile abà bàsöön Angalile bumwey unsà man'be, lalan bàmen ba mpay a tub ayi?

<sup>3</sup> Mɛ in'ten a be naa ɲaa. Wée be làsàkoon asoomà, be banswà sye làsàkwà asànaa ba.

<sup>4</sup> Itàkal baar kwem aninaan bàku mpal yabweel ndwà a bwelàbwel a Silowe, be làsii naa ba bàkal anà man'be mǎnasöönà baar a Yelusàlem banswà?

<sup>5</sup> Mɛ in'ten a be naa ɲaa. Isàkal naa be mpem làbuul anki, be banswà làkyer asàkwà. »

<sup>6</sup> Apan nde katɛɛl nsim yi: « Mbuur mwey kàkal anà un'te adyà wàɲàkoon uboo a làpan ande. Ila mwey nde kakwen mubwo mbeŋ, wée nde kàmen anki akà mwey.

<sup>7</sup> Abun nde kàtèn a mbuur kàfalerà làpan a in'te adyà ande naa: "Le, abà mbul tär in'yaa mē muyābwo mben kà un'te awà, wēē mē akà imwey in'mañà anki. Tsul wa: mē in'mañà anki isin usaa nde lapib a bunābun uboo a làpan amē."

<sup>8</sup> Mbuur awun naa: "Un'loŋ, tāfun'wey mbul awà! Mē in'yābuun mēēn u mbil a wa, mē in'yāsà nkay:

<sup>9</sup> taan lumwey ilā iya ungō wa akyer ayābōr. Kya naa tēy, ngye waa asun'tsul." »

*Yesu kan'kōr un'kaar anjatoō ilā a saba*

<sup>10</sup> Yāmenā naa ilā a saba mwey Yesu kākāl mulōŋ u ndwā a nkōŋ a Ayudā.

<sup>11</sup> Wēē le, uboo kwo kākāl anā un'kaar mwey dweelā a lābe lun'buulā anākwēkà abà mbul kwem aninaan: nde kākāl anātoōr, kākwee anki mumbar anāsubā alāā.

<sup>12</sup> Mpal kun'mēn Yesu, nde waa kun'bel, kàtèn a nde naa: « Un'kaar, ngye an'kōrā unsā nkwekà angye! »

<sup>13</sup> Nde kāsī an'kō ande udu a un'kaar awà, taan nsil alan un'kaar waa kāsūbā, laa kāsēmā nde musyāŋā Nzam.

<sup>14</sup> Wēē mfum a ndwā a nkōŋ a Ayudā kāmēm nkyel ntōn Yesu kākōr nde mbuur ilā a saba. Apan nde kàtèn a baar banswā naa: « Ilā mukyer isal byā isyaam, lāyi kà ilā abin ntōn bālakōr, wēē kà ilā a saba anki! »

<sup>15</sup> Mwol waa kun'fuur naa: « Bē lābā baar a loor! Mbuur wanswā uboo abē afabām ngōōma

ande itàkal ntab ande kà ikal ufàdyà wa anà mukun'nuü ilà a saba. Kabwey anki?

<sup>16</sup> Wée un'kaar wà, mwan a Abàlam kàkòr Satanà wà mbul kwem aninaan, bàlun'kòr anki in'sin ande ntòn nàbà ilà a saba? »

<sup>17</sup> Mfuur a Yesu ayi yàpɛ nswen akà ayiin ande, wée baar banswà bàmen un'sak ntòn ndaa anàbwan kàkyerà nde.

*Nsim a imben̄ ikikye bàkòn*

*(Màt 13.33)*

<sup>18</sup> Yesu kàfàten naa: « Imwol a Nzam kyà asànaa ininà?

<sup>19</sup> Kya kyà asànaa imben̄ ikikye kan'wal mbuur mwey anà kan'tòom nde uboo a lapan ande: kya waa imen, iyel, ibulà un'te, nen a du waa itòn an'yaab kà an'kòkà a wa. »

*Nsim a ful*

*(Màt 13.33)*

<sup>20</sup> Nde kàkwey naa: « Mɛ imwol a Nzam in'sii anà ininà?

<sup>21</sup> Kya kyà asànaa ful kàwɛl un'kaar mwey waa kàtuüb la anà an'kòob an'tär mà mfufu a mampà. Ungò apan mfar yanswà laa yàful ya. »

*Mun a mbwo a ikikye*

*(Màt 7.13-14,21-23)*

<sup>22</sup> Yesu kàyilyaanà uboo a an'bul a kolàkòl anà mà ikikye muyilon anà muyisin tsutsu a Yelusàlem.

<sup>23</sup> Mbuur mwey kun'fuul naa: « Mwol, nkye baar ikikye mpel bàsàwà mɔɔ? » Nde waa kafuur naa:

<sup>24</sup> « Làkyer ngwal mubilà u kimunàmbwo, ntɔn me alàkyàän naa baar mbɔɔn bàsàlɛn mubilà wɛɛ ba bàsàkwɔ anki. »

<sup>25</sup> « Mpal usàsubà ɲandwà anà usàbàim nde ndwà, isàkal naa be lan'sàsal u nsà, be làtàbɛɛrà ibeenà unsà làbɔɔn lanswà: "Mwol, iduub!" Nde be asàlafuur naa: "Be làbà baar a ken?"

<sup>26</sup> Apan, be lasàtɛn a nde naa: "Wɛɛ bi laa kàdi anà kànu' u mii angye, ngye kàlɔɔɲà kà an'balàbal anà bi."

<sup>27</sup> Nde afàsàlafuur naa: "Be làbà baar a ken. Làlwomà apa mɛ, be baar lafàkyer man'be."

<sup>28</sup> Akun isàkal ilel anà nkwoor a an'din mpal lasaman be Abalam, Isak anà Yakɔb anà aɲangɔɔm banswà uboo a Imwol a Nzam, wɛɛ be ɲakwo bàkyàlapiy unsà.

<sup>29</sup> Apan, baar bàsàfà ntsu' làfàsɛnà taan, ntsu' làfàminà la, ntaal anà ngyel, ba bàsàwal ikal u mesà kà Imwol a Nzam.

<sup>30</sup> Lalan baar a ngɔngɔ' bàsàbulà baar atàtweb, wɛɛ baar atàtweb bàsàbulà baar a ngɔngɔ'. »

### *Yesu anà Yelusàlem (Mat 23.37-39)*

<sup>31</sup> Umpal ayin, Amfarisi amwey bàyi ba, ba bàtɛn a Yesu naa: « Lwomà pabà, kyen ntsu' asin, ntɔn Elodi akwen mukadwa. »

<sup>32</sup> Yesu waa kafuur naa: « Làkyen kàlun'kyàän un'kyen awun: ɲàbà anà nkàswo me in'wà

muböŋ insöŋà anà muköör aŋakyal, nkàswo wunà isal amɛ iyàkal aŋàwà.

<sup>33</sup> Wɛɛ mɛ in'kyer alab mbwo amɛ ñàbà, nkàswo anà nkàswo wunà, ntɔn ñangööm ukwe anki mukwà kà ikal asin mpa akyà Yelusàlɛm.

<sup>34</sup> Aa, Yelusàlɛm! Yelusàlɛm! Ngye an'may aŋangööm, ngye an'dwa baar ufatöm Nzam a in'kul. Mbalà kwe mɛ kàkwen muböbà baan angye tsutsu' apà mɛ asanaa nköw ufafwee wa an'tsul u ngyel a an'paab ande. Wɛɛ bɛ ya làsàkwen anki!

<sup>35</sup> Isàkal abun ndwà abɛ bàkyer apiy bwà. Ɛɛ, semà ñàbawà bɛ mɛ làfàsan'man anki tii mpal làsàtɛn bɛ naa: "Wey un'sak ukal akà mbuur kan'ya kà iköb a Mwol." »

## 14

### *Yesu kan'köör ñun'kyal mwey ilä a saba*

<sup>1</sup> Yàmenà naa ilä a saba mwey mfum a Amfarisi mwey kàbel Yesu mukàdyà u ndwà ande. Baar bàkal paa bàkal musey nde ubwanàbwan.

<sup>2</sup> Wɛɛ le, mbuur aŋàyàyam u ndür kàkal aŋàmbar kusà a nde.

<sup>3</sup> Yesu kàsi ndaa, waa kàtɛn a alöŋ a in'köön anà Amfarisi naa: « Nkye bàkyàpà mbwo lɛɛ tɛy muköör mbuur ilä a saba? »

<sup>4</sup> Wɛɛ ba ndaa bàsi anki. Apan Yesu laa kàbà nde mbuur awun, waa kun'köör, kun'swen mufurà ndwà ande.

<sup>5</sup> Ungo'apan, nde waa kàten a ba naa: « Nà uboo abe, isàkal naa mwan ande itàkal ngoomà ande kan'bwà uboo a fu, mpa kun'twey nde a agyagyä, ilä a saba? »

<sup>6</sup> Wëë ba sye bàsàkwo anki mufuur.

*An'lwëŋ ntɔn lãbõõn anà nkyeer a ndaa aŋàbwan*

<sup>7</sup> Mpal kàmèn nde naa baar bàbel bàkal musool ikal atàtweb, nde kàte nsim yi:

<sup>8</sup> « Isàkal naa mbuur kàmabel mukàdyà ilä atà bõr ande, twon an'kàbwaay kà ikal a imfum. Taan lumwey uboo abe we anà mbuur kan'söön ngye unsà imfum

<sup>9</sup> anà mbuur kàlabel, ngye anà nde, uyàten a ngye naa: "Sun'wey ikal ki." Uboo a nswen, ngye akàbwaay kà ikal a ngöngö.

<sup>10</sup> Wëë, manà bàmabel, kyen kabwaay kà ikal a ngöngö. Abun, mpal uyàbilà mbuur kabel, nde waa kakyaän naa: "Un'sam ame, kye anà ikal aŋasöön ubwan ntɔn ngye, yabwaay udu kà". Abun ngye ayàkal aŋasyänà u mii a baar bàkal anà ngye u mesà.

<sup>11</sup> Lalan, mbuur afàsëen an'pëy bàkyer afun'tyeey, mbuur afàtyà bàkyer afun'sen. »

<sup>12</sup> Ungo'Yësu waa kàten a mbuur kun'bel naa: « Isàkal naa ngye apà baar udyà, twon an'bel asam angye, atɔŋ angye, baar a mbil angye, itàkal aŋun'naan bàfàkal tsütsü apà ngye, ntɔn ba sye bàfàsabel mufuur ayi yanswà an'kyer ngye.

13 Wεε, isàkal naa ngye apà isaa akà baar, bel anàlambwà, baar anàyòm in'kol, ikar, ikwàmii.

14 Waa ngye ayàkal kà un'sak nton baar aban ndoñ yatey musafuur asànaa an'kyer ngye. Waa Nzam usakwey mpal basàwiyà baar a balabal kà ukwà. »

*Nsim a udyà a kolàkol*

*(Màt 22.1-10)*

15 Yàmenà naa ungō apan, umwey uboo a baar bàbel waa kàten a Yēsū naa: « Un'sak akà mbuur asawal ikal mpal basadii baar uboo a Imwol a Nzam! »

16 Waa Yēsū kun'fuur naa: « Ilā mwēy, mbuur mwēy kàwel baar u ndwà ande nton udyà a kolàkol. Waa ndē kàbel baar mbōōn.

17 Taañ a udyà lakwe la, nde katōm un'syaäl ande mukaswan baar kàbel nde naa: "Lāyi apanà, nton ndaa yanswà yan'kwo."

18 Wε ba banswà bàkal mun umwey wa, waa bàlōm ndwääl a nkul. Wàtätweb kun'kyään naa: "Mε an'som ywanñ lāmwey, mε in'kyer akyà mukàler la. Mε amabōōn, ndwääl nkul."

19 Wumwey naa: "Mε an'som adim atyeen anà akyay atyeen bà ngōmā. Mε in'kyer akāsi ya. Mε amabōōn, ndwääl nkul."

20 Wumwey sye naa: "Mε an'baäl làbenàben alà, mε in'kwe anki muyà."

21 Taañ kàyàfurà un'syaäl awun, nde kàkyään nkum ande ndaa ayi yanswà bàten ba. Lalan ñandwà kàwem nde nkyel, kàsweñ nde un'syaäl

ande naa: "Kyen agyägä! Kyen u mbay anà kan'balàbal a bul, twaal pabà anjàlambwà, baar anàkwèkà, ikwàmii, ikar."

<sup>22</sup> Ungo a taan, un'syàäl waa kàyàkyàän nkum ande naa: "Mwol, mɛ an'kyer asànaa an'swen ngye, wɛɛ ikal a ipɔl byà paa."

<sup>23</sup> Nkum ande naa: "Kyen u mbwo yanswà, u mbil a mpan, siinà baar bàbilà, ntɔn ndwà amɛ iyɔl abar."

<sup>24</sup> Wɛɛ mɛ, mɛ alàkyàän ndandaa naa akà mbuur mwɛy uboo a baar kàbel mɛ ulɛr anki isaa amɛ!" »

*Ndaa a mfun mukal un'lonki*

*(Màt 10.37-38)*

<sup>25</sup> Yàmèná naa mbul a baar kàyikyeenà a Yesu, nde waa kàbulà, waa kàtɛn a ba naa:

<sup>26</sup> « Isàkal naa mbuur an'yà akà mɛ, wɛɛ nde udiimà anki taarànde, ngwàn, un'kyay ande, baan ande, atɔŋ ande babaal anà bakaar, itàkal ndür ande ñakwo, nde ukwe anki mukal un'lonki amɛ.

<sup>27</sup> Mbuur mpa usen buur ande anà mpa ulab mɛ, nde ukwe anki mukal un'lonki amɛ.

<sup>28</sup> Abà, ná uboo abɛ akwen mutɔŋ ndwà a bwelàbwɛl, nde uwal anki taan muyweer ntɔn muyob naa nde kwe uyàtwey, nkye nde ayàkwo mumay ndwà ande?

<sup>29</sup> Naa tɛy, nde uyàmay anki mutɔŋ ungo musà un'baän, baar banswà bàsamanà ya bàkyer asun'se.

<sup>30</sup> Ba bàsàtɛn naa: "Làler mbuur kàsɛmà mutɔŋ, wɛ nde kàkwe anki mumay."

<sup>31</sup> Itàkal naa mfum mwɛy wà tsùtsu' muleŋ ng-wiy a mfum asin. Nde uwal anki taan mubwaay anà muyweer naa nkye nde akyàkwɔ muwal ibɔŋ kusà a mbuur awe abà baar nsaab an'kwem mööl isàkal naa nde ŋakwo we abà baar nsaab kwem?

<sup>32</sup> Nde usàman naa nde ukwo anki, nde atɔm in'kyeey mpal awà un'yiin ande u kwelàkwel ntɔn muyɔŋà duu.

<sup>33</sup> Ya ye abun sye ntɔn bɛ: uboo abɛ, mbuur mpa ukwen mukɔɔb ubwan ande banswà ukwe anki mukal un'lonki amɛ. »

*Muŋ akɔɔn ntsà*

*(Màt 5.13; Mlk 9.50)*

<sup>34</sup> « Muŋ wà undiir aŋàbwan, wɛɛ ntsà awa isàwà, ya bàyun'fuur a nkye?

<sup>35</sup> Wa bàfàsàsyàäl anki itàkal ntɔn mɛɛn, itàkal ntɔn mudii ndon. Undiir kan'saal: upiy wa bwà u nsà. Wey mbuur awe anà an'tsu' awem uwem. »

## 15

*Nsim a un'kɔk kàdiimà anà kàfàmɛnà*

*(Màt 18.12-14)*

<sup>1</sup> Yàmɛnà naa afüür a iter anà baar asin babe, ba banswà basin tsùtsu' apa Yesu ntɔn mukun'wem.

<sup>2</sup> Amfarisi anà alɔɔŋ a in'kɔɔn bəŋjūŋūn anà bāten naa: « Mbuur wà ayiwal baar abe anà ayidyà ikal imwey anà ba. »

<sup>3</sup> Wɛɛ Yesu kateel nsim yi:

<sup>4</sup> « Nà uboo abe we amyà in'kɔk nkam, wɛ umwey udiimà, nkye nde usàwey anki in'kɔk an'kwem wà anjwà u nsye ntɔn mukàlenj umwey kan'diimà wà tii mpal usàman nde wa?

<sup>5</sup> Mpal usàman nde wa, unsà un'sak nde, nde wa asàsà kà an'pey.

<sup>6</sup> Mpal uyàfurà nde ndwà ande, nde abel asam ande anà baar a tsutsu, waa uten naa: "Làsāŋ anà mɛ, ntɔn un'kɔk amɛ kadiimà kan'menà."

<sup>7</sup> Abun sye, mɛ ndandaa alàkyään, un'sak mbɔɔn asàkal u du isàkal naa mbuur un'be mwey kan'buul mpem, wɛɛ kà ntɔn an'kwen wà anjwà mpa bàwe anà mfun a mbuul a mpem. »

### *Iter a ngim kyàdiimà anà kyàfàmenà*

<sup>8</sup> « Itàkal naa, nà un'kaar mwey we abyà iter a ngim kwem, wɛɛ imwey kyan'diimà. Nkye nde ukyaä anki mwina, ukɔɔm ndwà anà uyaal ntsu yanswà tii mpal uyàfàman nde kya?

<sup>9</sup> Wɛɛ umpal uman nde kya, nde abel asam ande anà baar a tsutsu anà muten naa; "Làsāŋ anà mɛ, ntɔn iter a ngim amɛ kyadiima kyan'menà."

<sup>10</sup> Abun sye, mɛ alàkyään naa un'sak mbɔɔn afàkal akà akyeey a Nzam isàkal naa mbuur un'be mwey kan'buul mpem. »

*Mwan kàdiimà anà kàfàmenà*

<sup>11</sup> Yesu waa kàfàten naa: « Mbuur mwey kàkàl abà baan abaal bɔɔl.

<sup>12</sup> Mwan wà umbey kàten a taarànde naa: "Taa, mpe kab a indiir lãme." Taaràba kakaäb indiir ande.

<sup>13</sup> Ungo' a ilä, mwan umbey awun kàwël indiir ande byanswà, laa kàyalà nde bya, waa kàkyen nsi a kwel. Wëë akun nde kàtay un'naan ande uboo a lingyoomà.

<sup>14</sup> Mpal kàmay nde indiir ande byanswà, ngyal a ngwal yàbilà u nsi ayin, laa kàsèmà nde mulen udyà.

<sup>15</sup> Apan, nde kàkàlenj isal akà mbuur mwey wà nsi ayin. Mbuur awà kun'tòm u nsye mukàdii ngul ande.

<sup>16</sup> Wëë an'kyän ande màkal naa nde udi itàkal isaa a ngul, wëë mbuur un'pà bya kàkal anki.

<sup>17</sup> Apan, nde kàfuur an'kyän, waa kàten naa: "Asyaäl a taa akwe bàfàdyà asànaa bàkwen ba, wëë me kà in'wà mukwà a ngyal.

<sup>18</sup> Me in'kyer ambarà, in'kyer akyà akà taa, waa in'kàten a nde naa: Taa, me an'kyer man'be akà Nzam anà akà ngye.

<sup>19</sup> Me in'kwe anki mufàkal mwan angye. Ngwel asànaa umwey uboo a asyaäl angye."

<sup>20</sup> Apan laa kambarà nde, kàfurà nde akà taarànde. Nde kàkal anki nàtàtol, mpal kun'men taarànde ukwel, laa kun'wem nde ngyeb mbɔɔn, kàkyen nde ntiin, kun'bwirà nde, waa kunduür.

21 Mwan laa kàtèn nde a taarànde naa: "Taa, mē kàkyer man'be akà Nzam anà akà ngye, mē in'kwe anki mufàkal mwan angye ..."

22 Wēē taarànde kàsweŋ asyāāl ande: "Làkyen agyāgyā, kalalen ipfey kyan'söön ntweŋ, lun'bwää, lun'si làper u làpin, lun'bwää an'sàbar anàbwan.

23 Wēē làtwaäl un'to'a ngoomà a may, làdwa'wa. Bi ikyer adyà, bi ikyer ataam

24 ntòn mwan amē kàkal awàŋàkwà, nde kan'wiyà, nde kàkyer adiimà, wēē mē amun'man." Laa bàsemà ba mūtaam.

25 Taan nsil alan, mwan wà nswem kàkal kà an'ywan. Mpal kàkal nde u mbwo muyàfurà, kàkolà nde tsutsu'a ndwà, laa kàwem nde an'diim anà an'kyen.

26 Nde kàbel umwey uboo a asyāāl, waa kun'fuul naa ndaa nà ikalyaanà.

27 Un'syāāl kun'fuur abà: "Un'kòm angye an'yàfurà. Taaràndà kan'dwa un'to'a ngoomà a may ntòn nde an'yàfurà anà mōō."

28 Lalan, mwan wà nswem kàwen nde nkyel, waa kàtòn mubilà u ndwà. Taarànde laa kàyátoo nde, waa kun'lōm mubilà.

29 Wēē nde kàtèn a taarànde naa: "Le, mē an'kyer mbul anà mbul musyāāl ngye: mē ndaa angye mwey akà ikikye in'fàbey anki. Wēē, akà mbalà mwey ngye un'to'a ntab kan'pe anki ntòn mūtaam anà asam amē.

30 Wēē mwan angye, mbuur kan'kàtay indiir

angye byanswà anà akaar a pasàse kan'yàfurà, nton nde, ngye an'dwa un'to'a ngwomà a may!"

<sup>31</sup> Taarànde naa: "Mwan amɛ, ngye awà anà mɛ taan lanswà, indiir amɛ byanswà byà byàngye.

<sup>32</sup> Wɛɛ, yubwan naa bi ikal kà un'sak, nton un'ton akye wà asànaa mbuur kaku waa kan'wiyà, nton nde kàkyer adiimà, waa kan'menà." »

## 16

### *Mfum a isal a mankay*

<sup>1</sup> Yàmenà naa Yesu kàten a alonki ande naa: « Nun'naan mwɛy kàkal anà mfum a isal ande. Baar laa bàyun'fuiin ba naa nde afàtaam anà indiir ande.

<sup>2</sup> Nun'naan waa kun'bel, waa kàten a nde naa: "Ndaa nà mɛ in'weemà nton ngye? Nswɛn nsyaal akye, nton ngye ayàfàlab anki musyaal indiir amɛ."

<sup>3</sup> Mfum a isal kàsɛmà muyweer: "Mɛ in'kyer aben, nton nkum amɛ kàman'lwom muler isal ande? In'bulà mulem an'ywan? Mɛ ngwal yatey. In'sɛmà muyilom akà baar? Yà ndaa a nswen.

<sup>4</sup> Aa, mɛ an'man naa mɛ ininà in'kyer nton baar ban'wɛl u ndwà aba mpal bàyan'lwom kà isal amɛ."

<sup>5</sup> Ungo apan, nde kàbeelà umwɛy umwɛy anankul a nkum ande. Nde kàten a mbuur wàtətwɛb naa: "Ngye kwɛ apà akà nkum amɛ?"

<sup>6</sup> Nde kun'fuur naa: "Ngungulà nkam yà may." Nde waa kàten naa: "Le un'kaan a nkul

angye, bwaay pabà, kyèr agyägäyà, sòn an'kwem an'tyeen."

<sup>7</sup> Ungò nde waa kàtèn a wumwëy naa: "Atòl ngye kwe?" Nde naa: "Ngwòr nkam mwëy yà mbèñ a imbab." Mfum a isal naa: "Mà un'kaan a nkul angye, sòn an'kwem naan."

<sup>8</sup> Abun, nkum kàkyer un'syänjà un'be un'syää̀l awà ntòn mankay ande. Iswanjà naa baan a nsi yi ban'soön mankay kusà a atòn aba akwà abà baan a pèlà.

<sup>9</sup> Wëë mē alàkyään naa: Làtē isaam a in'naan a loor myà mēen mà. Abun, umpal myàsàkoon mya, waa mya isàlawal kà ikal a mbul a in'tye.

<sup>10</sup> Isàkal naa mbuur wà balàbal unsà indiir ikikye, nde asàkal sye wabalàbal unsà indiir mboon. Wëë isàkal naa mbuur wà ñaloor unsà indiir ikikye, nde asàkal sye ñaloor unsà indiir mboon.

<sup>11</sup> Lalan, isàkal naa bē balàbal batey musyää̀l un'naan a loor a mēen mà, nà kan'kwo mukàlapà un'naan a ndandaa?

<sup>12</sup> Isàkal naa bē balàbal batey unsà indiir a baar asin, nà ayàlapà indiir abē ñakwo?

<sup>13</sup> Akà un'syää̀l mwëy tēy kan'kwo musyää̀l ankum bööl. Ya iyàmenà naa nde ayàkyey umwëy, nde ayàtòn wumwëy, itàkal naa nde ayàpà möö ande akà umwëy, nde ayàyiin wumwëy. Bē làkwe anki musyää̀l Nzam anà ngim u taan làmwëy la. »

*Ndaa a ifà ifà a Yesu**(Màt 11.12-13; 5.31-32; Mlk 10.11-12)*

<sup>14</sup> Yàmenà naa Amfarisi bàwem ba ndaa ayi yanswà, ba bàsee Yesu, ntòn ba bàkweenà ngim.

<sup>15</sup> Wée nde kàtèn a ba naa: « Bè làbà baar làfàswan u mii a baar naa be làbà balabal, wée Nzam akiyob boo a mpem abe. Undiir bàfàman baar naa wa wà lakoo, Nzam wa afàman wà ñingyây.

<sup>16</sup> « Taan a Un'koon anà là in'kaan a anangoom làtsu'apà Ywan. Semà taan alan, Làsan Anàbwan là Imwol a Nzam ban'kyään, anà mbuur mbuur wà mukyer ngwal ntòn mubilà kwo.

<sup>17</sup> Du anà mēen man'kwo isadiimà, wée akà iserà mwey kya Un'koon isadiimà anki.

<sup>18</sup> « Baal wanswà kàkaabà anà un'kyay ande, usàkàwal un'kyay asin, nde kan'tà inswem, wée baal wanswà asàwal un'kaar kàkaabà anà un'dim ande, nde kan'tà inswem.

*Ñun'naan anà Lazar*

<sup>19</sup> « Taan mwey kàkal anà ñun'naan mwey kàfàbwaarà ubwanàbwan ipfey a ntal. Ilà byan-swà isal ande udyà anà utaam.

<sup>20</sup> Nàlambwà mwey ikob ande Lazar kàfaböönà u mun a làpan a ñun'naan awà, nde kàkal anà inkyar u ndür ande.

<sup>21</sup> Nde kalàkwen mudya mfür a mampà yàbwee u mesà a ñun'naan. Apan sye mbwà yàyee mulēer inkyar ande.

22 Yàmenà naa nàlambwà waa ukü; akyeey a Nzam laa bun'syen ba akà Abàlam. Nun'naan sye waa ukü; waa bun'dyee.

23 Kà an'lon, nun'naan kàkal uboo a mpay yà mboon. Mpal kàler nde u du laa kàmen nde ukwel Lazar tsutsu'apà Abàlam.

24 Apan nde kàlaal in'kwen: "Taaramè Abàlam, ngwem ngyeb! Tòm Lazar, nde uduima nswen a lapin ande kà an'dà, nde kan'nö lanyan a an'dà u lalem amè, nton mè in'wà u mpay mboon uboo a mbaa yi."

25 Wèè Abàlam kun'fuur naa: "Mwan amè, yobà ubwan banswà kàmen ngye u mōō angye taan kàkal ngye u mēen, wèè Lazar kàkal u mpay taan lanswà. Mpalabà, apà, Lazar wà kà un'sak, wèè ngye awà u mpay anasöönà.

26 Yumwey ayi: Uboo a bi anà bē we anà un'baan a kolàkol. Ilàtakal naa ukwen bàkal, bi ikwe anki musoonà wa, itàkal naa mufà akà bi muyà akà bē, itàkal naa mufà akà bē muyà akà bi."

27 Nun'naan waa kàten naa: "Isàkal abwey, mè amaboon, taa, tòm Lazar u ndwà a taaramè,

28 nton mè in'we abà aton abaal atyeen, nde ukakyaän, manà ba sye bàyalab mbwo a mpay ayi."

29 Abàlam naa: "Aton angye bye anà Mōse anà anangcōm, wey ba bawem."

30 Nde naa: "Naa, taa Abàlam, manà mbuur kan'fà an'lon, kan'kyà akà ba, ba bàkyer ayabuul mpem."

<sup>31</sup> Abàlam waa kun'fuur naa: "Isàkal naa ba bàkwe anki muwem Mōse anà aṅangōm, ba sye bàyàkwo anki muwem akà ikikye mbuur kan'fà an'lōṅ." »

## 17

*Man'be anà ndwääl a nkul*  
(Mat 18.6-7,21-22; Mlk 9.42)

<sup>1</sup> Ungō apan, Yesu kàtēn a alōṅki ande naa: « Yà ndandaa naa taanṅ lanswà baar ban'kwo bàbū u man'be, wēe ngyeb akà mbuur awà mbwo ntōn mbweel a un'tōṅ ande.

<sup>2</sup> Yubwanṅ akà nde naa bun'bāim nkōṅ a kolàkol u bway anà bun'tōm u ngyāl, akwà naa nde mubwiy umwey uboo a baan ambey bà.

<sup>3</sup> Làkal kà igyēṅ ntōn bē ṅakwo! Isàkal naa un'tōṅ angye kan'kyer man'be, un'pē an'lwēṅ. Nde usàsōmà, un'dwääl nkul.

<sup>4</sup> Itàkal naa nde kāmakyer ube mbalà nsamb-waar kà ilā mwēy wēe nde akayaa akà ngye taanṅ lanswà naa nde akyer asōmà, un'dwääl nkul. »

*Làkwikilà*

<sup>5</sup> Yamenà naa ilā mwēy antōōm bāten a Mwol naa: « Kwey làkwikilà abi. »

<sup>6</sup> Mwol waa kàfuur naa: « Isàkal naa ndandaa bē labye anà làkwikilà latakal ikikye asanaa imbēṅ a lapōōlā, bē lan'kwo muswanṅ un'te a kolàkol naa: "Tsumà pà, kyen kambār uboo a ngyāl!" Wa akyer alāwem. »

*Buur a un'syääl*

<sup>7</sup> Yesu kàkwey naa: « Bi itàwal naa umwey uboo abe ukal anà un'tsüün ande isal ande mulem, taan lumwey mudii ntsür. Uman nde kan'fà an'yan kan'yàfurà, nkye nde ayàten a nde naa: "Yà agyàgyà, bwaay u mesà"?

<sup>8</sup> Aay, nde ayàten a nde naa: "Ndaàm isaa, bwaar ubwan, yà yan'pe udyà, manà me an'may muddyà anà munwà, ungo ngye sye waa ayàdyà anà ayànwà."

<sup>9</sup> Nkye nkum kan'kwo mupà ndä akà un'tsüün ande ntòn nde kan'kyer isal kyanswà kun'swen nde?

<sup>10</sup> Ya sye ye abwey ntòn be. Isàkal naa be lan'kyer isal kyanswà bàlaswen, làten naa: "Bi ibà atsüün iköön ndöñ: bi kan'kyer isal kan'kwo bi mukyer." »

*Yesu kan'kóor anakyal a bay kwem*

<sup>11</sup> Yàmenà naa Yesu kàkal mukyà Yelusàlem, nde kàsoonà ndel a Samalya anà Ngalile.

<sup>12</sup> Mpal kàkal nde tsütsü mubilà u bul mwey, anakyal a bay kwem bàyi akà nde, ba bàmbar u kwel

<sup>13</sup> waa bàsen ndaa: « Yesu, Un'looñ, iwem ngyeb! »

<sup>14</sup> Mpal kàmen Yesu, nde kàten a ba naa: « Làkyen kàlamenà akà angan. » Mpal bàkal ba u mbwo, laa bàkóorà ba.

<sup>15</sup> Umwey uboo aba kàmen nde naa nde kan'kóorà, waa kàyàfurà, wàmuyisyàhà Nzam u ndaa a dudu.

16 Apan, waa kàbù; ntabwey u meen, kà in'kòl a Yesu, waa kun'kòma. Mbuur awà kàkal un'nsi Samalya.

17 Waa Yesu kàten naa: « Ba bàkwem bàkyer akòrà, wée bàken baar wà bumwey?

18 Akà mbuur mwey ukàl anki anà an'kyàn muyàfurà nton mukòma Nzam, ilàkoon akal ungyey abarankye wà? »

19 Apan Yesu kàten a nde naa: « Mbarà, kyen, làkwilà angye làmatswà möö. »

### *Ngyeel a Imwol*

*(Màt 24.23-28,37-41)*

20 Ilà mwey Amfarisi bàfuul Yesu naa imwol a Nzam isàya mpal yen. Yesu kafuur naa: « Imwol a Nzam iyà anki asànaa undiir a ubem.

21 Bàsàten anki naa: "Làler, kya aki kà." Taan lumwey naa: "Kya kyà kunà." Nton, làyòb naa Imwol a Nzam kyà uboo a be. »

22 Apan nde waa kàten a alonki ande naa: « Taan là paa làsàkwèn be muman Mwan a mbuur itàkal ilà mwey mpel, wée be làsun'man anki.

23 Ba bàsàlakyäänà naa: "Làler kunà!", taan lumwey naa: "Làler kà!" Wée twon lan'kyà, twon lan'kaamà ntiin.

24 Ilà a Mwan a mbuur isàkal asànaa munyà ufàparà wa udu, anà ufàpà wa kyèey awa ntsu anà ntsu.

25 Wée kusà nde akyer atàman mpay mboon anà baar a mpalàbà bàkyer un'ton.

<sup>26</sup> Lalan ndaa yàlyaan utaaj a Nɔwa, isàkal sye kà ilā a Mwan a mbuur.

<sup>27</sup> Baar bàkyer afadyaa, bàkyer afanwaa, bàkyer afataa an'bor, bàkyer afapaa baan aba an'bor, tii ilā kàbilà Nɔwà kà an'swà. An'dà màyo'ol ma meen, laa bàku'ba banswà.

<sup>28</sup> Isàkal sye asànaa utaaj a Loti: baar bàkyer afadyaa, bàkyer afanwaa, bàkyer afasoomà, bàkyer afayalà, bàkyer afakɔnà, bàkyer afatɔnà.

<sup>29</sup> Wɛɛ ilā kàtoo Loti u Sɔdɔm, mbul a in'kul a mbaa laa kàfu'wa du, kàdwa'wa ba banswà.

<sup>30</sup> Ya isàkal abà sye kà ilā a Mwan a mbuur usàmènà nde.

<sup>31</sup> Ilā akin, mbuur asàkal udu a nsya' a ndwà ande, ufàsàbilà anki u ndwà ntɔn mukàwal indiir ande, ifà imwɛy sye akà mbuur asàkal kan'ywan usàkwo anki mufurà ndwà ande.

<sup>32</sup> Layɔba un'kyay a Loti!

<sup>33</sup> Mbuur asàkwen muyee mɔɔ ande, wa asàkyà bwà, wɛɛ mbuur asàkɔɔb mɔɔ ande, akyer asàwal wa.

<sup>34</sup> Mɛ alàkyään naa: u mpib ayin, baar bɔɔl bàsàkal ibɔɔn imwɛy: umwɛy bàkyer asun'syen, umwɛy bàkyer asun'wɛy.

<sup>35</sup> Akaar bɔɔl bàsàkal mutswà ikal imwɛy: un'mwɛy bàkyer asun'syen, un'mwɛy bàkyer asun'wɛy.

<sup>36</sup> Abaal bɔɔl bàsàkal kà ibɔr: umwɛy bàkyer asun'syen, un'mwɛy bàkyer asun'wɛy. »

<sup>37</sup> Alɔɔki ande bun'fuul naa: « Mwol, ndaa ayi isàkal ken? » Waa nde kafuur naa: « Ntsu'isàkal

ndom, akun sye inkaak isàkòŋ bya. »

## 18

### *Nsim a un'kweel a un'dim anà nteen*

<sup>1</sup> Ilà mwey Yesu katèel nsim yi ntòn muswanj ba naa ba bàkyer ayamà taanj lanswà, bàkōñ ayōñ:

<sup>2</sup> « U bul mwey, kàkàl anà nteen mwey. Nde Nzam kàfun'weemà anki, nde mbuur wanswà kàfun'manà naa wa undiir a bunàbun.

<sup>3</sup> U bul nsil alan kàkàl sye anà un'kweel a un'dim mwey kàfayaa taanj lanswà akà nde ntòn nde ulōñ ndaa ande, nde kàtēnà naa: "Mpɛ iboñ udu a un'yiin amɛ!"

<sup>4</sup> Taanj mbōñ nteen awà kàkyer atōnà, wɛɛ mpal mwey nde kàtɛn u mpem ande naa: "Yà ndandaa naa mɛ Nzam bōmà in'fun'man anki, mɛ sye akà mbuur mwey lākoo in'fun'sà anki,

<sup>5</sup> wɛɛ asànaa un'kweel a un'dim wà kàman'sà pfwopfwo, mɛ in'kyer un'lōñ ndaa ande, naa tɛy, usinayaa nde abà, nde ayan'twāā linyoomà." »

<sup>6</sup> Apan Mwol waa ufàkwey naa: « Lāwem ndaa kan'ten nteɛn un'be wà!

<sup>7</sup> Wɛɛ bɛ lāsii naa Nzam uyàpà anki iboñ agyāgyā akà baar ande kāsōl nde, bāfun'bel mpib anà mwāānà? Nde ayābwiy mpib mukyer abà?

<sup>8</sup> Mɛ, mɛ alākyaān naa nde ba iboñ ayapà agyāgyā. Wɛɛ, nkye mpal usāyà Mwan a mbuur, nde akyer asātaan lākwikilà u mɛen? »

### *Nsim a Umfarisi anà un'fūūr a itɛr*

<sup>9</sup> Ungo apan Yesu kàfàtá nsim ntón baar bàfàkyey uyól naa ba bà baar a balàbal anà bàfàbey baar bumwey.

<sup>10</sup> Nde kàtén abà: « Baar boöl bàkaanà u ndwà a Nzam mukayama: umwey kàkàl Umfarisi, wumwey un'fùür a iter.

<sup>11</sup> Umfarisi kàkàl umbär anà muyamà u mpem ande naa: "ƆƆ Nzam, mē amafuur an'toon ntón mukoon akal asànaa baar bumwey, anjukaam, baar mpa abà balàbal, baar a inswem, itàkal asànaa un'fùür a iter wà.

<sup>12</sup> Mē in'fàkin mbör ilà byeel u mpòsà mwey, in'fàpà kwen unsà indiir nkam amē byanswà."

<sup>13</sup> Un'fùür a iter kàkàl ukól, nde kàkwen anki musuub ntabwey ande. Wē nde kàyabēerà itól ande, waa kàtēnà naa: "ƆƆ Nzam, ngwem ngyeb ntón mē in'wà mbuur a man'be!"

<sup>14</sup> Ndandaa mē alàkyään, un'fùür a iter Nzam kun'twey mbuur a balàbal mpal kàfurà nde ndwà ande, wē kà Umfarisi anki. Ntón mbuur wanswà afàsenà bàkyer afun'tyeey, wē mbuur afàtyà bàkyer afun'seen. »

*Yesu kan'saak baan ambey*

*(Màt 19.13-15; Mlk 10.13-16)*

<sup>15</sup> Umpal ayin yàménà naa baar bàyàtwaal baan ambey akà Yesu ntón nde kasi an'koo. Alonki bàmén ba abun, waa banän.

<sup>16</sup> Yesu waa kabel, waa kàtén naa: « Lawey baan bàyi apà mē! Twon làmatsun, ntón imwol a Nzam kye a baar abà asànaa ba.

17 Mɛ ndandaa alákyään, mbuur mpa awal imwol a Nzam asànaa mwan, nde kya usàbilà anki. »

*Nun'naan*

*(Màt 19.16-30; Mlk 10.17-31)*

18 Mfum mwey kàfuul Yesu naa: « Un'loon anàbwan, mɛ in'kyer aben muwal möö a mbul a in'tye? »

19 Yesu kàten a nde naa: « Nton nkye aman'bel ngye anàbwan? Akà mbuur mwey wànbwan watey, usàkoon akal Nzam mpel.

20 Ngye akiyob in'koon: "Twon an'tà inswem, twon an'lo, twon an'yib, twon an'tà imbal a loor, sà làkoo akà taaràrà anà ngwa." »

21 Wɛɛ nde kun'fuur naa: « Ayin yanswà mɛ in'kyer afàlab semà imbey. »

22 Ungo kàwem nde abwey, Yesu kun'fuur naa: « Undiir mwey mpel kàmasaal: Yalà indiir angye byanswà, waa akàab ngim ayin anàlambwà, waa ngye asàwal un'naan u du. Ungo, yan'lab! »

23 Umpal kàwem mbuur awà abwey, nde kàmen mpay mboon u mpem ande, nton nde kàkal nunaan a kolàkol.

24 Yesu kàmen nde naa nun'naan kan'kwamà ndür, nde kàten naa: « Yà mpay akà anin'naan mubilà uboo a Imwol a Nzam!

25 Lalan mpay yatey akà mpoonà mubilà u mun a nsway akwà naa nun'naan mubilà uboo a Imwol a Nzam. »

26 Baar bun'weemà bàten naa: « Woo, abwey nà kan'kwo muwà mǝǝ? »

27 Yesu kafuur naa: « Indiidr mpa bàfàkwo baar, akà Nzam bya mpay byatey. »

28 Apan Petlà waa kàten naa: « Atol bi, bi kàsàwey indiidr abi ñakwo nton mulab ngye. »

29 Yesu kàten a ba naa: « Ndandaa mē alàkyään, isàkal naa nton imwol a Nzam, mbuur an'sàwey ndwà ande, un'kyay ande, aton ande, aböör ande itàkal baan ande,

30 nde asàwal mböön u mpalàyi, wē umpal isàya nde asàwal mǝǝ a mbul a in'tye. »

*Yesu an'kyään nkweel anà ngwiya ande mbalà yàtär*

*(Màt 20.17-19; Mlk 10.32-34)*

31 Yàmenà naa Yesu kàwel Bàkwen Anjiweel tsütsü apà nde, waa kàten a ba naa: « Laler, bi ibeenà Yelusàlem, ndaa yanswà bàsön anangööm nton Mwan a mbuur ikyer akàkwo.

32 Lalan ba bàyun'pà kà an'koo a baar mpa bàyob Nzam, ba bàkyer ayun'se, bàkyer ayun'to, bàkyer ayun'tsul an'te.

33 Ungö apan ba bàkyer ayun'kam an'füm, waa bàyun'dwa. Wē kà ilà'kyàtär nde akyer ayàwiyà. »

34 Wē alonki ande bàyobà anki akà undiidr unsà ndaa ayin, mbuul aya bàkyer ayee, ba bàyob anki naa Yesu nkye kàkwen muten.

*Yesu kan'kɔɔr ikwàmii mwɛy  
(Màt 20.29-34; Mlk 10.46-52)*

<sup>35</sup> Mpal kàkàl Yesu tsùtsù a Yelikɔ, ikwàmii mwɛy kàkàl anàbwaay ukɔl a mbwo wàmulɔɔmà akà baar.

<sup>36</sup> Mpal kàwem nde làso a baar bàkàl mulyaan, nde kàfuul naa nkye ikalyaanà.

<sup>37</sup> Ba bun'kyaän naa Yesu un'nsi Nazàler wàmulyaan.

<sup>38</sup> Nde kàkuub in'lalà: « Yesu, Mwan a David, ngwem ngyɛb! »

<sup>39</sup> Baar bàyikyeenà kusà bun'tsùhà musà làso, wɛɛ nde kàsòöhà mukuub in'lalà: « Mwan a David, ngwem ngyɛb! »

<sup>40</sup> Yesu laa kàmbär nde, waa kàswɛɛ naa bun'twääl awà. Mpal kàtɔl ikwàmii tsùtsù apà nde, Yesu kun'fuul naa:

<sup>41</sup> « Ngye ininà akwen mɛ mukyer ntɔn ngye? »  
Ikwàmii kun'fuur naa: « Mwɔl, wɛy mɛ in'fàman. »

<sup>42</sup> Wɛɛ Yesu waa kàtɛn a nde naa: « Fàman! Làkwikilà angye làmakɔɔr. »

<sup>43</sup> Apan sye laa kàfàman nde, kàlàb nde Yesu, wàmuyisyàhà Nzam. Baar banswà bàmɛn ba abun laa bàsyàhà ba Nzam.

## 19

*Yesu anà Zakay*

<sup>1</sup> Ilà mwɛy Yesu kàbilà u Yelikɔ, nde kàlyaan uboo a la.

<sup>2</sup> Wɛɛ le, kwo kàkàl anà mbuur ikɔb ande Zakay. Nde kàkàl mfum a afuür a iter, nde kàkàl ŋun'naan.

<sup>3</sup> Nde kàkweenà muman naa Yesu kàkàl nà, wɛɛ nde kàkwe anki ntɔn baar bàkàl mbɔɔn, ntɔn nde kàkàl ikokɔ.

<sup>4</sup> Nde kàkaamà ntiin kusa, waa kàlär udu a un'te ntɔn nde umen Yesu ntɔn nde ayàlyaan paa.

<sup>5</sup> Mpal kàkolà Yesu kà ikal akin, nde kaler u du, waa kàten a nde naa: « Zakay, yatolà agyägä, me ŋàbà in'kàbɔɔn u ndwà angye. »

<sup>6</sup> Zakay kàtolà agyägä, waa kàwel Yesu unsà un'sak.

<sup>7</sup> Mpal bàmen baar abun, ba banswà bàkyer aŋŋün, waa bàten naa: « Lälér, nde akyer akàbɔɔn u ndwà a mbuur a man'be wà! »

<sup>8</sup> Wɛɛ Zakay laa kàmbär nde, waa kàten a nde naa: « Mwol, wem, me in'pà boboo a indiir amɛ akà aŋàlambwà, isàkal naa me kàgyɔɔr undiir a mbuur, me un'fuur mbalà nà udu a wa. »

<sup>9</sup> Apan Yesu kàten ntɔn nde naa: « Nàbawà mɔɔ kan'bilà u ndwà ayi, ntɔn nde sye wà mwan a Abàlam.

<sup>10</sup> Ntɔn Mwan a mbuur kàyi mulen anà mutswà mɔɔ a baar bàdiimà mbwo. »

*Itim a iter a wɔl  
(Mat 25.14-30)*

<sup>11</sup> Umpal bàkàl ba muweemà ndaa ayi, Yesu kàláb mutà nsim mwɛy. Ntɔn nde kàkàl tsuutsu a Yelusàlem, wɛɛ ba bàsii naa Imwol a Nzam ikyer amenà apanà.

12 Làwem ndaa kàtèn nde: « Mbuur mwey wà ywar a imwol kàkal tsùtsu' mukyà nsi a kwel ntòn bun'si mfum. Ungo' nde waa kàyàfurà nsi ande.

13 Nde kàbel baar kwem uboo a asyàäl ande, waa kàpè akà umwey umwey iter a wól. Ungo' apan nde kaswen mutà yà a ngim ayin ntòn ya ibör yàsin tii mpal usyefurà nde.

14 Wée mbuur awà, baar a nsi ande bàfun'kwenà anki. Lalan bàtòm ba akyeey ungo' ande ntòn muten naa: "Bi ikwen anki naa mbuur awun uyaal u nsi abi!"

15 Ungo' bun'si ba mfum, nde kàfurà nsi ande. Nde kàbel asyàäl akwà kàpè nde ngim ntòn muyob naa ya ininà yàbör.

16 Wàtätweb kàyi nde, kàtèn naa: "Un'looŋ, iter a wól angye kyan'bör iter kwem."

17 Apan, Nkum ande naa: "Yubwan mböön, ngye awà un'syàäl anàbwan! Ngye an'syàäl balàbal unsà undiir ikikye, mē amasà mfum a an'bul a kolàkol kwem."

18 Wáyweel waa kàyàsin, waa kàtèn naa: "Un'looŋ, iter a wól a ngye kyan'bör ityeen asin."

19 Nkum waa kàtèn ande sye naa: "Yubwan, mē amasà mfum a an'bul a kolàkol an'tyeen."

20 Ungóngó, umwey waa kàyi, waa kàtèn naa: "Mwol, iter a wól angye kyaki: mē kya kàyee uboo a iteenà a ipfey.

21 Lalan mē kàmén böömà angye, ntòn ngye awà mbuur a ndaa a ngwal, ngye afàwal ngim kà ikal mpa kàsi ngye, ngye afàbwo ywan mpa kàkòh

ngye."

<sup>22</sup> Nde waa kàten a nde naa: "Un'syàäl un'be! Mbar angye me in'tsul unsà ndaa angye ñakwo! Ngye kàkyer ayob naa me in'wà mbuur a ndaa a ngwal, in'fàwal ngim kà ikal mpa kàsi me, in'fàbwo ywanj mpa kàkòñ me.

<sup>23</sup> Wëë ntòn nkye mpa kàsi ngye ngim amë u bank? U mfurà amë, me in'làwal bweel!"

<sup>24</sup> Apan nde kàswen akà baar bàkal paa: "Làduum iter a wòl kin akà nde, làpë kya akà mbuur awe abyà kwem!"

<sup>25</sup> Ba waa baten a nde naa: "Un'lòonj, nde we abyà kwem!"

<sup>26</sup> Me alákyään naa: "mbuur awe anà bya bàkyer asun'kwey, wëë mbuur mpa awe undiir bàkyer asun'lwom itàkal kindam awe nde akyà!

<sup>27</sup> Wëë ayiinj amë akwà mpa bàkwen naa me in'kal mfum, latwääl pà, ladwä u mii amë!" »

### *Yësu kan'kyà Yelusàlem*

*(Màt 21.1-11; Mlk 11.1-11; Ywn 12.12-19)*

<sup>28</sup> Ungö muten abà, Yësu kàkyen kusà a un'sen a baar kàkal mubeenà Yelusàlem.

<sup>29</sup> Mpal kasin nde tsùtsu'apà Bëtfage anà Bëtani, tsùtsu'apà mɔnj bàfàbel naa mɔnj a in'te a òlive, nde kàtòñ alonjki bööl kusà,

<sup>30</sup> waa kàten naa: « Làkyen u bul lanà u sim. Bë làsàkòlà, bë làkàman mwan a anë wàñabàm, udu awa mbuur nàtàlaar anki. Lun'tsuunj, lun'twääl pà.

<sup>31</sup> Wɛɛ isàkal naa mbuur amàlafuul naa: "Ntɔn nkye latsuunà bɛ wa?" Lun'fuur naa: "Mwol we anà mfun a wa." »

<sup>32</sup> Umpal bàkyen antoöm, ba bàmen asànaa kàtɛn Yesu.

<sup>33</sup> Utaanj bàkal ba mutsuunj mwan a anɛ wa, anɔawa bafuul naa: « Ntɔn nkye latsuunà bɛ wa? »

<sup>34</sup> Ba bàfuur naa: « Mwol we anà mfun a wa. »

<sup>35</sup> Apan ba basyen mwan a anɛ aka Yesu. Ba bàyeel ipfɛy aba udu a ntsür, waa bàbay Yesu mular udu ɔwa.

<sup>36</sup> Mpál kàkal nde muyikyà, baar bàyiyeelà ipfɛy aba u mbwo.

<sup>37</sup> Utaanj kàkal nde tsütsü a Yelusàlem, u mbumà a mɔɔj a in'te a ɔlive, un'kábo a alɔɔki wanswà kàkal muköma Nzam unsà un'sak, u ndaa a ngwal, ntɔn impà byanswà bàmenà ba.

<sup>38</sup> Ba bàtɛnà naa: « Wey Nzam usaak mfum kan'ya kà ikɔb a Mwol! Duu u dudu anà làkoo aka Nzam. »

<sup>39</sup> Uboo a un'kábo awà bàkal anà Amfarisi amwey, ba batɛn a Yesu naa: « Un'lɔɔɔj, aswɛɔj alɔɔki angye bàwey musà làso. »

<sup>40</sup> Yesu waa kafuur naa: « Mɛ alákyään naa ba bàsàkal a duu, in'kul ikyer a kuub in'kwɛɔj. »

### *Yesu kan'lel ntɔn Yelusàlem*

<sup>41</sup> Mpál kàkal Yesu tsütsü a bul a kolàkol anà kàmen nde la, nde kàkyer alel ntɔn la,

<sup>42</sup> anà kàtɛn nde naa: « Ngye sye aláyoɔb nàbà naa ngye akyer aben muman duu! Wɛɛ apanà ndaa ayi yàɔayee u mii angye!

<sup>43</sup> Ntɔn ngye, ilã abyà iyà ungõ ayiɪŋ angye bākɣer asasa uboboo a ibã, bākɣer asadiɲà anà bàsakuünã ntsũ'yan swà.

<sup>44</sup> Ba bākɣer asapay ipepey, ngye anà baar angye. Ba bàsawey anki un'kul udu a un'kul wumwey, ntɔn ngye kàyob anki taan̄ kàyi Nzam muyaler! »

*Yesu u ndwà a Nzam*

*(Mat 21.12-17; Mlk 11.15-19; Ywn 2.13-22)*

<sup>45</sup> Ungõ apan Yesu kàbilà u ndwà a Nzam, waa kàsɛmà muboiŋ ayaäl,

<sup>46</sup> waa kàten a ba naa: « Bàsɔn naa: "Ndwã ame isakal ndwà a ngyamakã." Wɛɛ bɛ ya lan'buul mboo a mbüüb! »

<sup>47</sup> Yesu kàlɔɔŋà ilã byanswà u ndwà a Nzam. Amfum a angan̄, alɔɔŋ a in'kɔɔn anà abyääl a baar banswà bàlenà mukun'dwa.

<sup>48</sup> Wɛɛ ba bàyobà anki naa ba bākɣer aben mukɔr nde, ntɔn baar banswà bàkal muweemà nde ubwanàbwan̄.

## 20

*Ikɔb a Yesu kyan'fà ken?*

*(Mat 21.23-27; Mlk 11.27-33)*

<sup>1</sup> Yàmenà naa ilã mwey, Yesu kàkal mulɔŋ baar u ndwà a Nzam anà mupay Làsan̄ Anàbwan̄. Amfum a angan̄, alɔɔŋ a in'kɔɔn anà andweer bàyi

<sup>2</sup> mukun'fuul naa: « Ikyään, unsà iköb nà akakyerà ngye indiidr abi, nà kapè iköb udu a bya? »

<sup>3</sup> Yesu kafuur naa: « Mè sye in'kwen mukàlafuul undiidr mwëy. Lan'kyään:

<sup>4</sup> Ywan nà kun'töm mudüma baar? Du lëe baar? »

<sup>5</sup> Wëe ba bàbulà muyweer ba a ba naa: « Bi isàfuur naa: "Du kun'töm", nde ayifuul naa: "Ntön nkye mpa lun'kyey bë?"

<sup>6</sup> Wëe bi isàtën naa: "Baar bun'töm", baar banswà bàyilom in'kul, ntön ba bàkyàyoöb naa Ywan kàkal ñangwom. »

<sup>7</sup> Apan ba bun'fuur naa: « Bi iyöb anki naa nde kàfù'ken. »

<sup>8</sup> Yesu waa kàtën a ba naa: « Aay, mè sye alàkyään anki naa nà kan'pè mbwo mukyer in-diidr abi. »

### *Akyeer a man abe*

*(Màt 21.33-46; Mlk 12.1-12)*

<sup>9</sup> Apan nde kàfàtëel un'señ nsim yi: « Mbuur mwëy kàkòn ywan a vin. Nde kàsööm la akà baar bàfàkyer vin ntön ba bàkyer isal aba uboo kwo. Ungö nde kàkyen nsi a kwël. Nde kwo kàkyer taan mböön.

<sup>10</sup> Taan abwo mbeñ lækwe la, nde kàtöm un'syaäl ande mwëy akà baar aban ntön ba bun'pè kab lände. Wëe akyeer a man laa bàdüb ba un'syaäl awun, waa kàfurà an'koo ipöl.

11 Nayan kàtòim un'syāäl asin. Nde awà sye bàkyer un'dub, bàkyer un'to, waa bun'fuur an'koo ipol.

12 Nde kàfàtòim un'syāäl wàtär. Awun sye bun'yööl, waa bun'boñ.

13 Nayan káyweer naa: "Mε in'kyer aben? Mε in'tom mwan baal amε in'fàkwen mε, mε in'sii naa ba bàkyer akun'sà làkoo."

14 Wε mpal bun'men akyeer a vin, ba bàyweerà ba a ba naa: "Làler ikyye! Yää bi kun'dwà waa ywan a vin làyàbulà làbi."

15 Laa bun'boñ ba, waa bun'dwà:

« Apan nayan asàkyer aben ntòn ba?

16 Nde nakwo akyer asàyà, nde asàdwa akyeer a man abà banswà, waa usàsòom ywan akà baar asin. » Mpal bàwem baar ndaa ayi yanswà, ba bàten naa: « Ndaa a tub ayi isàbwà anki! »

17 Wε Yesu kaler nde, waa kàten naa: « Ndaa bàsòn yi iswanà aben:

"Nkòñ bàpiy atöön a ndwà,

"yàbulà nkòñ a twerà."

18 « Mbuur wanswà asàbwà udu a nkòñ ayin akyer asàbòò. Wε isàkal naa nkòñ ayi yan'bwel mbuur, nde akyer asàpää nwamnwam. »

*Iter bàfür akà Sèzar*

*(Màt 22.15-22; Mlk 12.13-17)*

19 Taan nsil alan, alòñ a in'kòon anà amfum a angan bàkwen mukor Yesu, ntòn ba bàkyer ayòb

naa nde nsim yi ba kàteel, wée ba bàtiinà un'sen bɔɔmà.

<sup>20</sup> Apan ba bàsemà musey Yesu. Lalan bun'toöm ba baar bàfakurà naa ba bà baar anàbwanj. Baar aba balalwab Yesu ndaa unsa mfuul mwey ntɔn ba bàwel iboŋ mukun'yalà akà abyaäl anà akà mfum a nsi.

<sup>21</sup> Baar aban bàten a nde naa: « Un'lɔɔŋ, bi ikyàyɔb naa ndaa afàten ngye anà afàlɔŋ ngye ya ndandaa. Ngye afàler anki ntabwey a mbuur mupà nde ikwàndwà, wée ngye afàlɔŋ ndandaa mbwo a Nzam.

<sup>22</sup> Wée bi ikwen muyɔb naa nkye un'kɔɔn abi kà ipaa mbwo bi mufur iter akà Sezar lée tɛy? »

<sup>23</sup> Wée Yesu kàyɔb nkweer a ba, waa kàten a ba naa:

<sup>24</sup> « Lan'swenj iter a ngim. Ntabwey anà ikɔb ki udu a kya byà nà? » Ba bàfuur naa: « Byà Sezar. »

<sup>25</sup> Apan Yesu kàten a ba naa: « Abun, làpɛ ya Sezar akà Sezar, ya Nzam akà Nzam. »

<sup>26</sup> Lalan ba bàsàman anki ube unsà yinà yanswà kàteena nde u mii a baar. Ba bàkal mubem mfuur ande, ba ndaa bafasa anki.

*Mfuul ntɔn ngwiiyà a aku'*

*(Màt 22.23-33; Mlk 12.18-27)*

<sup>27</sup> Yàmenà naa Asadusu amwey bàyi akà Yesu. Ba baar bàfàten naa aku' bàfàwiiyà anki. Ba bun'fuul,

<sup>28</sup> waa bàten a nde naa: « Un'lɔɔŋ, Mɔsɛ kà ipe un'kɔɔn anàson: "Isàkal naa mbuur anàkwel

kan'kwà ukoon asàwey baan, un'ton ande asàwal un'kyay kàkal wànde nton mupà ikyee akà un'ku."

<sup>29</sup> Kyekà, bàkal anà aton nsambwaar. Wàtátweb kàkyer abàäl, ungo waa kàku ukoon abor.

<sup>30</sup> Wàyweel waa kàbàäl un'kaar kàsàwey bweel ande,

<sup>31</sup> wàtär sye abun. Ya yàkal abun nton ba bànsambwaar: ba bàku ukoon abor.

<sup>32</sup> Ungo apan un'kaar sye waa kàku.

<sup>33</sup> Abun, ilà bàsàwiyà aku, un'kaar awà asàkal un'kyay a nà? Nton ba bànsambwaar bàkyer un'bàäl. »

<sup>34</sup> Wée Yesu kafuur naa: « Abaal anà akaar a nsi yi bàkyer afabàäl,

<sup>35</sup> wée abaal anà akaar bàsööl muwiyà kà ukwà anà mukal anà möö taan làsàyà, bàsàbàäl anki.

<sup>36</sup> Ba bàfàsàkwà anki, ba bà asànaa akyeey a du. Ba bà baan a Nzam, nton ba baan a ngwiiyà.

<sup>37</sup> Mose ñakwo kàten ubwanàbwan naa aku bàkyer asàwiyà. Uboo a nsim a ibwiy a mbaa, nde Mwol Nzam kun'bel Nzam a Abàlam, Nzam a Isak, Nzam a Yakob. »

<sup>38</sup> Yesu kàfàkwey naa: « Mwol wà Nzam a baar a möö, nde kà wà Nzam a aku anki, nton akà nde baar banswà bye anà möö. »

<sup>39</sup> Alwón a in'koon amwey baten a nde naa: « Un'lon, ngye an'ten ubwan. »

<sup>40</sup> Abun ba nde ndaa bàfun'fuul anki.

*Klistò anà David*

*(Mat 22.41-46; Mlk 12.35-37)*

<sup>41</sup> Yesu kàtèn a ba naa: « Ban'kwo muten aben naa Klistò wa mwan a David?

<sup>42</sup> Ntòn David ateenà nde ñakwo uboo a un'kaan a an'diim naa: "Mwol kàtèn akà Mwol ame: "Bwaay u kɔɔ amɛ la ibaal,

<sup>43</sup> mɛ in'kwen mubwiɣ ayiɪn angye ntòn ba bàbulà ikal angye mutɔɔl in'kol."

<sup>44</sup> David kun'bel Mwol: Klistò kan'kwo mufàkal mwan a David? »

*Yesu wàmuswan baar naa ba bàkàl kà igyɛɛn ntòn alɔɔn a in'kɔɔn.*

*(Màt 23.1-36; Mlk 12.38-40)*

<sup>45</sup> Ilà mwɛy, mpal kàkàl un'sɛn wanswà mulab an'loɔn ande, Yesu kàtèn a alɔɔnki ande naa:

<sup>46</sup> « Làkàl kà igyɛɛn ntòn alɔɔn a in'kɔɔn: isal aba uyilyaan anà mvwel anà bàfàkwen naa bàyapà mbɔr u balabal. Ba bàfàsɔɔl an'kir amà kusà uboo a ndwà a nkɔɔn a Ayudà anà ikal a làkoo u mesà adyà a kolàkol.

<sup>47</sup> Ba bàfàduum indiir a akweel a adim byan-swà, taan nsil alan ba bàfàsà ngyamàkà a bwelàbwel ntòn baar bamen: nsan aba isàkal yà kolàkol. »

## 21

*An'kab kàpɛ un'kweel un'dim wàɲàlàmbwà  
(Mlk 12.41-44)*

<sup>1</sup> Yàmɛnà naa ilà mwɛy, mpal kàkàl Yesu muler, nde kàmɛn anjin'naan bàmusà an'kab aba uboo a insak a an'kab.

<sup>2</sup> Nde kàmèn sye un'kweel un'dim mwyɛ wàṅàlambwà wàmusà an'falà mɔ̃ɔl.

<sup>3</sup> Nde kàtèn naa: « Ndandaa mɛ alàkyään: un'kweel un'dim wàṅàlambwà wà kan'pà yàṅàsòòn baar banswà.

<sup>4</sup> Ntɔn baar bumwey banswà ban'pà ngim ikɔ̃n ndoŋ akà ba, wɛɛ nde, unsà làmbwà ande, nde kan'pà yinà yanswà ikal ntɔn mɔ̃ɔ ande. »

*Yesu kan'kyään mpää a ndwà a Nzam  
(Màt 24.1-2; Mlk 13.1-2)*

<sup>5</sup> Ilà mwey, baar amwey bàkal mukan in'kul anà indiir byàpɛɛ ntwen a ndwà a Nzam, wɛɛ Yesu kàtèn naa:

<sup>6</sup> « Ilà byà paa mpa usàsaal akà un'kul mwey udu a un'kul wumwey uboo a bya làmanà bɛ bi: bya byanswà byàsàkyer apää. »

*Ngyɛb anà nkwaan  
(Màt 24.3-14; Mlk 13.3-13)*

<sup>7</sup> Apan ba waa bun'fuul naa: « Un'loɔŋ, ndaa ayi isàlyaan mpal nà? Undiir nà asàswan ngyeel a ndaa ayi? »

<sup>8</sup> Yesu kàfuur naa: « Làkàl kà igyɛɛŋ, mbuur twon amàlakur. Ntɔn baar mbɔɔn bàsàyà kà ikɔb amɛ, waa bàsàtèn naa: "Mɛ in'wà Klistɔ!" Anà: "Taan lan'kwo!" Wɛɛ twon làmalab.

<sup>9</sup> Mpàl làsàwem bɛ naa ità anà lingyoomà byan'yà, twon lan'man bɔɔmà: yubwan naa bya itàyà abun kusà, wɛɛ bya kà ntsüü anki. »

<sup>10</sup> Apan nde waa kàtèn a ba naa: « Isàmenà naa nsi mwey yàmunwan anà nsi yumwey, imwol mwey anà imwol kyumwey.

<sup>11</sup> Mèen ikyer asàtèer ngwal. Kà ikal mbòon ngyal mbòon anà an'fway màkyer asàbilà, ndaa a bòomà yà ifà ifà ikyer asàtoo, idiim a kolàkol byàkyer asàmenà u du.

<sup>12</sup> Wèe kusà a ndaa ayi yanswà, bàkyer asàlakòr, bàkyer asàlamèy nkwaan, bàkyer asàlasyen u làbay a nsan a amfum a ndwà a nkòh a Ayudà, waa bàsàlatòom u bòlokà. Ntòn ikòb amè, bàkyer asàlasyen akà amfum a nsi anà akà amfum a itiir a nsi.

<sup>13</sup> Indiir abi byanswà isàlayeel ntòn bè làkal anà mbwo mutà imbal.

<sup>14</sup> Twon lan'yweer kusà naa bè làkyer aben musàsà un'loòn abe.

<sup>15</sup> Mè ñakwo in'kyer asàlapà ndaa anà an'yeerà mpa bàsàton ayiinj abe itàkal musà mbaan.

<sup>16</sup> Baar bàsàlayalà bà abòör anà atonj abe, baar a tsutsu'a be anà asam abe, ba bàsàdwa baar mbòon uboo a be.

<sup>17</sup> Baar banswà bàkyer asàlayiinj ntòn mè.

<sup>18</sup> Wèe akà làtswe abe làmwey làsadiimà anki.

<sup>19</sup> Abun, ntòn nkääh a mpem abe, be làsawà mōō.

*Yesu kan'kyään mpää a Yelusàlem*

*(Màt 24.15-21; Mlk 13.14-19)*

<sup>20</sup> « Wèe mpal làsàman bè naa anità ban'dinjà Yelusàlem, apan làyòb naa mpää a la yà tsutsu'.

21 Apan, wey baar a Yuday bàtiin udu a myoŋ. Wey baar abà u Yelusàlem bàtoo agyàgyà. Wey baar abà u bitsuŋ a ndwà bàkōōn abilà u bul a kolàkol!

22 Ntōn ilā abin isàkal ilā a bweel, ntōn Ndaa Anàson yanswà ikwe.

23 Ngyeb akà akaar bàsàkal anà an'yoim anà akaar bàsàkal munuū'haan ilā abin! Ntōn ntaan isàkal uboo a nsi yi, anà nkyel ntōn un'seŋ wa.

24 Baar a nsi yi bàsadwa a kōm, bumwey bàsasyen aso u nsi a ingyey, we Yelusàlem làsàbulà là baar mpa bàyob Nzam tii mpal isàwà iso.

*Ngyeel a Mwan a mbuur*

*(Màt 24.29-31; Mlk 13.24-27)*

25 « Idiim ikyer asàkal uboo a taan, uboo a nsōŋ anà unsà mbwàar. U mēen baar banswà bàsàkal mutēer a bōoma ntōn laso ana ibo a an'da a ngyal.

26 Lalan baar mbōon bàsàkwà a bōomà muy-weer ndaa isàbwà u mēen manswà, ntōn ngwal a du yanswà ikyer asàni.

27 Apan, baar bàsàman Mwan a mbuur wàmuyà uboo a itōōm unsà ngwal anà làkoo mbōon.

28 Taan isàlyan ndaa ayi yanswà, làsuub un'tswe anà làsi un'kanà, ntōn ntsuun abe isàkal tsutsu. »

*Ndaa ulōōŋà un'te a man*

*(Màt 24.32-35; Mlk 13.28-31)*

29 Apan Yesu kateel nsim yi: « Làler un'te a man anà in'te myanswà:

<sup>30</sup> Be làsàman naa mya myan'fulà, be lan'yòb be ñakwo naa paṇà a mbul là tsutsu.

<sup>31</sup> Ya sye yabun mpal làsàman be naa ndaa ayi yan'ya, làyob naa Imwol a Nzam kyà tsutsu.

<sup>32</sup> Me ndandaa alàkyään, nkoöl ayi isàlyan anki kusà a ndaa ayi yanswà mukwo.

<sup>33</sup> Du anà meen màkyer asàlyaan, wée ndaa amé isàlyaan anki akà ikikye.

### *Mfun mukal kà ikyeen*

<sup>34</sup> « Làkàl kà ikyeen be ñakwo ntòn an'kyan abe màkoon abwà mpye ntòn udyà mboon, unwà mboon anà ngyeb ntòn indiir a meen mà, naa tɛy, ilà'aki isàyalataan kà imbwirà imbwirà.

<sup>35</sup> Ntòn kya isàbwà asànaa an'tey udu a baar a meen bānswà.

<sup>36</sup> Làkàl kà ikyeen, làyamà taan lanswà, ntòn be làkàl anà ngwal mutiin ndaa iyà yi yanswà anà musàkal umbār kusà a Mwan a mbuur. »

<sup>37</sup> U mwäänà Yesu kaloonà u ndwà a Nzam, wé sisye nde kàkyeenà mukàtyeey taan u mɔŋ bāfābel naa mɔŋ a in'te a olive.

<sup>38</sup> Ututu tutu, un'sen wānswà kàkyeenà akà nde u ndwà a Nzam ntòn mukun'wem.

## 22

### *Ndiirà ntòn mudwa Yesu*

*(Mat 26.1-5; Mlk 14.1-2; Ywn 11.45-53)*

<sup>1</sup> Un'kyom a mampà màkoon ful bāfābel Pak làsin tsutsu.

<sup>2</sup> Amfum a angan anà alɔɔŋ a in'kɔɔn bàlenà mudwa Yesu, wɛɛ ba bàweema bɔɔmà a un'sɛŋ.

*Yudas wà tsütsü muyalà Yesu  
(Màt 26.14-16; Mlk 14.10-11)*

<sup>3</sup> Apan, Satanà kàbilà u mpem a Yudas Iskaryot, umwey uboo a Bàkwem Anjiweel.

<sup>4</sup> Yudas kàkyen akà amfum a angan anà amfum a aleer a ndwà a Nzam ntɔn nde ukàyaɪm anà ba muyòb naa nde Yesu ayun'yalà aben.

<sup>5</sup> Ba bàkal kà un'sak, waa bàyilà naa ba bàyun'pà ngim.

<sup>6</sup> Nde waa kàkyey. Sema apan, nde kàlenà ipol anàbwan muyalà Yesu kà unku, ntɔn baar banswà bàkɔɔn ayòb.

*Yesu kan'swan muyilà isaa a Pak  
(Màt 26.17-25; Mlk 14.12-21; Ywn 13.21-30)*

<sup>7</sup> Yàmenà naa ilà a mampà màkɔɔn ful, ilà bàfàdwa in'tò a in'kɔk ntɔn Pak kyakwe kya,

<sup>8</sup> Yesu kàtòim Petolà anà Ywan, waa kaswen naa: « Làkyen kàlayilà ndyeel a Pak. »

<sup>9</sup> Ba bun'fuul naa: « Ngye akwen naa bi la ikàyilà ken? »

<sup>10</sup> Yesu kafuur naa: « Le, mpal làkàbilà be u bul a kolàkol, be làkàman mbuur mwey anà làbuun a an'dà. Lɔn'làb tii u ndwà ukàbilà nde.

<sup>11</sup> Be làkaten a nandwà aba: "Un'loɔŋ kan'ten a ngye naa: Làken suk in'dyà mɛ Pak anà alɔŋki amɛ?"

<sup>12</sup> Waa nde ukàlaswan, u ndwà adu, suk a kolàkol lànjàlɔɔn ubwanàbwan, ikal làkàyilà bɛ Pak kyakin. »

<sup>13</sup> Ba waa bàkyen, bàmen ndaa yanswà asànaa kàten Yesu, waa bàyilà isaa a Pak.

### *Udyà in'kyɛl*

*(Màt 26.26-30; Mlk 14.22-26; 1Kɔ 11.23-25)*

<sup>14</sup> Taan làkwe la, Yesu kàkàl u mesà anà antööm.

<sup>15</sup> Nde kàten a ba naa: « Mɛ, mɛ kàkwɛn mbɔɔn mudyà Pak alà anà bɛ kusà muman mpay.

<sup>16</sup> Lalan, mɛ ndandaa alàkyään naa mɛ in'fàsàdyà anki la tii ilà isàmenà mbuul a la uboo a Imwol a Nzam. »

<sup>17</sup> Apan, nde kàwɛl kɔɔb, kàfuur an'tɔɔn, waa kàten naa: « Làwɛl kɔɔb là, làkàb la bɛ a bɛ,

<sup>18</sup> ntɔn mɛ alàkyään naa semà apanà mɛ in'fàsànwà anki vin tii mpal isàyà Imwol a Nzam. »

<sup>19</sup> Ungö apan, nde kàwɛl mampà, waa kàfuur an'tɔɔn akà Nzam, kàtsul ma, kape, waa kàten naa: « Ayi ndür amɛ bàpɛ ntɔn bɛ. Làkyɛr abà ntɔn mukan'yɔbà. »

<sup>20</sup> Ungö a udyà, nde kàwɛl kɔɔb, waa kàten naa: « Làlà kɔɔb a un'tuúb akuñ kan'kyɛr bi unsà an'kil amɛ amiyàpää ntɔn bɛ.

<sup>21</sup> Wɛɛ le, mbuur ayàyalà mɛ wà papà u mesà anà mɛɛ.

<sup>22</sup> Ntɔn Mwan a mbuur wàmukya asànaa bàtsul ya, wɛɛ ngyɛb akà mbuur kàmun'yalà! »

<sup>23</sup> Apan, ba bàbulà mufufuul ba a ba naa uboo a ba nà ayàkyer undiir a tub awà.

*Nà kan'söön?*

<sup>24</sup> Yàmenà naa ilà'mwëy alonki bàsyeealà mbaan ba a ba: ba bàkwen muyob naa uboo a ba nà awà mbuur a kolàkol.

<sup>25</sup> Yesu kàtën a ba naa: « Amfum a in'sen bàkyer afandyaar, baar abyë anà iköb udu a ba bàfàlën naa babel baar anàbwan.

<sup>26</sup> Kà yubwan anki bë mukyer abà, yubwan naa mbuur a kolàkol uboo a bë ukàl umbey, wëë mbuur akayaalà ukàl asànaa un'syàäl.

<sup>27</sup> Uboo a an'kyän abë, nà awà kolàkol? Mbuur kan'bwaay u mesà lëë mbuur akapaa isaa? Kà mbuur kan'bwaay u mesà anki? Wëë më, më uboo a bë in'wà asànaa un'syàäl.

<sup>28</sup> Bë lan'ndäär u ndür amë taan lanswà an'man më mpay.

<sup>29</sup> Lalan, asànaa kan'pë Taaràmë Imwol, më syë amàlapà kya:

<sup>30</sup> Bë làsàdyà anà làsànwà u mesà anà më, uboo a imwol amë, bë làsàbwaay udu a kir a imfum ntön mutsul nsan a in'sen a Isàlël myàkwem anjyweel. »

*Yesu kan'kyään ntöön a Petlà*

*(Màt 26.31-35; Mlk 14.27-31; Ywn 13.36-38)*

<sup>31</sup> Yàmenà naa Yesu kàtën a Simòn Petlà naa: « Simòn, Simòn! Le, Satana kàkyer alom naa nde kàlasek asànaa bàfàsek mben mukaab ya anà iserà.

<sup>32</sup> Wée me kàyamà ntòn ngye, ntòn làkwikilà angye làkōñ abwà. Wée ngye, ilà asyefurà ngye akà me, pà aton angye ngwal. »

<sup>33</sup> Simòn kàten a nde naa: « Mwol, me an'kyey mukya anà ngye, itàkal u bōlokà, itàkal kà ukwà. »

<sup>34</sup> Yesu waa kun'fuur naa: « Simòn, me ndandaa akyaän, ñabawà, kusa nkō mubel, ngye akyer an'ton mukan'yōb mbalà tär. »

### *Ngim, ngōr anà kōm*

<sup>35</sup> Ungō apan, nde kàten a ba naa: « Taan kàlatōm me ukōon ngim, ngōr anà an'sàbar, nkye we anà undiir kàlakōñ? » Ba waa bàfuur naa: « Akà undiir. »

<sup>36</sup> Apan, nde kàten a ba naa: « Wée papanà, isàkal naa mbuur we anà ngim, uwel ya, isàkal sye naa mbuur we anà ngōr, uwel wa, isàkal naa mbuur kōm latey, uyalà inkur ande, usōm làmwey.

<sup>37</sup> Ntòn me alàkyään naa yubwan naa undiir anàson wà ukwe amu me: "Nde bun'täñ uboo a adwää baar." »

<sup>38</sup> Waa ba bāten naa: « Mwol, le an'kōm mōōl amà. » Yesu kafuur naa: « Man'kwo! »

### *Yesu kan'kàyamà u mōñ a in'te a òlive (Màt 26.36-46; Mlk 14.32-42)*

<sup>39</sup> Yàmenà naa Yesu kàkyer atoo, waa kàkyen u mbwo a mōñ a in'te a òlive asànaa ifà ande. Alonki waa bun'lāb.

<sup>40</sup> Mpal katol nde kà ikal akin, nde kaswen naa: « Làyamà, ntòn be làkōñ abwà u ndeb. »

<sup>41</sup> Wεε nde, nde kàkyen ukɔl a ba kà isii a bwel ufàkàbwà un'kul awà ban'lom, kàbù'an'kòm, waa kàyamà

<sup>42</sup> abà: « Ɔo Taa, kya ngye asàkwen, lwom kɔɔb là tsutsu' apà mε! Wεε taan lanswà, wey bàkàl ukwen angye, kà bàme anki. » [

<sup>43</sup> Apan, un'kyeey mwey waa kàyamenà akà nde ntɔn mukun'pà ngwal.

<sup>44</sup> Yàmenà naa nkyàn yàkyer un'kaar, nde kàfàyamà nswey nswey, kyan a ndür ande waa làbulà asànaa bin'kul a an'kil byàbwee u mεen. ]

<sup>45</sup> Ungo' a ngyamàkà ayi, nde waa kàmbarà, kàsin tsutsu' apà alɔŋki ande, nde kamen bàkyàbɔɔn a ngyeb.

<sup>46</sup> Apan, nde kàten a ba naa: « Ntɔn nkye lan'ɔɔn bε? Làmbarà! Làyamà ntɔn bε làkɔɔn abwà u ndeb. »

### *Nkɔɔr a Yesu*

*(Màt 26.47-56; Mlk 14.43-50; Ywn 18.3-11)*

<sup>47</sup> Nde kàkàl muten, mpal kàkɔlà un'kàbɔ a baar. Mbuur bàfabeelà Yudas, umwey uboo a Bàkwem Anjyweel, kàkàl kusà a ba. Nde kàsin tsutsu' apà Yesu ntɔn mukundüür.

<sup>48</sup> Waa Yesu kàten a nde naa: « Yudas, ngye Mwan a mbuur un'yalà a ndüür? »

<sup>49</sup> Mpàl bàmen baar bàkàl a Yesu naa ndaa yan'täy, ba bun'fuul naa: « Un'loɔŋ, nkye bi isyää! an'kòm abi ntɔn munwan? »

<sup>50</sup> Utaanj nsil alan, umwey uboo a ba kàkàm un'syàäl a undweer a anganj mwey kòm, waa kun'ywanj tsu'a ibaal.

<sup>51</sup> Wëë Yesu kàten naa: « Làwëy, yan'kwo! » Apan, nde kàbà'tsu'a mbuur awun, waa kun'kòor.

<sup>52</sup> Apan, Yesu kàten a amfum a anganj, a an'kaptən a ndwà a Nzam anà andwer a baar bàyi ntòn mukun'kòr: « Nkye mē in'wà un'dwää'a baar waa bē làyi anà an'kòm anà nkòl?

<sup>53</sup> Mē kàkàlà anà bē ilā byanswà u ndwà a Nzam, wē akà mbuur kan'ba' anki. Apanà là taanj abē anà ngwal a mpib. »

*Petolà kan'ton Yesu  
(Mat 26.57-58,69-75; Mlk 14.53-54,66-72; Ywn 18.12-18,25-27)*

<sup>54</sup> Apan ba bun'te mpi, waa bun'syen u ndwà a amfum a anganj. Petolà kàyilabà ukwēl.

<sup>55</sup> Baar bàyobà mbaa uboo a làpanj. Petolà kàbwaayà uboo a baar bàkàl ukòl a ya.

<sup>56</sup> Un'syàäl mwey wà un'kaar kun'men tsùtsu'a ba, laa kun'syebà u kyëy a mbaa, waa kàten naa: « Le, mbuur wà sye kàkàl anà nde. »

<sup>57</sup> Wëë nde kàkyer un'ton, waa kàten naa: « Un'kaar wà, mē nde un'yòb anki. »

<sup>58</sup> Ungò a taanj ikikye, mbuur asin kàmen nde Petolà, kàten a nde naa: « Ngye sye awà umwey uboo a baar bà! » Petolà naa: « Mbuur wà, mē mwo watey! »

<sup>59</sup> Tsutsu'ungö a taan lamwey, mbuur asin waa ufàten a ngwal yanswa: « Ndandaa, mbuur wuna kàkal anà nde nton nde wà un'nsi Ngalië. »

<sup>60</sup> Petlà kafuur naa: « Mbuur wà, me in'yob anki naa ngye nkye akwen muten. » Taan nsil alan, nde kàkal anki anàtàmay muten, nkoo waa kàbel.

<sup>61</sup> Mwol kàbulà nde, waa kàler Petlà. Apan Petlà kàyobà ndaa kun'kyään Mwol: « Kusà nkoo mutàbel nàbawà, ngye ayan'ton mbalà tàr! »

<sup>62</sup> Apan laa kàtoo nde, waa kàlèl ubwanàbwan.

*Yesu bàmuto anà bàmudwa  
(Màt 26.67-68; Mlk 14.65)*

<sup>63</sup> Baar bàkal muler Yesu bàkyer akun'seë anà kun'dubà.

<sup>64</sup> Ba bun'baäma ipfey u mii, waa bun'fuulà naa: « Le! Tà ngoom! Ikyään nà kàmadwa! »

<sup>65</sup> Laa bun'too'ba in'tswe asin myà ifà ifà.

*Yesu u labay a nsan a kolàkol  
(Màt 26.59-66; Mlk 14.55-64; Ywn 18.19-24)*

<sup>66</sup> Mpal làsenà taan, nkööh a andweer a un'sen, amfum a angan anà aloon a in'koon bàkyer aköñ, waa bun'syen u labay a nsan a kolàkol,

<sup>67</sup> waa baten naa: « Isàkal naa ngye, ngye awà Klistò, ikyään. » Yesu kàten a ba naa: « Me in'sàlakyään, be làyakyey anki,

<sup>68</sup> me in'sàlafuul, be làyan'fuur anki.

<sup>69</sup> Wëë, semà apanà, Mwan a mbuur ayàkal wànbwaay u koo a ibaal a ngwal a Nzam. »

<sup>70</sup> Apan ba banswà bàten naa: « Iswanà naa ngye awà Mwan a Nzam! » Yesu kàten naa: « Be ñakwo lan'ten naa me in'wà nde. »

<sup>71</sup> Apan, ba bàten naa: « Bi mfun a imbal ifakal anki. Bi ñakwo kan'wem u mun ande. »

## 23

### *Yesu kusà a Pilatu*

*(Mat 27.1-2,11-14; Mlk 15.1-5; Ywn 18.28-38)*

<sup>1</sup> Yàmenà naa un'kàbo a baar wanswà kàkyer ambarà, waa kàsyen Yesu kusà a Pilatu.

<sup>2</sup> Akun, ba bàsemà mukun'fùün abà: « Bi kan'man mbuur wà wàmutwaal lingyoomà uboo a un'sen abi: Nde akatsunà baar mufur iter akà Sèzar, nde kan'ten sye naa nde wà Klistò, mfum! »

<sup>3</sup> Apan Pilatu kun'fuul naa: « Nkye ngye awà mfum a Ayudà? » Yesu waa kun'fuur naa: « Ngye ñakwo an'ten. »

<sup>4</sup> Pilatu kàten a amfum a angan anà un'kàbo a baar naa: « Me in'mañà anki undiir kan'kwo me mupa mbuur wà ikwandwa. »

<sup>5</sup> Wée ba bàsi unkiin muten naa: « Nde ayimbaa baar mukyer ube unsà an'loŋ ande u Yuday lanswà semà u Ngalile tii apà. »

<sup>6</sup> Mpal kàwem Pilatu ndaa ayi, nde kafuul naa nkye mbuur awà wà un'nsi Ngalile.

<sup>7</sup> Umpal kàyob nde naa nde wà mbuur a ikal ufàyaal Elodi, nde kun'toim akà Elodi. Taan nsil alan Elodi kàkal u Yelusàlem.

<sup>8</sup> Elɔdi kàkàl unsà un'sak mbɔɔn muman Yesu, nton semà itaan nde kàkwen mukun'man, nton yinà kàweemà nde, nde kàlenjà naa nde utàman akà impà mwey.

<sup>9</sup> Nde kun'si mfuul mbɔɔn, wɛɛ Yesu kàsàfuur anki akà ikikye.

<sup>10</sup> Taan nsil alan, amfum a angan anà alɔɔn a in'kɔɔn bàmbarà paa, bàmukun'fùünà a nkyel.

<sup>11</sup> Apan, Elɔdi anà anjità ande bun'men asànaa undiir a bunàbun, waa bun'sɛɛ, bun'bwaä inkur anàbwan. Elɔdi kun'fuur akà Pilatu.

<sup>12</sup> Elɔdi anà Pilatu bàkal ayiin, wɛɛ semà ila'akin ba bàbulà asam.

*Yesu bàmutsüül mbar a ukwà  
(Màt 27.15-26; Mlk 15.6-15; Ywn 18.39-19.16)*

<sup>13</sup> Abun, Pilatu kàbel amfum a angan, abyääl anà un'sen,

<sup>14</sup> waa kàten a ba naa: « Bɛ lan'twääl mbuur wà naa nde wamubuul an'kyän a un'sen. Wɛ mɛ, mɛ amun'fuul u mii abɛ, mɛ in'sàman anki undiir kan'kyer nde uboo a indiir byanswà lun'fùünà bɛ.

<sup>15</sup> Elɔdi sye usàman anki ube ande, lalan kàman'fuur nde awà. Abun, mbuur wà undiir ukyer nde watɛy awà ban'kwo mukun'dwa.

<sup>16</sup> Mɛ in'swan baar amɛ bun'käm an'füm, waa mɛ un'wey. »

<sup>17</sup> Kà un'kyɔm a Pak wanswà Pilatu kàkàl anà nkaäl mukatsuun mbuur a bɔlokà mwey.

<sup>18</sup> Wɛ un'sen wanswà kàsɛmà musà in'kwen: « Idwääl mbuur wà! Un'tsuun Barabas! »

19 Barabas awà bun'si ba u bɔlokà ntɔn lingyoomà làbù uboo a bul anà nde sye kàdwa mbuur.

20 Wɛ Pilatu kàkwen muwɛ Yesu, waa kàfàten mbalà asin a ba,

21 wɛɛ ba bàkuub in'kwɛɲ, waa bàten naa: « Un'bɛɛrà u kulunsi! Un'bɛɛrà u kulunsi! »

22 Wɛɛ nde kàfafuul mbalà yàtār: « Ube nà nde kan'kyer? Mɛ in'sàman anki akà ube mwɛy ntɔn nde ukwe mukwà. Abun, mɛ in'pà mbwo naa bun'pɛ an'fui m waa mɛ un'wɛy. »

23 Wɛɛ ba bàsi unkiin u ndaa a ngwal naa bun'bɛɛrà u kulunsi. In'kwɛɲ aba myàwɛl ibɔɲ.

24 Lalan Pilatu kàyer akyey nde ndɔm aba.

25 Nde kàtsuun mbuur kabilà bɔlokà ntɔn lingyoomà anà nkweel a mbuur mwɛy, waa kape Yesu ntɔn ba bun'kyer undiir bàkweenà ba.

*Yesu bàmbɛɛrà u kulunsi*

*(Mat 27.32-44; Mlk 15.21-32; Ywn 19.17-27)*

26 Wɛɛ mpal bàkàl ba mukun'syen, ba bàbweey anà mbuur mwɛy kàkàl u mbwo kàfù nde itsun a ndwà, ikɔb ande Simɔn un'nsi Siren, ba bun'siinà a ngwal mubay Yesu musyen kulunsi ungo.

27 Un'kàbɔ a baar kàkàl muyilab. Akaar sye bàkàl mbɔɔn muyilel anà muman ntaan ntɔn nde.

28 Yesu kàbulà ntsu akà ba, waa kàten a ba naa: « Akaar a Yelusàlem, twon lan'lel ntɔn mɛ! Làlel ntɔn bɛ ɲakwo anà baan abɛ,

29 ntɔn le, làyob naa ilà iyàya bàyàten naa: "Un'sak akà akaar ikɔb anà akaar mpa bàbɔr anà mpa bànuü baan."

30 Apan baar bàsàbulà muten a myon a bwelàbwel naa: "Làbù udu a bi!" A myon a ikokò: "Lifwee!"

31 Nton isàkal naa un'te a un'bu bàmukyer abà, ya isàkal aben nton un'te anàym? »

32 Yàmenà sye naa ba bàsyen, mbwo mwey anà Yesu, baar bōōl bàfakyerà baar ube, nton bàkadwa sye.

33 Mpal bàtòl ba kà ikal mwey ikòb akya « Bol a un'tswe », ba bàbèerà Yesu u kulunsi anà baar bōōl abà, umwey u kōō ande là ibaal, wumwey u kōō ande là ikaar.

34 Waa Yesu katen naa: « Taa, adwāāl nkul, nton ba bàyòb anki ndaa bàkyerà ba. » Ba bàkab ipfey ande mutà lōb.

35 Un'sen kakal paa muleerà. Wèe abyāāl bàkāl musee nde, waa bàtēnà naa: « Nde kàtsu' baar asin mōō, wey nde utsu'mōō nde ñakwo isàkal naa nde wà Klistò, mbuur kàsōōl Nzam. »

36 Anjità sye bàkāl mukun'see. Ba bàsin tsutsu' apà nde, waa bun'pèe man a nkyāän,

37 waa bàtēnà naa: « Isàkal naa ngye awà mfum a Ayudà, tswà mōō ngye ñakwo. »

38 Udu a nde yàkal anà ndaa anàsɔn abà: « Mbuur wà, wà mfum a Ayudà. »

39 Umwey uboo a baar abe bàkāl u kulunsi waa kun'tōō, waa katen a nde naa: « Nkye ngye kà Klistò anki? Tswà mōō ngye ñakwo anà bi mwo sye. »

40 Wèe wumwey waa kun'pel, katen a nde naa: « Ngye Nzam bōōmà un'tiin anki, ngye mbuur

an'wal ntaanàmbar nsil ya?

<sup>41</sup> Akà bi, bi ube abi kan'fur, wε nde undiir ube ukyer nde watey. »

<sup>42</sup> Waa kàkwey naa: « Yesu, ngyɔbà mpal asàyà ngye kà imwol angye. »

<sup>43</sup> Yesu waa kun'fuur naa: « Mε ndandaa akyaän, nɔbawà ngye akal u du anà mε. »

<sup>44</sup> Semà tsutsu' a taan a midi tii taan làtār ungo' a midi làpib làkyer abwà u nsi yanswà.

<sup>45</sup> Taan làkal lan'minà, rido a kolàkol làkal uboo a ndwà a Nzam làkyer akaamà u boboo.

<sup>46</sup> Apan Yesu kàsi in'kwεn waa kàten naa: « Taa, mε mɔɔ amε an'fuur akà ngye. » Ungo' muten ndaa ayi, laa kàku'nde.

<sup>47</sup> Muman ndaa yàlyaan yi, kapten a Lomà kàsi Nzam làkoo anà kàten naa: « Ndandaa mbuur wà kakal mbuur a balabal. »

<sup>48</sup> Ungo' apan, in'kabɔ a baar myanswà myàyi muyàler iban a ndaa aki, báfurà bàmyibεεrà kà itɔl.

<sup>49</sup> Asam a Yesu banswà anà akaar bàyilabà nde semà Ngalile, bàmbärà ukwel mulerà ndaa yàlyaanà.

*Yesu bàmusà kà an'dii*

*(Màt 27.57-61; Mlk 15.42-47; Ywn 19.38-42)*

<sup>50</sup> Yàmenà naa kàkal anà mbuur mwεy ikɔb ande Yɔsefi, nde kàkal mbuur a làbay a nsan a kolàkol, mbuur anàbwan anà wabalabal.

<sup>51</sup> Nde kàkal anki un'sak anà aton ande baar a Làbay a Nsan a kolàkol nton ayà bàtsul ba anà

bàkyer ba. Nde kàkal mbuur a bul a Yuday ikòb la Arimatay, waa kàdilà ngyeel a Imwol a Nzam.

<sup>52</sup> Nde kàkalòm ndür a Yesu akà Pilatu.

<sup>53</sup> Ungo' mutòl ya u kulunsi, nde kalal ya uboo a làpye a ntal, waa kàsi ya kà an'dii akuñ bàfuun uboo a nkòŋ anà mpa anàtàsà mbuur.

<sup>54</sup> Kya kyàkal ilä' muyoŋà nton saba làkal tsutsu' musemä.

<sup>55</sup> Akaar bàlabà Yesu semà Ngalile bàlab Yosefi. Ba bàleerà an'dii anà muyòb naa ba ndür a Yesu bàtòl aben.

<sup>56</sup> Ungo', bàfurà ba ndwà aba, ba bàyilà may a usòŋ anà an'nanàsi. Apan waa bàkyeel saba asànaa Un'koon uteenà wa.

## 24

### *Ngwiiyà a Yesu*

*(Màt 28.1-10; Mlk 16.1-8; Ywn 20.1-10)*

<sup>1</sup> Ilä' a làmin ututu tutu, akaar bàkyen kà an'dii, bàsyen may a usòŋ bàlām ba.

<sup>2</sup> Ba bàmen naa nkòŋ yàkal u mun a an'dii bàkyàbuum ukòl.

<sup>3</sup> Waa bàbilà, wée ba bàmen anki ndür a Mwol Yesu.

<sup>4</sup> Kyekà mpal bàkal ba mubem ndaa ayi, wée le, baar bòòl bàŋàbwaar ipfey a in'nyän bàyàmenà tsutsu' apà ba.

<sup>5</sup> Bòomà lawel la, laa bàtsuüm ba u meen, waa bàten a ba naa: « Nton nkye làlenà be mbuur a möö uboo a aku?

<sup>6</sup> Nde papà watéy, nde akyàwiyà. Làyɔbà ndaa kàlakyaän nde mpal kàkal nde u Ngalilè

<sup>7</sup> anà kàten nde naa: "Yubwan naa Mwan a mbuur bun'yalà akà baar abe, bun'beerà u kulunsi, waa nde uwiya kà ila'kyàtär." »

<sup>8</sup> Apan ba bàyɔbà ndaa a Yesu.

<sup>9</sup> Ba bàlwomà kà an'dii, waa bàkàkyään ndaa ayi yanswà akà Bàkwem Anjimwey anà akà alonki bumwey banswà.

<sup>10</sup> Akaar aban bàkal Màlye a Magàdalà, Zwan anà Màlye ngwän a Zyak. Akaar bumwey bàkal anà ba bàkàkyään ndaa nsil ayi akà antööm.

<sup>11</sup> Wée ba làkwikilà bàsi anki ntɔn ya yàkal asànaa ndwey a mwaänà.

<sup>12</sup> Itàkal abwey, Petolà waa kàmbarà, kàpaarà ntiin mukyà an'dii, laa kànyee nde, kàmen nde in'sin a ipfey mpel, waa kàfurà ndwà ande wàmuyibem ndaa yàlyaan.

*U mbwo a Emayüs  
(Mlk 16.12-13)*

<sup>13</sup> Yàmenà naa ila' nsil akin, alonki boöl bàkal mukyà bul mwey ikɔb a la Emayüs, la làkal isii an'taan mööl mà dwaan a Yelusàlem.

<sup>14</sup> Ba bàkal muiyaäm ndaa yanswà yàlyaan.

<sup>15</sup> Mpal bàkal ba muiyaäm, Yesu ñakwo kàsin tsutsu'apà ba, waa uyikyà mbwo mwey anà ba.

<sup>16</sup> Ba bàkyer un'manà, wée mii a ba myapɛɛ anki mbwo muyɔb naa awà nde.

17 Yesu kàtèn a ba naa: « Bè ininà làyiyääm u mbwo làyikyà bè? » Ba waa bàmbär, anà ngyeb yanswà.

18 Umwey uboo a ba ikob ande Klopas waa kun'fuul: « Ngye, ngye awà un'nsi Yelusàlem umwey mpel mpa uyob indiir ikalyaanà ilà abi? »

19 Nde waa kafuul naa: « Ininà bà? » Ba waa bun'fuur naa: « Ndaa yabweel Yesu un'nsi Nasàler! Nde kàkal ñangoom a ngwal. Nde ya kàsweñ unsà nsyàäl ande anà ndaa ande kusà a Nzam anà kusà a un'señ wanswà.

20 Wée amfum a angan abi anà abyaäl abi bàkyer aben mukun'yalà nton bun'tsuül mbar a ukwà, waa bun'beerà u kulunsi.

21 Wée bi, bi kàsi làkyän naa nde mbuur ayàkoor Isàlèl. Udu a ayi yanswà, wée le, ñàbawà ilà kyàtär semà yan'lyaan ndaa ayi yanswà.

22 Yà ndandaa naa akaar amwey uboo a un'tuüb abi bàyikyaän ndaa a ubem: ba bàkyen ututu tutu kà an'dii,

23 wée ba bàmen anki ndür ande. Waa, ba bàyikyaän sye naa akyeey a du bayamena aka ba nton mukakyaän naa nde we anà möö.

24 Bumwey uboo abi waa bàkyen kà an'dii, ba bàmen asànaa bàten akaar, wée ba nde bun'men anki. »

25 Apan Yesu waa kàtèn a ba naa: « Jo bè baar làkoon un'yenà, u mpem mpa ifayob agyägäa ndaa yanswà bàten anangoom!

26 Yalöm anki naa Klistò umen mpay ayi yan-

swà, waa ubilà u làkoo ande? »

<sup>27</sup> Ungo, nde kakyään indiir byanswà bàsòn nton nde semà Mòse tii anangoom banswà.

<sup>28</sup> Mpàl nsil ayin, ba bàtòl tsutsu'a bul bàkàl ba mukya. Yàmenà asànaa Yesu alab mbwo ande.

<sup>29</sup> Wée ba bun'si mukuünà, waa bàten naa: « Kal anà bi, ngye akimanà naa taan lāmuminà, mpib yāmubwà. » Nde kàbilà u ndwà nton mukal anà ba.

<sup>30</sup> Nde kàbwaay u mesà anà ba, waa kàwel mampà, ungo'mufuur antoon, nde katsul ma, waa kape.

<sup>31</sup> Apan, mii aba waa myàdubà, bun'yoò ba, wée taan nsil alan, laa kàyaalà nde kusà aba.

<sup>32</sup> Ba waa bàsàbulà muten un'ton a un'ton naa: « Mpem abi yàbòl anki mpal uyiteen nde u mbwo anà uyibuul nde Ndaa Anàson? »

<sup>33</sup> Taan nsil alan waa bàambarà, waa bàfurà Yelusàlem. Akun ba bàmen Bàkwem Anjimwey ban'koñ anà baar bàkàl anà ba.

<sup>34</sup> Ba banswà bawel ubwan. Apan ba bàten a ba naa: « Ndandaa Mwol akyāwiyà, nde amenà akà Simòn. »

<sup>35</sup> Apan alonki bōl abà bakyään indiir byanswà byàlaan u mbwo anà ba Yesu bun'yoò aben mpal katsul nde mampà.

*Yesu an'yàmenà akà alonki ande  
(Màt 28.16-20; Mlk 16.14-18; Ywn 20.19-23; Ian 1.6-8)*

<sup>36</sup> Mpal bàkàl ba muyaäimà abà, Yesu ñakwo kàyàmenà uboo a ba, waa kàten naa: « Duu làkàl anà be. »

<sup>37</sup> Wée ba bàkàl unsà ubem anà u boomà nton ba basii naa ba ban'man buula.

<sup>38</sup> Nde waa kàten a ba naa: « Nton nkye lan'bulà be udu udu? Nton nkye nkyeer yan'bilà ya u mpem abe? »

<sup>39</sup> Laler an'kɔɔ amɛ anà in'kɔl amɛ: awà mɛ, Lan'te mpi anà laler! Nton buula ufakal anki anà in'twan anà in'kwo. Wée be làkimanà naa mɛ in'we anà mya. »

<sup>40</sup> Mpal kàteenà nde abwɛy, nde kàkalà muswan an'kɔɔ ande anà in'kɔl ande.

<sup>41</sup> Abun, unsà un'sak, ba bàkwe anki musà làkwikilà, ba bàkàl mubem. Apan nde waa kafuul naa: « Nkye be làwe anà undiir adyà apà? »

<sup>42</sup> Ba bun'pɛ itsu a nsɔ anàyan.

<sup>43</sup> Nde kàwɛl kya, waa kàdi kya u mii aba.

<sup>44</sup> Ungò, nde kàten a ba naa: « Be lan'man ndaa kàten mɛ a be mpal kàkal mɛ anà be: "Yubwan naa ndaa yanswà bàsòn nton mɛ uboo a Un'koon a Mɔse, Anangoom anà An'diim yan'menà u mii." »

<sup>45</sup> Apan nde kaduub un'yenà nton ba bàyòb Ndaa Anàson.

<sup>46</sup> Wée nde kàten a ba naa: « Bàsòn naa: "Klistò ayàman ntaan, nde akyer ayàwiya kà ilà kyatàr,

<sup>47</sup> waa bàyàlon kà ikòb ande akà baar a in'sen myanswà, semà Yelusàlem, naa ba bàkyer asoomà, waa bàwal ndwàäl a nkul a man'be aba.

<sup>48</sup> Bè làbà ambal a indiiir abi byanswà.

<sup>49</sup> Waa mɛ, mɛ in'yàlatööm undiir kàlapɛ Taa ilää. Wɛɛ akà bɛ, làkàl apà uboo a bul a kolàkòl tii mpal làsàyɔl bɛ anà ngwal isàfà du. »

*Yesu kan'beenà du  
(Mlk 16.19-20; Ian 1.9-11)*

<sup>50</sup> Ungö, nde kasyen u nsà a bul a tsütsü a Bɛtani, nde kàsɛn an'kɔɔ ande, waa kasaak.

<sup>51</sup> Mpàl kàkàl nde mukasaak, nde kakaabà anà ba, waa bun'syen u du.

<sup>52</sup> Wɛɛ akà ba, ungo mukun'sà làkoo, ba bàfurà Yelusàlɛm unsà un'sak mboon.

<sup>53</sup> Wɛɛ ba bakàl taan lanswà u ndwà a Nzam musyanà Nzam.

**Bible Iyansi**  
**The New Testament in the Yansi language of the**  
**Democratic Republic of the Congo: Bible Iyansi**

copyright © 2024 Seed Company in coordination with Forum Communautaire des Traducteurs de la Bible et Alphabétisation

Language: (Yansi)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-10

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Sep 2025 from source files dated 10 Jul 2025

533ada40-f65c-5c48-9141-b107f37a0a9f